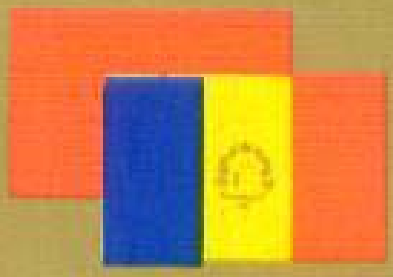

Scînteia

ALMANAH 1987

10 000 DE ZILE FIERBINȚI

ROMÂNIA în circuitul economic internațional

PROMETEU SE ÎNTOARCE LA SOARE

ȘI ACUM ÎNCOTRO, HOMO COSMICUS?

Să nu uităm... MEMORIA!

● Breviar juridic ● Actualitatea enciclopedică

● Umor ● Teste

Planșe în culori ● Fotografii inedite

1974

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

MAI

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

1975

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

MAI

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

IANUARIE
FEBRUARIE
MARTIE
APRILIE
MAI
IUNIE
IULIE
AUGUST
SEPTEMBRIE
OCTOMBRIE
NOIEMBRIE
DECEMBRIE

1974

Almanahul nu poate apărea cotidian...
citiți deci zilnic „SCÎNTEIA”

1974

Scînteia

în fiecare zi

- Istoria se scrie sub ochii noştri
- Mic dicţionar de etică şi echitate socialistă
- Politica demografică în atenţia omenirii
- Trebuie să ne mulţumim doar cu „timpul probabil"?
- Cifrele în pantomimă
- Vrem să fim sănătoşi, dar ştim să fim cumpătaţi?
- Va ieşi la suprafaţă misterul scufundatei Atlantide?
- Dragoste în valută forte

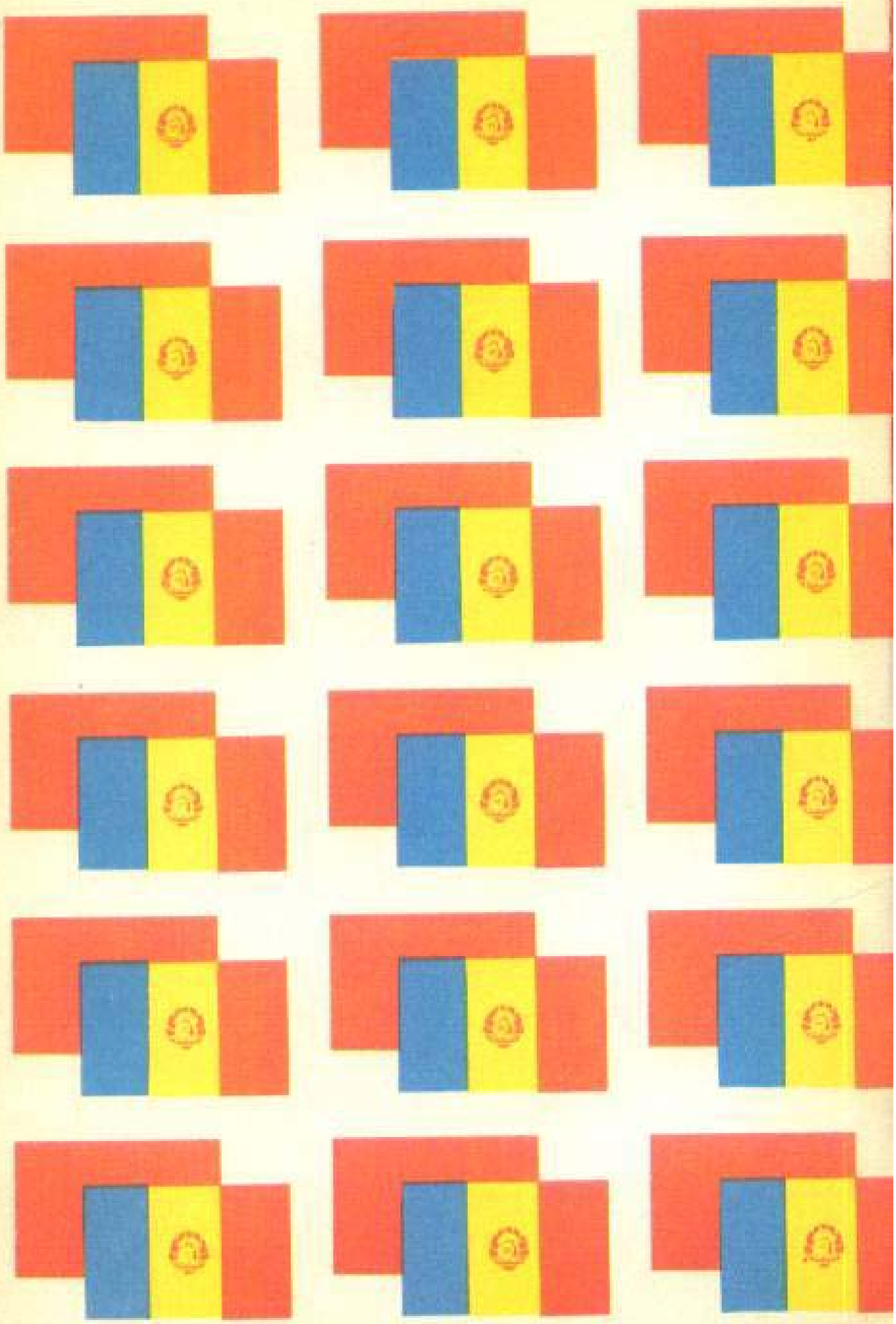

23 AUGUST 1944 va rămîne veşnic în conştiinţa poporului, amintirea sa transmiţîndu-se din generaţie în generaţie ca un simbol strălucit al eroismului maselor populare, al spiritului revoluţionar al comuniştilor, al tuturor militanţilor progresişti din patria noastră.

Realizările şi succesele pe care le-am obţinut ne dau garanţia că şi drumul nostru de viitor va fi un drum glorios, că poporul român, în frunte cu partidul comunist, va şti să ducă la bun sfîrşit misiunea istorică pe care şi-a asumat-o, făurindu-şi o viaţă liberă şi demnă, ocupînd un loc de cinste în marea familie a naţiunilor lumii, mergînd ferm spre împlinirea visului de aur al omenirii, spre comunism.

NICOLAE CEAUŞESCU

XXX

1944—1974

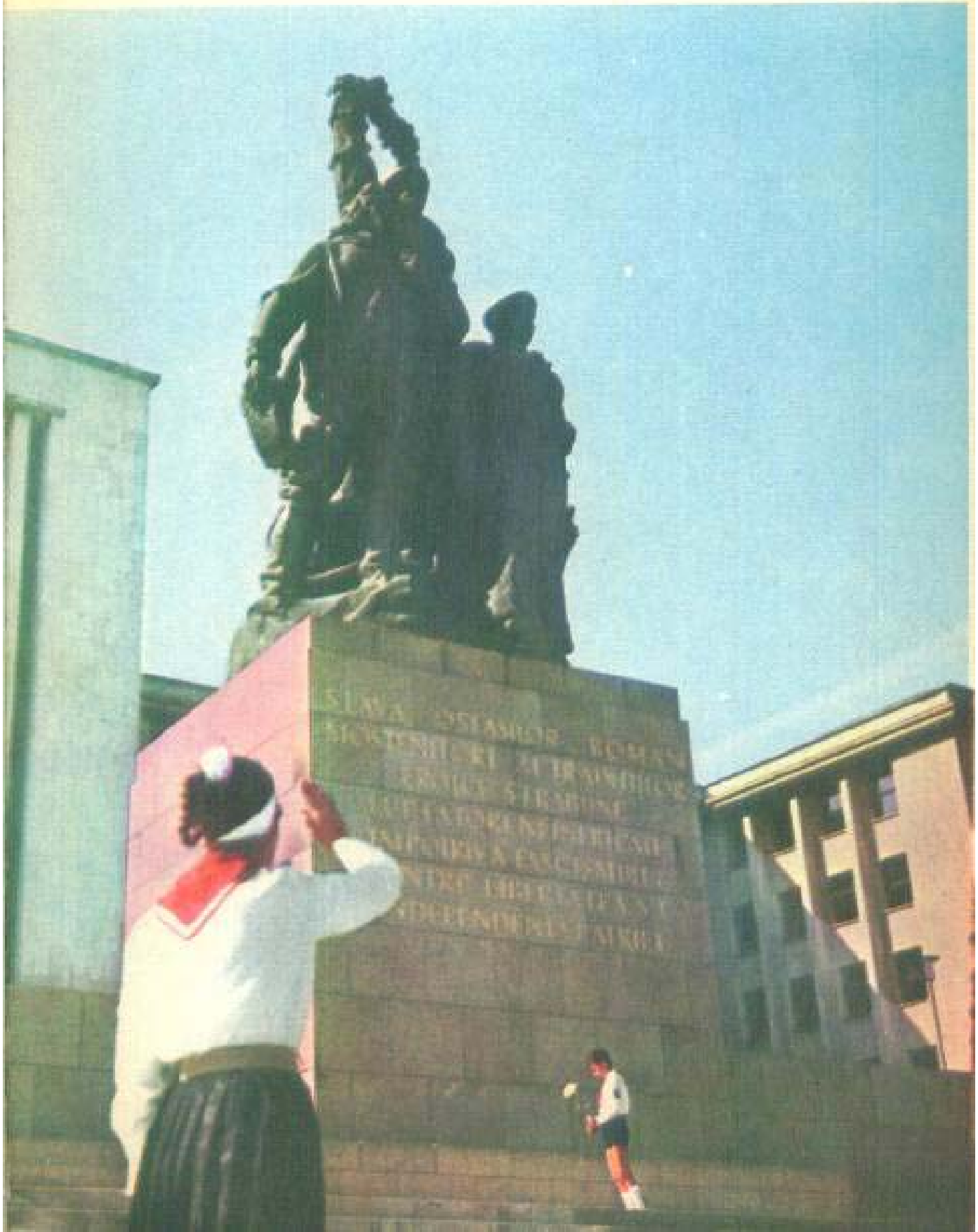

XXX

1944—1974

10 000 de zile fierbinți

Retrospectivă din unghiul perspectivei

Ce splendidă imagine acest portret de țară nouă făurit în numai trei decenii prin credința nestrămutată a comuniștilor, prin forța lor inspiratoare de izbînzi și prin talentul descătușat al poporului devenit stăpîn în casa lui, pe viața lui și pe ziua lui de mîine!

Imaginea ce ni se înfățișează e încă plină de amintirea începuturilor, de primii pași în acest nestăvilit urcuș, de înflăcărata chemare spre înălțimi a cutezătoarei noastre călăuze — partidul comuniștilor — de entuziasmul cu care un întreg popor l-a urmat, angajîndu-se pe drumul plin de responsabilitate față de generațiile viitoare, al construirii unei vieți noi.

Auzim tot mai des spunîndu-se că timpul „se comprimă". Că volumul realizărilor de astăzi dintr-o singură zi, dintr-un singur ceas este de cîteva ori mai mare decît al celor dintr-o unitate egală de timp de acum trei sau patru decenii. Dar timpul nu se supune decît celor care știu să-l stăpînească. Trăim într-o lume în care competiția pentru supunerea timpului devine sinonimă cu competiția pentru viitor.

Cînd comuniștii au spus: „Timpul lucrează pentru noi" n-au făcut numai o declarație asupra perspectivei în evoluția umanității, ci au rostit crezul lor nestrămutat în știința de a obliga timpul să fie de partea lor. Îndrăznețele planuri ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate atestă intrarea României într-o directă și perpetuă confruntare cu timpul forțat cu o inegalabilă perseverență să bată un ritm tot mai accelerat în dezvoltarea economiei țării, a științei și culturii, a vieții sociale în ansamblul ei. Căci spiritul revoluționar de muncă, elanul de nestăvilit cu care poporul român a pornit pe drumul deschis de acel August '44 transformă perspectivele cele mai temerare în realitate. Acordul perfect dintre idealurile națiunii și idealurile omului — realizabil numai prin victoria revoluției — dă certitudinea depășirii anilor de rămînere în urmă, a realizării ritmului cu care ne-am propus apropierea de scopul final: bunăstarea și fericirea poporului, a celor de azi și a celor de mîine, a copiilor, nepoților și strănepoților noștri.

Pentru orice generație este definitoriu aportul său la înflorirea țării, contribuția proprie la propășirea ei, sentimentul satisfacției că a dat tot ce putea da, mîndria de a raporta în fața memoriei înaintașilor că misiunea încredințată a fost cu prisosință îndeplinită. În acest sens, prima generație de făuritori ai României socialiste poate rosti răspicat: comuniștii au chemat țara la autodepășire. Și poporul a înfăptuit-o. Treptelor spre viitor le-am zis planuri cincinale și, cu fiecare etapă parcursă, privind în urmă și rememorînd punctul de plecare, am realizat mai bine altitudinea cotei atinse. Asta ne îndreptățește cutezanța privirii înainte și stabilirea noii cote pe care ne propunem s-o atingem.

Soarele răsare la ora cinci și 28 de minute...

Există în viața fiecărui popor momente de răscruce care i-au hotărît destinul. Uneori, astfel de momente au ieșit din cumpăna grea a războaielor ; alteori, ele au purtat pecetea revoluțiilor. Nici în frămîntata istorie a poporului român, care de două milenii stăpînește spațiul carpato-dunărean, răscrucile nu au lipsit. Ele s-au numit războaie împotriva cotropitorilor — dar niciodată războaie de cucerire — lupte purtate pentru salvgardarea propriei ființe și apărarea unui pămînt binecuvîntat de truda și visele pașnice de viitor ale strămoșilor. Ele s-au numit răscoale și revoluții, și atunci, în focul lor s-au îngemănat pasiunea libertății cu suflul purificator al înnoirilor sociale, cu înalta bătaie de aripă către progres. Numeroase au fost aceste clipe ale istoriei românești, dar niciodată ele nu au cunoscut atîta putere de prefacere și restructurare a însuși viitorului patriei ca aceea izvorîtă din scăpărarea de foc și sînge a insurecției naționale antifasciste armate din 23 August 1944.

În ziua aceea, soarele răsărea deasupra pămîntului românesc la ora cinci și douăzeci și opt de minute. Pînă să ajungă să lumineze cea mai vestică localitate a țării, satul Beba Veche, s-a făcut ora șase și șase minute dimineața. Ca întotdeauna, numai 38 de minute i-au trebuit astrului zilei ca să străbată România de la un capăt la altul. Ca întotdeauna, și totuși, de data aceasta, pentru destinul țării noastre, cu totul altfel. De milioane de ani, la fel ca în ultimele două milenii, sau în cele trei decenii cîte s-au scurs din acea dimineață atît de memorabilă pentru noi, ritualul cotidian al apariției soarelui păstrează pe acest meridian, cu o precizie matematică, aceleași coordonate ale spațiului și timpului astronomic. Atunci, în acea neuitată zi, soarele răsărea peste o nouă Românie. De atunci, imaginea țării a continuat să se schimbe : cele 38 de minute ale zilei de ieri au rămas aceleași și totuși ele n-au semănat cu cele 38 de minute ale zilei de azi, așa cum nu vor semăna cu cele 38 de minute ale răsăritului de mîine. Căci am făcut din timp materia primă cea mai de preț, necesară făuririi unui portret de țară nouă.

Cînd astrul zilei iese din mare spre a se oglindi în ferestrele primei așezări românești întîlnite în calea razelor sale, crestele Detunatei mai au de așteptat încă o jumătate de oră pînă cînd să vadă lumina zilei. Se aprinde mai întîi în purpura matinală tîmpla Ceahlăului, apoi soarele sare peste Carpații Răsăriteni făcînd să scapere stîncile de bazalt ale Apusenilor, pentru a coborî imediat în Cîmpia Panonică.

Bună dimineața România !

Bună dimineața pămînt al armoniei !

Bună dimineața popor străvechi, și totuși tînăr !

Frumusețea acestei țări este pe măsura poporului care o stăpînește. O frumusețe umanizată, concepută și exprimată după măsura omului, egală în splendori și în modestie, prin concursul fericit al naturii. O țară hărăzită cu o perfectă armonie între elementele de relief, o treime munți deplin accesibili pasului omenesc, o treime dealuri cu pomeți și viță de vie, o treime cîmpii mănoase cu holde bogate. Nici imensitatea dezarmantă a stepelor, nici ariditatea deșerturilor, nici desfriuri tectonice și convulsii ale scoarței terestre, nici smîrcuri în lupta dintre mare și uscat, nici sărătura sterilă a solului istovit. Codri viguroși îmbrățișînd arcul carpatin, pîlcuri de pădure coborînd

în cîmpie, munţi semeţi, riuri de o prodigioasă şi patetică frumuseţe atrase ca de un irezistibil magnet de cel mai cîntat fluviu european : Dunărea.

În centrul ţării, coloana arcuită a Carpaţilor, ca şira spinării unui om şezînd pe gînduri, deasupra mănoaselor cîmpii de pe malul sting al Dunării. Însăşi imaginea aceasta parcă ar consemna simbolul statorniciei, al duratei. În îmbrăţişarea munţilor, Transilvania — locul de baştină al strămoşilor daci ; sus, în nord, Maramureşul — vatra descălecătorilor ; sub culmile răsăritene ale Carpaţilor, Moldova — străvechi leagăn al culturii româneşti ; jos, mănoasa Valahie de altădată, despărţită prin Olt de Oltenia, iar prin Cerna şi Mehedinţi de frumosul Banat ; iar în dreapta, dincolo de Dunăre, ogoarele însoritei Dobroge.

Această comunitate teritorială — incontestabilă realitate din toate timpurile — a însemnat mai mult decît o simplă determinare geografică. Secole după secole s-au scurs, care mai de care mai aducător de uragane, dar nici un naufragiu fatal nu s-a produs. Ultima mare furtună care ameninţa să tîrască în dezastru însăşi fiinţa unui popor a fost stăvilită cu preţul multor jertfe, în acea dimineaţă de august, cînd soarele răsărea deasupra pămîntului românesc la cinci şi douăzeci şi opt de minute, pentru a nu mai apune în sufletul acestui popor niciodată.

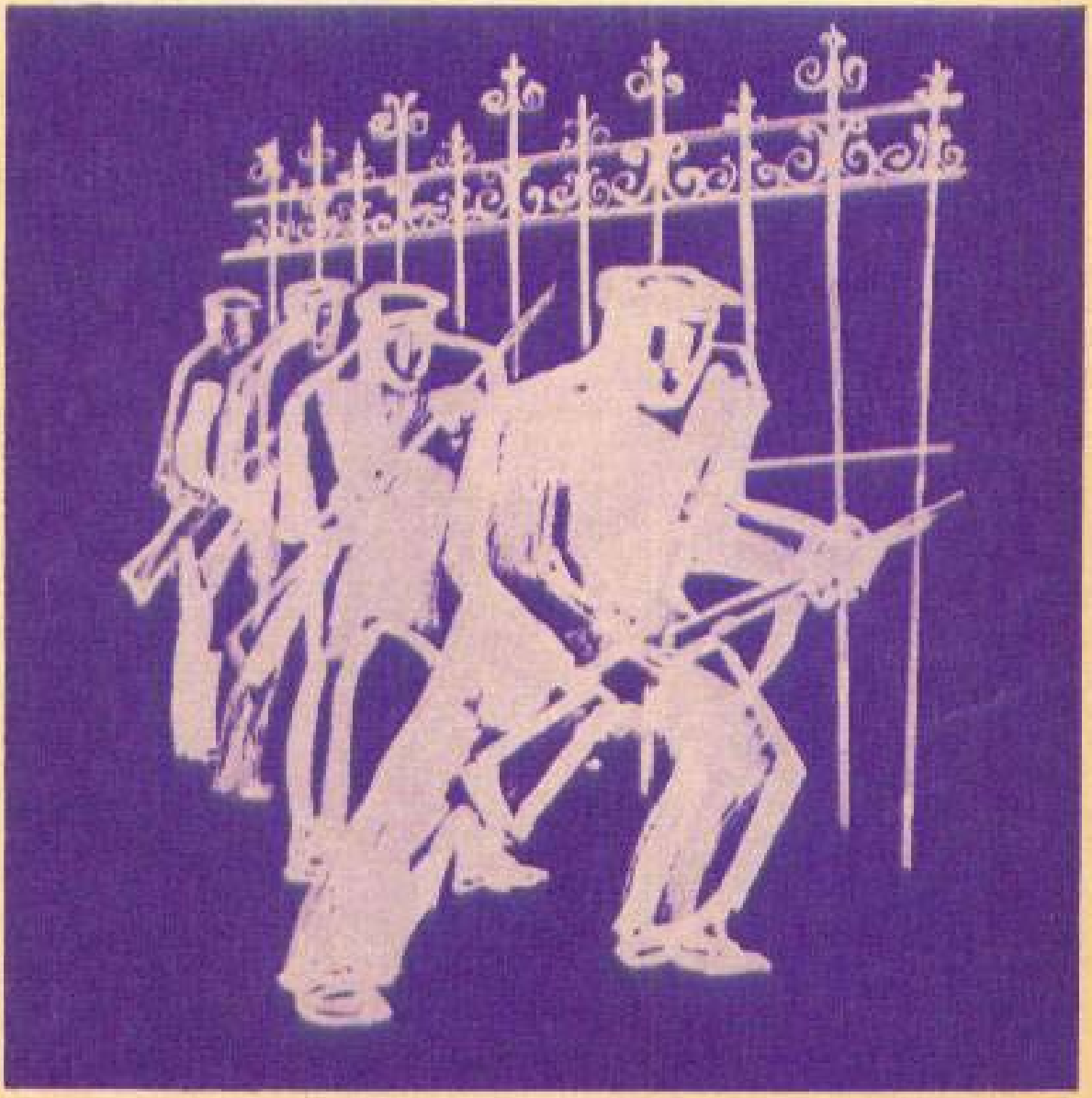

„A CONSTRUI" înseamnă „A EXISTA"

Un irezistibil imbold interior ne indeamnă intotdeauna să facem retrospecții. Să privim în urmă și să ne reamintim de unde am pornit, să revedem drumul parcurs și să ne spunem clar, răspicat, ce mai avem încă de făcut pentru a ne atinge țelul propus: ridicarea României pe cele mai înalte culmi ale civilizației.

Sîntem, cei ce abia treceam pragul adolescenței în acea dramatică și înălțătoare vară a lui 1944, generația lui August. Începutul unui război ne smulsese din copilărie, iar sfîrșitul lui, și actul de naștere al revoluției, ne impingea viguros în adolescență. Fără acel botez sacru al revoluției, fără angajarea fermă cu începutul nostru de puteri de partea puterii populare, am fi putut fi o generație pierdută. Eram goi, eram săraci ca și părinții noștri, eram cu ochii încă umezi de lacrimile vărsate pentru cei pieriți pe front, eram cam firavi la trup, căci fuseserăm hrăniți pe sponci, dar eram pe atunci cea mai tînără și entuziastă vîrstă chemată la făurirea conștientă a noii istorii a țării.

Și primele noastre unelte, alături de carte, au fost lopata și tîrnăcopul, cazmaua și dinamita, cleștele și ciocanul. Am pornit incolonați în marșuri albastre cîntînd „Răsună Valea !". Agnita-Botorca, Lunca Prutului, Salva-Vișeu, Bumbești-Livezeni, APACA sînt nume de locuri ale unui timp legendar unde s-a călit cel mai tînăr oțel al țării. Acolo, la brigăzi, se dădea pîine, o salopetă, și cei ce se întorceau păreau coborîți dintr-o fascinantă epopee, aveau trupurile bronzate de parcă s-ar fi scăldat în soare, brațele călite, ochii strălucind de o contagioasă foame de spații, de romantism, de aventură. Iar „aventura" era muncă de la răsăritul soarelui pînă la apus, era trînta cu munții, lupta pe viață și pe moarte cu șuvoaiele înspumegate, cu frigul care ne îngheța betonul în cofraje și ne lipea pielea palmelor de me-

tal, era disciplină liber consimțită, oră cotidiană de politică curentă, cintece revoluționare...

Era un timp aspru și cu adevărat epopeic. Nimeni nu se întreba cu ce se alegea, el personal, din truda pentru patrie, se învăța pe ruptelea, căci școala reintra în noua ei matcă ; era un timp fără seamăn, un timp ce l-am fi vrut fără hotar, un timp în care cuvîntul Patrie nu era decît răspunsul la întrebarea : „Ce-ai făcut azi pentru Ea ?". Un timp din care aveau să răsară alte timpuri, mai bune, mai omenești, mai drepte. Era timpul cînd se trezea la ritmurile noi, la ritmurile viitorului o întreagă țară. Iar acestea erau ritmurile muncii, care trebuiau să demonstreze de ce era capabilă o țară întreagă stăpînă pe destinele sale.

Oare ar putea spune cineva, cu exactitate, cînd, unde și cu ce anume am început să ne construim noua țară ? Cred că o mie de locuri de pe întreg cuprinsul patriei și-ar putea revendica dreptul de a fi trecute în capul listei. Căci totul a început cu oamenii. Nu aveam nimic, eram săraci lipiți pămîntului, într-o țară bogată, dar trecută prin foc și sabie de un război care lăsase în urma lui pustiitoare ruine. Ruine în case, ruine în fabrici și uzine, ruine în suflete. Nu exista familie care să nu fi fost știrbită de război, încolțită de lipsuri.

La început a fost puțin ; luminile acelui capăt de drum se întrezăresc la poalele muntelui arătînd calea ca niște faruri nestinse ale speranței. Le-am numit Bumbești-Livezeni, Agnita-Botorca, Salva-Vișeu, Bicaz și Hunedoara, Reșița și „Tractorul". Le-am numit APACA, Grivița Roșie, Trotuș și Sadu, Victoria, Săvinești și „Steagul Roșu". Apoi luminile au prins să irumpă, numele lor pe harta țării să se înmulțească și să împînzească tot cuprinsul patriei, de la Dunăre la Dorne și de la Marea Neagră pînă dincolo de Munții Apuseni. Azi, lista acestor nume ar cuprinde zeci și sute de locuri, iar mîine, cînd vom fi și mai aproape de culmile spre care am pornit, numărul lor ni se va părea de necuprins. Căci am fost și sîntem **o generație de constructori** și ștafeta noastră către viitor este același mesaj de ziditori de civilizație, de industrie, de destine, de oameni.

„A construi" azi, aici, la noi, este sinonim cu „a exista". Am ridicat din temelii o industrie grea, am electrificat țara de la un capăt la altul, am diversificat ramurile de producție făcînd să răsară pe harta României fabrici și uzine noi, combinate petrochimice, orașe moderne. Chipul noii Românii, țară ce știe

să-şi valorifice superior resursele materiale şi umane, poate să apară în plenitudinea lui dintr-o simplă privire aruncată asupra nomenclatorului de produse al Expoziţiei realizărilor economiei naţionale care, la fiecare ediţie, etalează zeci şi zeci de noi creaţii. Adevărate embleme ale hărniciei şi talentului unui întreg popor, puse în lumină de anii marilor împliniri ale socialismului.

Oţelul, oamenii, timpul

O lume de coloşi metalici, o lume de gigantice construcţii fumegînde, irumpînd în vîlvătăi de vulcan, cuprinsă de un nesfîrşit botez al focului — iată Hunedoara. La numai douăzeci de kilometri depărtare de hotarul acestei lumi, nimic încă nu-i vesteşte prezenţa. Doar de sub semeţele ziduri ale cetăţii Devei, cerul hunedorean se vede în scăpărări sîngerii, ca un îndepărtat cîmp de luptă.

Dincolo de Sîntuhalm se desprinde de şoseaua naţională drumul ce duce spre cetatea Huniazilor. Pe mii de metri se întinde în stînga drumului marele laminor cu halele lui gigantice vestind trecerea hotarului Hunedoarei. După ce şoseaua a încălecat podul peste Cerna, oraşul apare brusc înălţat între dealurile ce coboară în unduiri domoale din munţii Poiana Ruscăi. Pe dreapta, furnalele încinse deasupra cărora aerul tremură ca dogorît de o uriaşă plită înroşită, hornurile ca nişte suliţe enorme sprijinind tavanul de fum, halele oţelăriei, clădirile masive, severe ca nişte temple, ale fabricilor de cocs şi dolomită, ale aglomeratorului de minereu şi ale termocentralei electrice; apoi puzderia de trenuri grele ce înaintează semnalizîndu-şi manevrele cu fluierături scurte, guturale, prinse într-un necontenit du-te-vino, cărînd oalele în care încă fierbe metalul incandescent, ducînd şi aducînd cărbune, minereu, lingouri de oţel abia închegat. În stînga, pe

dealul Chizidului, zecile de blocuri ale noului oraş muncitoresc. La mijloc, în marginea vechii Hunedoare, învăluit în fum ca într-o mantie de ceţuri albicioase, se înalţă maiestuos castelul Huniazilor.

E o lume care abia s-a aşezat, o lume a cărei forţă s-a transplantat în alte cetăţi ale siderurgiei româneşti, care au primit infuzia de pricepere şi talent a hunedorenilor. Căci ei, hunedorenii, alături de reşiţeni, au ajutat la înălţarea colosului siderurgic de pe Dunăre, la Galaţi, şi tot ei, primindu-i de astă dată alături pe gălăţeni întru sporirea forţei, harului şi a priceperii, au instalat măria-sa oţelul în cetatea de scaun a Tîrgovişteî. A fost, şi este, în frenetica activitate constructivă a siderurgiştilor ceva din atmosfera marilor epopei.

Din minele de la Ghelar, de-a lungul unei văi de o robustă frumuseţe, coboară minereul de fier. Din Valea Jiului, de la Lupeni, Uricani şi Petrila vine cărbunele. De pretutindeni, de pe întregul cuprins al patriei, s-au adunat oamenii. E suprema întîlnire a celor trei elemente care dau sens istoric locurilor de sub colosalele construcţii hunedorene. Urmînd aceleaşi căi prin întortocheatele trecători ale munţilor, aşa au coborît cu peste două milenii în urmă meşteşugarii fierari daci, şi curînd, atrase de mirosul minereului de fier ars în cuptoare, au poposit temerare legiuni romane. La Govăşdia, mai jos de Ghelar, s-au păstrat pînă în zilele noastre urmele unui furnal primitiv. În împrejurimi, la Luncani, Costeşti, la Grădiştea de Munte ori la Sarmizegetusa, acolo unde s-au înălţat cîndva cetăţile dacice ori romane, pămîntul ascunde cu zgîrcenie unelte de fier lucrate nu departe de Hunedoara, cu mii de ani în urmă. Hunedoara, cu împrejurimile ei, rămîne peste vremuri neîntrecut făurar atît al secerilor necesare strîngerii recoltelor, cît şi al săbiilor ridicate în luptele de apărare de braţul poporului.

Din chiar mîna lui Prometeu a luat flacără cel dîntîi topitor care a dat foc primului cuptor siderurgic. A fost de mult, în vremi imemorabile, atunci cînd omul, aşezînd în groapa arsă straturile de minereu şi cărbune, a elaborat prima şarjă. Oare o fi înţeles atunci că, în şuvoiul incandescent, el a coborît pe pămînt o frîntură vie din Soare? După milenii, gestul topitorilor, în momentul elaborării şarjelor, a rămas acelaşi.

Aşa mi-au apărut, cînd i-am văzut pentru prima dată, furnaliştii hunedoreni. La fel i-am văzut şi la Reşiţa şi, mai tîrziu, la Galaţi, cu gesturi identice, de un ritual sacru, deşi totul se schimbase din temelii, sistemele automatizate de încărcare şi de descărcare a furnalelor îi eliberaseră de truda abrutizantă, iar forţa muşchilor era înlocuită de „inteligenţa" maşinilor. Dar, în esenţă, momentul irumperii metalului lichid era acelaşi. Fiecare om — încordat, la postul lui.

Dedesubt, sub gurile jgheaburilor, vagoanele cu oale — imense clopote răsturnate cu gura în sus, în care se vor vărsa niagarele de metal lichid. Burghiul mecanic e împins pînă în punctul ce trebuie sfredelit pentru a se da cep furnalului. O apăsare pe maneta tabloului de comandă şi sfredelul pătrunde în creuzet. Un ochi de foc se deschide în urma lui. Atunci, trăgînd burghiul afară, prim-topitorul se duce şi împinge în acest ochi de jăratic o ţeavă subţire prin care ţîşneşte un suflu de oxigen. Pe măsură ce ţeava de oxigen pătrunde mai adînc, o debordare turbată de flăcări albastre, viorii, roşietice ţîşneşte afară, căutînd bezmetic mîna omului care topeşte stavila pusă în gîtlejul furnalului. Iar mîna omului se apropie tot mai mult, cu fiecare ţeavă pe care el o schimbă, cu fiecare centimetru străbătut spre metalul zăgăzuit. Un vuiet lugubru, încă două, trei împunsături puternice şi, împroşcînd vîlvătăi şi ţîşnind ca o venă tăiată, primul şuvoi de fontă irumpe. Uneori, orificiul deschis în creuzet este destul de larg pentru ca toată fonta strînsă în furnal să se scurgă egal, fără gîtuiri. Alteori, atunci cînd gura furnalului e încă rece, cînd pămîntul cu care s-a astupat creuzetul după şarja anterioară e umed, şuvoiul gîlgîie greu, gîtuit, cerînd omului ajutor. „Joardăăă!" — se aude atunci strigătul prim-topitorului, şi cinci, şase oameni apucă o cange de oţel lungă de vreo zece metri, pe care o înfig în orificiul

de foc. Se dă o luptă supremă, pe viață și pe moarte, între om și stihie. După fiecare lovitură a joardei, cuptorul geme, gîtlejul lui scuipă vîlvătăi și fum, jerbe de scintei explodează ca niște focuri bengale, transformînd hora oamenilor din jurul colosului într-o sarabandă drăcească. Oamenii aruncă joarda cu vîrful înroșit și incovrigat și sar înlături. Metalul topit aleargă parcă să-i prindă din urmă, fumegînd, împroșcînd cu scintei, alunecînd pe jgheaburi în contorsiuni de șarpe. Jgheaburile se umplu, se prefac în căi de argint pe care alunecă frenetic șuvoaie de soare topit. Și cînd metalul lichid ajunge la baza platformei, deasupra oalei încinse la roșu, o cascadă de aur, lumină și argint se prăvălește cu furie, făcînd să izbucnească în jur o efervescentă jerbă de scintei.

Fantasticul spectacol durează 30—40 de minute. În tot acest răstimp, oamenii au rămas în preajma metalului, dirijîndu-i cursul, stăvilindu-i evadările peste jgheaburi, supunîndu-l ca pe un șarpe de foc îmblînzit. Cît metal s-a scurs ? Îmi răspunde Victor Pal, pe care de douăzeci de ani îl știu lucrînd mai întîi la Hunedoara și apoi la Galați : „Treizeci și trei de minute și douăzeci de secunde. Socoate singur. Noi, aici, nu producem numai

fontă sau oțel, ci cîștigăm timp, și ăsta este cel mai important lucru. Cred că mă înțelegi : fiecare minut contează, și trebuie să facem ca deceniul nostru să valoreze cît secolul, și vom face asta !"

Aceeași cursă contracronometru, aceeași nevoie de „devans" în care orice zi, orice ceas, orice minut cîștigat înseamnă pentru noi grăbirea viitorului. Aici, la Hunedoara, ca și la Reșița și Galați, ca pretutindeni în țara nouă — aceeași insațiabilă foame de timp. Nu este o grabă de dragul grabei. Ci însăși rațiunea ritmurilor noastre socialiste : în ele se află inclus efortul de autodepășire, care înseamnă mai mult, mai eficient, mai ieftin, mai repede, mai de calitate, mai competitiv.

Ultima zi a Dunării și ziua ei dintîi

În fața portretului nou al țării putem spune cu îndreptățită mîndrie : noi, oamenii, te-am făurit. În fața marilor combinate petrochimice, a termocentralelor și hidrocentralelor, a uzinelor producătoare de utilaje grele și complexe, a tuturor fabricilor care n-au existat pe harta vechii Românii și care există astăzi, dînd țării putere din puterea lor și oamenilor ei — mîndrie. Acesta este sentimentul firesc pe care îl încercăm în fața noilor peisaje industriale de la Bicaz și Argeș, de laIșalnița și Paroșeni, de la Roman și Bîrlad, de la Slatina și Arad, dar mai ales acolo de unde dobîndim mai multă energie electrică decît se producea în întreaga Românie din 1938 : la Porțile de Fier.

Bătînd de-a lungul și de-a latul drumurile țării, m-am întrebat : pe unde se poate intra mai frumos în România ? Care sînt porțile capabile să-i arate adevărata față, să-i anunțe deplin splendorile, bogăția, ospitalitatea ?

Pentru asta, românii au două feluri de porți : cele maramureșene, din miazănoapte, și cele „de Fier" din miazăzi. Cele din sud se deschid în fața unui spectaculos fără seamăn al naturii, căci acolo se termină Balcanii și încep Carpații, iar Dunărea traversează cel mai frumos defileu european ; cele din nord dau intrarea către sufletul unui popor cu tot ce are el mai propriu și mai înălțător. Primele au fost deschise de migala multimilenară a bătrînului Istros, care a tot săpat în piatră, deschizîndu-și drum către mare ; celelalte au fost cioplite în stejar după modelele din lumea mirifică a sufletului românesc în concepția sa despre frumos și monumental. O sinteză a sublimului ar fi făcut ca Dunărea să treacă la Cazane pe sub porți maramureșene, și atunci am fi avut, într-un singur loc, un simbol de nerepetat al acestui pămînt.

Coboram cu vreo zece ani în urmă pe malul sting al Cazanelor, în ultima zi a Dunării care mai era încă aidoma celei văzute de legiunile lui Traian în ajunul ultimei mari încleștări pentru cucerirea Daciei Felix. Timpul a două milenii fusese măsurat de cohortele înspumegatelor ape ca într-o uriașă clepsidră ce nu putea fi răsturnată, și în acea ultimă zi a Dunării, o furtună cum numai aici, unde munții se bat cap în cap, poate să se pornească, vînzolea cerul ca într-un început de lume. Eram ca pe fundul unei căldări de piatră în care valurile izbeau năprasnic și vîntul șuiera prin defileu ca într-un tunel. Un tavan de plumb acoperea Porțile de Fier și vîrfurile munți-

lor scăpărau de fulgere, ca polii opuşi ai unui gigantic electrod. Era una dintre acele cumplite încleştări meteorologice care adeseori îşi dezlănţuie sarabanda în acest loc de naştere al Carpaţilor şi, deasupra noastră, Mehedinţii îşi ridicau coamele sure ca nişte vietăţi geologice trezite din adormire.

Mă aciuasem într-o scorbură a muntelui cu un prisăcar bătrîn care îşi păstorea albinele, prin poienile zgîrcite, la floare de salcîm. Din cînd în cînd, omul ieşea de la adăpost şi după o alergătură cu pumnii vîntului în piept se întorcea cu cîte un stup în circă, transformînd scorbura aceea a muntelui într-o arhaică prisacă. Şi am rămas aşa îndelung, el ca un patriarh al prisacelor, eu uluit de spectacol, pînă cînd hora uraganului a trecut peste capetele noastre şi Dunărea şi-a potolit apele.

„Să nu crezi că norii de pe cer se înfruntă, ci sufletele dacilor şi-ale romanilor care se războiesc în căutarea comorii lui Decebal. Căci împăratul Rîmului, Traian, a poruncit să i se facă aici pod de piatră şi l-a adus pe Apollodor damaschiotul, altminteri, oricum a încercat să pătrundă în inima Daciei, n-a reuşit. Şi Apollodor ăsta i-a făcut podul, acolo unde Dunărea scapă din Porţile de Fier, punînd peste ape plute de nuiele ţinute în ham de cei de pe mal, iar pe plute a încărcat stîncă pînă ce plutele s-au dus cu greutatea lor la fund, şi peste ele a trimis alte plute, uite-aşa, cum pui palmele, una peste alta, una peste alta, şi din asta au ieşit deasupra apelor picioarele podului. Erau treizeci şi şase de picioare peste care a aşternut trunchiuri de brad, le-a prins în scoabe şi în capetele lor a înălţat turnuri. Şi oştirile au trecut şi s-au dus să se bată peste munţi, la Sarmizegetusa, pentru comoara dacilor. Era numai aur şi nestemate, dar mai mult aur din Munţii Apuseni, atîta cît Rîmul n-a avut niciodată şi nici n-avea să mai aibă.

Şi cînd dacii au fost învinşi, oştirile Rîmului au dibuit comoara ascunsă, l-au luat pe Decebal mort pe tronul lui de aur şi au făcut calea întoarsă, tot pe-aici, peste pod. Dar cînd au ajuns în mijlocul Dunării, s-au năpustit munţii peste ei, căci viteţii daci erau aici, în strîmtoare, cu miile, cu zecile de mii, retraşi după înfrîngere şi aşteptîndu-şi furii la ieşirea din ţară. Era o furtună ca asta şi fluviul s-a umplut de sute de luntri scobite în trunchiuri de copaci, podul a fost luat cu asalt şi în încleştarea luptei s-a rupt, iar carele cu aur au căzut în apă. Era atîta aur că Dunărea s-a oprit în loc să-l privească, apoi l-a tîrît prin cotloane şi l-a ascuns la pieptul ei, să-l scape de furi... Şi comoara lui Decebal zace şi acum acolo, dar nimeni nu-i poate da de urmă, doar cînd vine cîte o furtună ca asta, dacă este către asfinţit şi Soarele mai apucă să-şi arate faţa după ce norii se sparg, luminează în lungul porţilor şi aurul se vede strălucind în apă, pe fundul valurilor. Puţini au zărit comoara ; mulţi au căutat-o, dar nimeni n-a găsit-o. Ea va fi scoasă din Dunăre doar atunci cînd apele fluviului vor încremeni, dar asta nu este cu putinţă, decît dacă munţii îşi unesc din nou piepturile şi ridică, dincoace de podul damaschiotului, un zăgaz în calea apelor. Atunci toată lumina comorii lui Decebal va ţîşni din Dunăre şi va face din noapte zi, şi le vor fi date oamenilor pacea şi îndestularea..."

Legenda depănată de bătrînul prisăcar de sub Mehedinţi am auzit-o, cu un deceniu în urmă, cînd constructorii şi-au făcut apariţia în defileu pentru a dura sistemul hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier. Iar în vara trecută, după zece ani de trudă, după 3 650 de zile şi de nopţi de continuă bătălie, opt mii de oameni de pe un mal al Dunării şi cam tot atîţia de pe celălalt, al ţării vecine şi prietene, şi-au încheiat opera. Munţii şi-au unit piepturile, iar comoara lui Decebal scînteiază, făcînd din noapte zi.

Zburători cu aripi de beton

Schimbasem, pînă să-i smulgem Dunării comoara de lumină, destinul multor rîuri românești. Începusem cu Bistrița și cu Bicazul — acest cuvînt de cremene în care se află închise duritatea stîncilor de sub Ceahlău și încrîncenarea oamenilor din vatra Carpaților moldoveni. Acolo, deasupra barajului încălecat astăzi de o șosea asfaltată, sub care se află încremenită în veșnicie munca a mii de oameni, am întîlnit un tînăr al cărui chip nu-l voi uita niciodată.

Era un om suspendat între cer și pămînt pe cablurile groase care legau munții, în vecinătatea unei gigantice cupe de oțel plină cu beton. Dedesubt, un furnicar de oameni, o forfotă neîntreruptă de buldozere, autocamioane și excavatoare reduse de distanță la proporțiile unor jucării, totul fremătînd într-un vacarm asurzitor, în care glasul omului, al fierului, al motoarelor și betonului se amesteca, trădînd colosala cheltuială de energie umană și materială pusă în slujba atingerii marelui scop. Și peste toate acestea, voltînd în aer de la un capăt la altul al întregii construcții, urcînd și coborînd vertiginos de-a lungul cablurilor de oțel ale macaralei-funicular, omul meu.

Un om, singur deasupra tuturor, proiectat între cer și pămînt și pus să agite două fanioane pentru a indica mecanicului de pe macara, aflat la zeci de metri distanță, locul unde uriașa cupă trebuia să-și verse încărcătura. Om și beton zburau împreună în urcușuri și căderi de un spectaculos formidabil, mereu alături, într-o vecinătate de nedespărțit. Sub picioarele lui, cîteva palme de tablă. Jos — gura unei prăpastii. Iar dedesubt, trupul barajului în care vibratoarele cu aer comprimat compactau betonul abia răsturnat. Trei metri cubi de beton, cît conținea cupa, păreau, față de colosul care se întrupa legînd munții în calea Bistriței, cît nectarul unei albine. Pentru cei vreun 1 600 000 metri cubi de beton turnați în trupul barajului, zborul acesta a trebuit să se repete de peste 500 000 de ori ! Cum de n-a căzut niciodată ? Ne mirăm de reușita piloților care au parcurs în zbor milioane de kilometri. Viața lor n-a fost vreodată mai plină de riscuri ca a acestui zburător trimis în ceață, pe ploi și viscole, ziua și noaptea, să înalțe barajul hidrocentralei. Nu știu unde se află astăzi, el și cei doi semeni ai lui, care își împărțeau în trei părți egale cele 24 de ore, preluîndu-și zborul din mers. A rămas însă în memoria mea un unic chip — cel al constructorului de la Bicaz, reîntîlnit după ani pe Argeș, pe Dunăre, pe Lotru, pe Someș, pe Olt.

Aceste șantiere au fost și au rămas o școală. De căpetenie. Și, ca orice școală, un examen. De maturitate. Li s-a zis „șantierele luminii". Așa au intrat în conștiința noastră, a poporului de constructori. Alte rîuri, intrate în legendă, legate de vechi tradiții muncitorești, ca Jiul, Prahova, Mureșul și Siretul, pe malurile cărora s-au durat adevărate cetăți ale industriei noastre, își așteaptă rîndul. Unele au ieșit de mult din ipostaza lor pur geografică, și cu aceasta, din anonimat, și nu mai sînt doar niște rîuri, ci văi pe a căror matcă s-au instalat însemnele industriei moderne. Le-am dat o nouă identitate. Și, totodată, o nouă utilitate. În destinul lor vedem o oglindă a destinului nostru.

Și Oltul curge, curge spre noua lui Carte

Acest legendar rîu al pămîntului românesc, pe a cărui vale s-a insăilat din alean cea mai frumoasă doină, a Oltului, este intruchiparea insăși a exuberanței spațiului carpato-dunărean. Născut în apropierea

punctului frigului transilvănean, acolo unde se înregistrează cele mai joase temperaturi ale climei carpatine, în decorul fantastic al unui munte cu aparenţe banale, dar de o prodigioasă şi continuă vinzoleală atmosferică, adevărată răscruce a tuturor vînturilor, acest rîu, cu putere de metaforă în versul popular şi cu forţă de simbol în inima fiecărui român, este o anomalie geografică. Nimic mai greu de imaginat decît drumul său spre Dunăre, impus de relief, surprinzător şi enigmatic labirint pentru a sparge bariera montană şi a ieşi să respire în cîmpie. Căci Oltul, născut în morişca vînturilor de deasupra Hăşmaşului Mare, ţîşnind impetuos ca o vînă tăiată sub tîmpla Carpaţilor, se prăvale mai întîi spre depresiunea Ciucului, gata parcă să despice Ţara Bîrsei, să încalece munţii de întorsură, dar, odată ajuns sub poalele lor, pare că se răzgîndeşte şi se întoarce către nord spre a aduna apele din Odorheiul Secuiesc şi, ocolind Perşanii, porneşte să se măsoare cu Făgăraşii pentru a le bate în porţi la Turnul Roşu şi a le deschide către sud cu cele mai frumoase chei care leagă Transilvania de Muntenia.

Oltul nu este numai un rîu, ci o stare de spirit proprie sufletului românesc. Este una din imaginile ţării în devenire. Este însăşi chintesenţa spectacolului în perpetuă schimbare pe care ţara nouă îl arată, mereu altfel, fiecărui răsărit de soare. I-au trebuit Oltului mileniii pentru a fi ceea ce era pînă ieri, un rîu cînd năvalnic, cînd molcom, cînd sobru şi auster, cînd maiestuos, un rîu care chiar dacă nu era ca toate celelalte — datorită frumuseţii sale şi încărcăturii de metaforă cu care legendele i-au populat cursul — rămînea totuşi un rîu aşa cum l-a lăsat să curgă la vale şi să-şi caute drum spre Dunăre nepotolita lui fire. I-au trebuit Oltului nenumărate milenii ca să-şi sape un vad, să-şi trăiască teribila aventură a traversării montane pe care şi-o reîncepe la Brezoi, acolo unde întîlneşte un alt rîu cu destinul schimbat de oameni, Lotrul, pentru a intra într-o nouă ipostază, cea a domesticirii năvalnicelor sale ape, şi a transformării întregului său curs în aval de cheile de sub Turnul Roşu. Este în însăşi soarta lui o mutaţie de destin ca în soarta poporului care de milenii sălăşluieşte pe pămînturile scăldate de apele sale.

Oltul din cartea lui Geo Bogza este un Olt al permanenţelor istorice, dar un Olt al trecutului, aşa cum nu-l vom mai întîlni. Alt Olt, şi totuşi acelaşi, se naşte pe harta ţării renăscute. Cel din trecut va rămîne de-a pururi în doinele sale şi în Cartea care i-a descris intrarea în veşnicie. Oltul cu rugurile păgîne în care erau arşi boii voşlobenilor seceraţi de boli pe platoul Hăşmaşului Mare, Oltul pescarilor cu torţe, al podarilor, al plutaşilor, al cărămidarilor, al strigătului „cît de mare poate fi sărăcia" nu ne-a rămas decît ca o mărturie a ceea ce am fost noi înşine — ciobani, cărămidari, plutaşi, podari, dar mai presus de toate săraci, săraci în ţară bogată, săraci cu avutul, dar nu cu duhul, visători neastîmpăraţi, dar nu contemplatori pasivi ai propriilor noastre vise, ci făuritori ai unei realităţi întrezărite şi sperate în inseşi visele noastre. Da, ştim a visa cum puţini ştiu, am ştiut asta dintotdeauna ; dar, între timp, am mai deprins ceva : izbîndirea viselor. Şi Oltul, care ne-a stimulat visarea, devine acum martorul şi părtaşul izbîndirii năzuinţelor noastre.

Locuitorii de dincolo de munţii Perşani, sălăşluitori pe malurile unui rîu ce căpătase o colosală forţă din strînsul apelor din Ţara Bîrsei şi de sub Făgăraş, povesteau copiilor că sub bulboanele lui ar trăi un balaur pe care deşi Oltul nu-l arăta, îl păstra ascuns în puterea apelor sale. Fapt uimitor, acest rîu parcă predestinat să-şi înhame cît mai repede puterea la trebuinţele omului care atîta l-a cîntat, a trebuit să aştepte pînă cînd alte rîuri româneşti, nu mai puţin hărăzite, dar nu atît de cîntate, au fost constrînse să-şi dea obolul energetic. Oltul prezentului este o stare de devenire şi o vom evoca ori de cîte ori ne vom aminti de epopeile acestui timp fără seamăn. Oltul viitorului este prezent, căci noua lui zi dintîi a şi început. Vor rămîne, pe fundul albei lui de lacuri, legende milenar stratificate, închise ca nişte

ființe cîndva vii, în boabe de chihlimbar. Oltul care, de-a lungul istoriei, a privit cu tumultul lui urcarea legiunilor romane către Transilvania dacilor, Oltul spre a cărui Cozie a fost dus în legănatul carului cu boi trupul neînsuflețit al lui Mircea cel Bătrîn spre locul de veci, Oltul care a tresăltat sub înaintarea oștilor lui Mihai Viteazul către ceasul de întregire a pămînturilor românești — acest Olt creator de istorie și îngemănat cu istoria, plămădește din însăși ființa lui o nouă istorie.

Acum, din locul de unde scapă din strînsoarea munților, pînă la întîlnirea cu Dunărea, configurația bazinului său hidrografic se schimbă. E în asta o renaștere pe care legendarul rîu o trăiește abia cînd intră în maturitate. Nescriindu-i poeții o nouă Carte, și-o scrie singur. I-o scrie cu litere de beton epoca, făcînd din salba de hidrocentrale și lacuri de acumulare care îi regularizează cursul — captîndu-i energiile și trimițîndu-i strînsura de vlagă să adape ogoarele însetate — o maiestuoasă trăsură de unire între trecut și viitor.

De cîte ori n-am călcat locurile acestea, pe care le regăseam întotdeauna la fel ? Și iată că acum, în perspectiva ce a prins să capete contururi impresionante, întreaga Țară a Oltului începe să-mi apară în fața ochilor fundamental schimbată. Treizeci și una de hidrocentrale și zeci de lacuri de acumulare vor da Văii Oltului, în viitorii ani, o cu totul altă înfățișare decît aceea care, timp de două milenii, a constituit cadrul de viață al așezărilor omenești din Carpați. Privesc o hartă care nu este altceva decît actul de naștere al noului Olt. O hartă a zilei de mîine care, aici, a și început să devină „azi". Rîul nu mai este o linie șerpuitoare gravitînd de la nord către sud, ci o salbă de baraje din beton armat și lacuri albastre. O desenează sub cerul anotimpurilor, cu brațele lor uriașe, macaralele aduse de la Porțile de Fier, și o localizează definitiv în configurația locurilor betonul, pietrificîndu-se în tiparele cofrajelor.

De la Veneția Făgărașilor pînă în Cîmpia Dunării, cele 31 de hidrocentrale vor smulge Oltului o Dunăre de energie, peste o mie de megawați, adică atît cît revine părții române din puterea instalată a giganticei hidrocentrale de la Porțile de Fier. Și Oltul curge, curge spre noua lui Carte.

Alte turnuri își întind peste unda Oltului umbrele și generațiile înspumegate ale valurilor sale izbesc în cadență noi zidiri. Dacă cineva s-ar încumeta să-i urmeze astăzi cursul, de la izvoare pînă în punctul unde Oltul își pierde apele și numele în Dunăre, ar constata cu ușurință cît de schimbat e peisajul traversat de acest rîu, deși munții au rămas pe loc, deși văile sînt aceleași, deși oamenii care îi populează malurile sînt, în marea lor majoritate, cei de ieri. Dar acum oamenii ajută Oltul să se autodepășească, iar rîul legendar îi obligă pe oameni la autodepășire.

Trei barăci lîngă stejarul din Borzești

Există undeva pe Valea Trotușului, la Borzești, un stejar care și-a lăsat rădăcinile înfipte în istoria țării noastre și a crescut nu numai din roua nopților moldovene, ci și adăpat cu dragostea noastră. E stejarul lui Ștefan cel Mare, faimosul stejar din legendă, adevărat simbol al acestor meleaguri.

Pe la jumătatea anilor 60, acolo,

nu departe de coroana vigurosului arbore de odinioară, au apărut trei barăci. Au apărut și au dispărut cu timpul, căci în urma lor valea Trotușului s-a schimbat din temelii. Le-au luat locul ceva mai departe, în vecinătatea vetrei viitorului oraș, trei clădiri solide, care se află și astăzi acolo, pierdute în defileurile străzilor, banale și anonime, deși în încăperile lor s-a scris o filă din noua istorie a Moldovei. În una lucrau tehnicienii care întocmeau în detaliu planurile de construire a noilor fabrici și uzine, în alta luau contur planurile viitorului oraș, iar în ultima se recrutau din regiune oamenii ce urmau să pună în funcțiune uzinele și să trăiască în noul oraș care, deocamdată, nu exista decît pe hîrtie. Așa s-a născut Onești.

Nu era cel mai tînăr oraș al țării, căci altele apăruseră înaintea lui pe harta patriei. Era însă un loc de veche vatră spirituală moldovenească ; acel stejar, aflat la o goană de cal de zidurile lui, îi dădea o continuitate istorică, deși niciodată n-au existat pe aici decît sate răzeșești și legende. Una din ele a fost transcrisă de neîntrecuta pană a lui Sadoveanu : „La Borzești, măria-sa a descălecat la bisericuță... Apoi a ieșit în tăcere și cu fruntea înclinată din sfîntul lăcaș. Iar apoi s-a ridicat în scări pe calul alb și s-a uitat în luru-i cu sprinceana încruntată. Toate grămezile lui de oștime stăteau bulucite pe coastă și în lungul șleahului. Cînd i-au văzut coiful fulgerînd, s-au mișcat. Apoi, rămînînd măria-sa neclintit, au stat și oștenii, descoperindu-și capetele. Atunci măria-sa, cu brațul sting, a făcut semn către Suceava. A închis palma ca și cînd ar fi cuprins-o și și-a rezemat mănușa pumnului în zalele șoldului...".

Aproape cinci veacuri au trecut de la acea zi pînă în momentul cînd noii cititori au pornit să redimensioneze la scara viitorului acest colț de lume. Trotușul, pe miezul văii lui, nu era numai un vast șantier, ci și o neîntreruptă școală. Trotușul salinelor, Trotușul sondelor de petrol, Trotușul minelor de cărbune, Trotușul cu afluenții lui puși să traverseze o lume minerală — Tazlăul și Oituzul — rivalizează astăzi cu Prahova. E Trotușul energiilor. Al valorificărilor superioare. Intrarea lui într-un nou destin are forță de simbol. S-a construit temeinic. Țara de lut, cu case de lut, Moldova, se reîntrupa din duritatea betonului și din vigoarea stejarului. Într-un punct de pe Valea Tazlăului cu o sondă răsărită deasupra

vîrfurilor de brazi, un tînăr inginer venit din Borzești mi-a arătat un colț de țară. Jos, în depărtare, în unduirea cîmpiilor, se vedea sub sonda dintre brazi coroana aurie de spice din lanurile de grîu. Era un fragment viu din însăși stema țării.

Zeci, sute de astfel de locuri din țară își revendică dreptul de a fi sugerat imaginea sintetică a stemei Republicii. Acolo însă, pe Valea Tazlăului, care cobora blînd la înfrățirea cu Trotușul, se petrecea o confluență de destin a unor străvechi meleaguri românești. Noul oraș apărut pe vetrele Oneștilor și Borzeștilor este astăzi un municipiu cu peste 60 mii de locuitori. Oameni veniți de pe toate meleagurile țării, în special din Moldova, lucrează la combinatul de cauciuc sintetic, la rafinărie, la combinatul chimic și la termocentrală. Toate au fost ridicate în mai puțin de un deceniu, pe baza planurilor care se plămădiseră în cele

trei barăci vremelnice de lîngă stejarul din Borzești.

Barăcile se duc în neființă. Ele sînt un fel de avangardă a constructorilor, embrioanele provizorii ale viitoarelor vetre umane durate cu trăinicie pentru a dăinui cît mai mult ; dar pînă la apariția acestora, căsuțele de scînduri ale deschizătorilor de drumuri rămîn neclintite, ca o chezășie că tot ce a fost visat și plănuit acolo, în interioarele lor austere, de o „comoditate" spartană, va fi îndeplinit. S-au instalat, în anii de început ai marilor noastre construcții, nesfîrșite cohorte de barăci, primele semne ale deschiderii șantierelor și, în urma lor, ne-au rămas pe pămîntul țării orașe noi, fabrici și uzine, hidro și termocentrale, magistrale electrice, șosele și căi ferate. N-a făcut nimeni elogiul barăcilor, căci ele erau provizorii, efemere. Dar în ele am zămislit unele dintre cele mai îndrăznețe vise ale noastre. Ele au adăpostit forțele umane ale industrializării și urbanizării, o nouă generație de constructori. O generație eroică.

Cînd istoria se scrie cu bucăți de pîine

Cred că cea mai gustoasă pîine am mîncat-o pe șantierul de la Petrimanu, în inima munților Lotrului, în punctul cel mai îndepărtat al vastului complex hidroenergetic. Era o pîine coaptă într-o baracă-brutărie, pe ușa căreia se vălătuceau aburii calzi, cu miros de rumeneală, atît de îmbietor și de apetisant, încît ghiocul acela de barăci înșirate pe valea îngustă de sub piepții munților suri și prăpăstioși dădea locului temeinicie și statornicie. Și mi-am amintit atunci de un brutar de pe valea Drajnei, un Hercule al sacilor de făină și al covetei pe care o sălta ca pe un leagăn de copil în frămîntarea aluatului, iar cuptorul lui era căptușit cu cărămidă scoasă din ruinele unui castru roman și pîinile îi ieșeau purtînd în coaja lor inscrisul latinesc al legiunii a V-a Macedonica.

În August 1944, brutarul acela, care se numea Chebale și care avea socotelile lui cu istoria, cocea cuptor după cuptor, își încărca teleguța cu jimble rumene și ieșea în calea celor ce luptau prin părțile locului cu ultimele hoarde fasciste ; și le împărțea pîine caldă. Nu se gîndea la nici o încărcătură simbolică a gestului său, se știa doar brutar, și atît, și își făcea din pîine arma lui de luptă. Era așteptat cu bucurie și răsplătit cu rîsul mușcăturii în cea dîntîi pîine a zilelor libertății.

L-am reîntîlnit într-una din verile trecute, în casa lui de sub castrul roman, septuagenar care mai păstra ceva din dogoarea cuptorului său în rumeneala obrajilor, iar în piept, un rest din fosta-i putere herculeană. Și-a amintit de pîinea cu inscripții luate de pe cărămizile cetății ruinate și am vorbit o seară întreagă despre istoria pîinii la români. Am evocat atunci timpuri uitate, știute de el mai bine decît le știam eu, și mi-am amintit drumul nostru care a pornit de la baracă, de la carte, de la o bucată de pîine amarnic trudită.

Se făcea că uitase de arma lui în acel August de foc. Nu-și mai amintea de unde făcuse rost de făină pentru acea pîine dîntîi și nici cum reușise s-o facă atît de gustoasă. Era o pîine a pîinilor, care venea să dea puteri celor ce luptau cu arma în mînă, muncitori și ostași, la dezrobirea țării. Era în August 1944 — și cu pîinea aceea începea o nouă istorie.

Mîncasem îndelung o pîine amară, pîinea aceea atît de chinuită, atît de jînduită, atît de invocată pe pancartele manifestațiilor muncitorești, ale grevelor din anii negri și ale luptelor proletare duse de părinții noștri, pîinea care a purtat întotdeauna, încrustată în coaja ei, imaginea timpului trăit...

Doar visată, înlocuită cu țărîna din care a mușcat gura răsculaților, a rămas pîinea lui 1907. Pe sponci, și stropită cu sînge, i s-a alăturat apoi pîinea Lupenilor ciuruită de gloanțe. Tot mai drămuită, ajustată felioară cu felioară, se așează alături de aceasta pîinea din anii amari ai „curbelor de sacrificiu". Vine apoi pîinea „carlistă", cea cu timbru și cu taxă pentru rege și pentru război, pîinea înșelată la cîntar și împărțită în optsprezece pentru a nu sătura niciodată. Căci așa calcula, prin 1938, un ziarist lucid care a îndrăznit să ia pîinea „carlistă" la judecată: reveneau zilnic cam un milion de pîini, de cîte o jumătate de kilogram, la o populație de peste 18 milioane de locuitori. Dacă timbrul mămăligii oficiale era sintetizat la sate prin numărul impresionant de pelagroși, pîinea orașelor purta, ca pe o pecete a mizeriei ei, timbrul de un ban pentru rege. Un milion de pîini, un milion de bani. Zilnic. Pentru puful cozonacului regal. Ziaristul care chemase pîinea vremii de atunci la judecată socotise că, odată cu timbrul, se aruncau cîte cinci grame din trupul sfînt al fiecărei pîini. Un milion de pîini, cinci milioane de grame, adică cinci mii de kilograme de „pîine" aruncată zilnic. Ceva era însă greșit în acest calcul. Căci poporul sărac, cel ce drămuia și ultima firimitură de pîine, mînca și timbrul regal sau îl dezlipea de pe coajă cu cîrpa udă. Îl înghițea cu ură sau îl scuipa odată cu injurătura la adresa coroanei de pe timbru...

Apoi, pe fața albă de masă a cronicii noastre vin, ca niște spectre ale celei mai crunte mizerii, pîinea cu tărîțe, pîinea cu mălai mucegăit, pîinea cu fasole și cocean de porumb măcinat, pîinile stăpînirii fasciste. Pîinea cozilor fără sfîrșit din timpul războiului, pîinea smulsă în îmbulzeala cu mirosul sufocant al lipsei de săpun, al tifosului și dizenteriei, porția de pîine amară, cît un dumicat, din cartela păzită ca ochii din cap... Și pîinea secetei, pîinea foametei... Căci istoria poate fi scrisă și cu bucăți de pîine, și în nimic nu îi simți mai cu adevărat mirosul decît în miezul de pită așa cum ni l-au copt timpurile.

Să zicem că am început cu pîinea. Cu ce altceva să fi început? Cu pîinea, cu broșurile revoluționare tipărite pe hîrtie de împachetat și cu țăruși reconstrucției. Se spune că am pornit de la zero. De la paralizia oricărei forme de producție, de la molozul ruinelor, de la vidul înghețat al schelelor devastate, de la minele oprite și invadate de ape, de la o agricultură arhaică și feudală căzută la pămînt, cu suflul lui „sărăcilă" sau „traistă goală" șuierîndu-ne prin hambare.

Niciodată, nu trebuie, nu putem să uităm de unde am pornit. În orice comparare cu alții, să nu uităm punctul de la care am pornit noi și cel de la care au pornit cei cu care vrem să ne comparăm. De cîte ori voi vedea lanurile bogate, holdele, livezile și grădinile țării, grele de rod și mă voi simți tentat să le cînt îmi voi aminti verile pustii ale începutului nostru de drum, așa cum imaginea oricărei noi construcții, cît de gigantică și de modernă ar fi, nu o voi putea despărți de amintirea primelor noastre șantiere, cu barăcile lor înfrigurate, cu ligheanul de tablă cu găurile astupate cu cîrpe, cu ciorba la cazan și hainele pe „puncte". Și totuși, cîtă bucurie, ce sete de viață, ce debordantă poftă de a trăi, ce nevoie de dreptate și ce dulce dor al libertății! Eram, în sfîrșit, noi înșine, la noi. Trebuia să ne facem curat în casă și să scoatem mizeria pe fereastră.

Am început cu pîinea și am scos la Brașov, pentru ogoarele patriei, primul tractor românesc. O alcătuire de metal pe care cronicile ci-

nematografice ale timpului ne-o înfățișează astăzi ca pe o arătare din preistoria tehnicii, dar cîtă bucurie, ce năvalnică dragoste în jurul acestui prim tractor! Sondorii destupau puțurile de petrol, ne lipseau turlele, și atunci le căram cu tractoarele ancorate ca niște catarge puse să străbată pe verticală schelele care se retrezeau la viață. Pe șantierele navale ale Dunării se întreceau nituitorii lansînd întrecerea socialistă sub iureșul ciocanelor lor pneumatice; la Doicești înălțam prima termocentrală, visam la Bicaz și ne îmbrăcam în haine țesute la „APACA", cea ridicată de brigadieri, din temelii, în numai 90 de zile.

De-atunci, de cînd mutam sondele pe verticală de la un puț petrolier la altul, căci aveam prea puține turle față de foamea de aur negru a țării, îmi este cunoscut sondorul Gheorghe Cazan din Țintea, despre care poeții ploieșteni scriau versuri, prin toamna lui 1947, și pe care l-am revăzut nu demult în ograda lui dintre pruni, pensionar în toamna vieții. Întorcea cu furca niște fîn și l-am întrebat despre luptele petroliștilor prahoveni în August 1944. N-a avut atunci vreme prea multă și mi-a așternut mai tîrziu pe hîrtie, cu un scris nu prea obișnuit cu penița, o istorie cutremurătoare, care povestea printre rîndurile incerte ale narațiunii ceasul de grea cumpănă prin care au trecut în acele teribile zile schelele petroliere de pe Valea Prahovei:

„Prăpădul era mare. Fasciștii își puseseră în gînd că, dacă-i gonim, să ne lase cu jungheru-n gît și cu vinele tăiate, ca tot sîngele industriei noastre să arză sau să rămînă îngropat sub puțurile dinamitate. Și ne-au luat la tocat, sondă cu sondă. Dar nici noi n-am stat cu mîinile-n sîn. Ei se așteptau să se bată numai cu armata și, pînă atunci, trebăluiau cu focu' pe unde nimereau. Și cînd s-au trezit cu noi în circă, așa cum eram, în salopetele alea pline de țiței, au holbat ochii și n-au mai avut ce face, că noi eram în casa noastră și știam care pe unde se poate mișca, și din sondă în sondă, și din copac în copac, prin porumbiști și podgorii i-am găbjit și i-am lovit de mama focului. Cît despre timpurile alea de mai tîrziu din schela noastră, eu zic să fiți mai zgîrcit cu vorba «eroism», că ne-am făcut și noi treaba ca țara întreagă, așa cum ne-am făcut-o și în August patruzeci și patru... Așa că să mai veniți sănătos pe la noi, că am făcut anul ăsta o prună bună de pus pe rană, să ciocnim în cinstea ălora care nu-și zic «eroi», ci simplu: oameni de omenie...

„Am să-i așez un spic de grîu pe frunte..."

În zilele Congresului al X-lea al partidului mă aflam în sală și îi ascultam pe comuniști. Vorbea, într-una din după-amiezile acelor zile de neuitat, Nicolae Hudițeanu, de la Comana, despre recolta din anul acela, dar mai ales despre viitor. Vorbea despre imaginea de azi și de mîine a satelor noastre, despre aducerea însemnelor civilizației veacului nostru pe străvechile lor vetre, despre mecanizarea și chimizarea agriculturii, despre urbanizarea așezărilor, despre nucleele intelectuale ale noii vieți agrare de pe cuprinsul patriei.

Și eu, ascultîndu-l, nu puteam să nu-mi amintesc Dobrogea de prin 1947, care, în denumirile multor

localităţi, mai păstra încă o toponimie regală, iar în hambare o sărăcie colonială. Dobrogea veche, cu pămîntul pustiu, crăpat de arşiţă, cu turmele puţine şi costelive răscolind pe dealurile cenuşii nori de pulbere gălbuie. Şi erau în ţara de atunci 27 de sate cu nume de regi, prinţişori şi prinţese Hohenzollern-Sigmaringen, de generali ai camarilei regale şi de şefi de partide politice. Între cele două războaie, febra toponimică izvorîtă din groaza de neant îi făcea pe auguştii condamnaţi la uitare să încheie ridicole „contracte cu eternitatea", botezînd

vreo două duzini de sate umile cu pompoasele lor nume...

Nu exista școală, dar satul mizer, rupt de restul lumii prin hîrtoapele unor drumuri desfundate, se numea „Carol I". Oamenii mureau de turbare, ca și cînd serul lui Pasteur ar fi trebuit să fie adus de pe o altă planetă, dar satul se numea „Principele Mircea". Țărăncile dobrogene năștеau în șanț — în toată Dobrogea burgheză nu exista decît o casă de naștere în mediul rural — dar, spre o comică consolare că pămîntul era rodit de palmele bătătorite ale aceloraşi țărănci, satul se numea cochet „Carmen-Sylva". Venea nănașul sau își trimitea vechilii, „boteza", tăia, spînzura, și în urma lui, filozofînd cu amărăciune la ironia soartei, poporul se jeluia: „...Progres de ploscă, / Și negoț de piei de cloșcă. / Libertăți de pușcărie, / Drepturi mari la sărăcie, / Privilegii la hoție, / Și brevete de sclavie..."

Am auzit cîntecul acesta popular cu versuri de cremene și amar de fiere, stors din mizeria unui trecut de întuneric, de la un țăran colectivist dintr-un sat dobrogean aflat între Jurilofca și Enisala. Satul se cheamă acum „6 Martie". De ce? „Păi, dumneata nu știi?... Că doar nu era să-i zicem 5 martie sau 7 martie... Șase e șase, că ziua asta o dată a fost, în 1945!" Și, mai înainte, cum se chema? „Ei, un nume, ce să ți-l mai pomenesc? Ne aud copiii și-i mai mare rușinea... «Vîntilă Brătianu». Matale ți-ar fi plăcut să spui, cînd ești întrebat de unde vii, că vii din... Brătianu? Sau că ești din Vîntilă Brătianu?"

...Am fost în toamna aceasta, de „Ziua recoltei", la Slobozia. Era o zi blîndă, cu soare îmbunat, întîrziind clorofila frunzelor și auriul cîmpurilor spre amăgirea păsărilor migratoare. O toamnă generoasă în roade și lumină. Anotimp în care se amestecau sudoarea țăranului, asprimea palmelor lui, îndrăzneala planurilor sale gospodărești, surîsul pîinii, prea-plînul hambarelor și căldura staulelor! Străveche de cînd vrednicia omului, sărbătoarea recoltei rămîne pentru noi cea mai simplă și mai omenească dintre toate sărbătorile. E sărbătoarea certitudinii, e mulțumirea adresată pămîntului, e închinarea încrederii, legămîntul dintre hărnicie și rodnicie. Actul e sublim prin simplitatea lui. E ca binețele date în zorii unui an, ori ca vorba de omenie pentru o treabă dusă cu bine pînă la capăt.

După o primăvară scurtă, capricioasă, copleșită brusc de o adevărată explozie vegetală, după o vară cînd prea arzătoare, cînd prea darnică în ploi, venea o toamnă aurie anunțînd că va ști să îmbătrînească cu demnitate, coborîndu-și încet covoarele galbene ori sîngerii, schimbînd treptat, de la munte către șes, veșmîntul anului. Mi-a fost întotdeauna milă de prietenii mei de pe la Tropice că nu pot vedea o toamnă românească. Mi-a fost milă și de prietenii mei nordici, care n-au văzut niciodată cum arată o țară acoperită de sus pînă jos cu aurul și rubinele toamnei noastre. Cea mai frenetică dezlănțuire picturală a naturii mi s-a părut brațul Carpaților privit de undeva de sus, în lumina lui octombrie. Ce imagine uluitoare trebuie să ducă pe alte meleaguri ochii păsărilor migratoare pornite către Sud în căutarea monotoniei veșnicului verde! Și ce pămînt al făgăduinței le apare migratoarelor Nordului, care vin către iarna noastră dunăreană, atrase de mirajul unor pămînturi calde!

Sub lanurile de porumb uscat, cărora mașinile de recoltat le-au smuls fîșicurile de aur ale știuleților, sub foșnetul cocenilor, pămîntul Bărăganului respira în tihnă după efortul dăruirii. Sub adierea vîntului peste holde, în foșnetul frunzelor uscate ale porumbului, mi se părea că aud însuși timpul răsfoind încet filele îngălbenite ale unor vechi hrisoave...

Mi-am amintit atunci, în toiul

sărbătorii, de un alt drum făcut pe aceste meleaguri ; cîndva, prin toamna lui 1946. Nu foșnea nimic, căci Bărăganul nu rodise. Umblam duminicile cu o echipă de uteciști de la „Vega" să facem propagandă la sate, să reparăm uneltele țăranilor săraci, să le dăm gaz și să stringem cîțiva desagi cu grăunțe pentru economatul muncitorilor. Eram însoțiți de nea Gică Salamandră și nimerisem într-un sat unde tocmai avea loc o nuntă chiaburească. Ne-au poftit să plecăm și, nepiecînd, ne-au snopit din bătăi, iar cel mai tocat în pumni a fost omul acela mic și îndesat ca un colț de cremene care nu știa să se dea învins.

Era o nuntă între șiș și custură, cu vreo sută de fini amețiți de băutură și ațițați de „naș", iar nea Gică, după ce am fost aruncați claie peste grămadă pe cisterna cu care venisem, a ținut să se întoarcă și s-o ia de la capăt. Am cotit pe niște ulițe lăturalnice și ne-am arătat în mijlocul satului, în spatele bătăușilor care rideau triumfători. Nu mică le-a fost stupoarea văzîndu-ne drepți și întregi, ștergîndu-ne cu mînecile nasurile însîngerate. Dar revenirea noastră a fost și trezirea conștiinței sărăcimii satului. Și nea Gică Salamandră — poreclit așa pentru că era stingător de sonde incendiate — le-a grăit atunci : „De ce dați, măi, oameni buni ? De ce ? Doar pentru voi și pentru ăia de pe margine, care, dacă ar trebui să dea, în voi ar da mai întîi, ne aflăm noi aici. Hai, lăsați prostiile și să trecem la treabă, că n-avem timp de pierdut ! Aici e vorba de altă nuntă... Una cu viitorul, cu ziua de mîine... Atunci cînd o să vă aduceți aminte de vorbele mele, poate că eu n-am să mai fiu, dar știu că o să vă pară rău de ce-ați făcut acuma..."

Și ne-am pus pe treabă apărați de scutul săracilor.

Am primit mai tîrziu, de prin locurile acelea, din partea unui tînăr care își zicea poet, o poezie :

„Eu n-o să-i spun Partidului că-i soare,
Sau că e miezul pașnic de atom.
Nu sînt deprins cu vorbe sunătoare.
Dar o să-i spun : Partidule, ești OM !
Și n-o să-i spun Partidului că-i munte,
Că-i pe pămînt al vieții agronom.
Am să-i așez un spic de grîu pe frunte,
Și o să-i spun : Partidule, ești Om !"

Tîmpla căruntă stă mărturie

Urcînd piepții plaiurilor care aparțin deopotrivă Rodnei și Dornelor, puse să facă prin blînda și omeneasca lor înlănțuire legătura dintre cei mai frumoși munți ai Moldovei, încercam pe acele tainice drumuri ale Nordului țării să descifrez osmoza care există la români între istorie și geografie. Căci pe aici, ca pe întregul lanț carpatin, fizionomia locurilor a condiționat de atîtea ori istoria, încît aceasta nu se mai lasă descifrată în toate nuanțele ei decît prin cunoașterea geografiei.

Jos, pe valea care unește Salva de Vișeu, în lungul căii ferate pusă să străbată Miazănoaptea cu traiectoria unei săgeți de oțel, descopeream în ipostaza cea mai puțin

metaforică cu putință demonstrația actuală a acestui adevăr. Acolo, cu un sfert de secol în urmă, geografia a creat din nou istorie. Dar, de acea dată, nu atît relieful montan, cît cel uman a dat locurilor o rezolvare istorică, înscriind în letopisețul acestor ani una dintre cele mai frumoase pagini despre tinerețea țării. Și iureșul trenurilor făcea să răsune valea de un cîntec dur, metalic, răscolitor, de parcă sub șinele de oțel și sub traversele negre de stejar fiert în catran s-ar fi ascuns ecoul tinereții noastre — atît de recentă, atît de apropiată, încît calendarele mint și anii scurși de-atunci, de cînd modelam munții cu dinamită și îi șlefuiam cu latul lopeților, abia se pot număra pe degetele unei mîini. În realitate, ne trebuie cinci mîini ca să socotim, iar tîmpla căruntă stă mărturie că un sfert de veac s-a scurs de cînd văile acestea răsunau de cîntecele ce țîșneau din piepturile noastre adolescentine...

Iar acolo, jos, în satul care se stringea tot mai mult pe firul văii, pe măsură ce ne pierdeam pașii prin roua plaiurilor montane, am lăsat o casă cu acoperiș de șindrilă, iar într-una din încăperile ei, o bancă de școală veche pe care și-a deschis abecedarul unul dintre cei mai mari poeți ai neamului românesc : Coșbuc. Era casa părinților

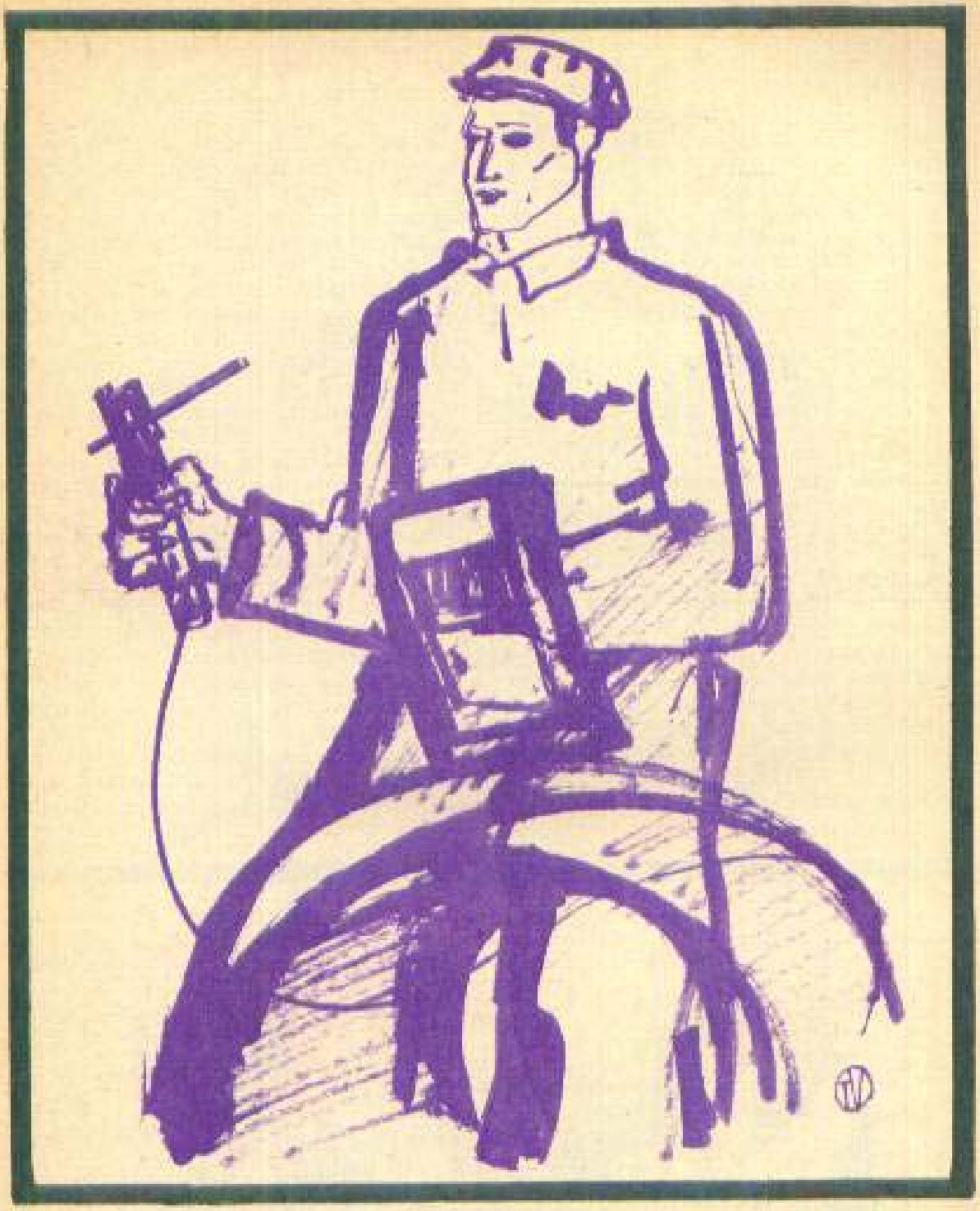

lui din fostul Hordou, iar banca aceea scundă, pentru un pui de om cît o şchioapă, aş situa-o, în geografia spirituală a ţării, printre cele mai scumpe relicve, alături de clasa lui Creangă de la Humuleşti, de tiparniţa lui Coresi de la Tîrgovişte, de şcoala din Scheii Braşovului, sau alături de leagănul de pruncie al lui Avram Iancu din Vidra Apusenilor. Căci acolo, în casa morii de pe Valea Vişeului, revenind în toamna vieţii, poetul scria cu gîndul la patrie : **„Din suflet eu fi-ţi-voi, — tu, neamule-al meu, / De-a pururi nerupta sa parte !"**

...Şi mă intorceam cu faţa la plai, şi îi măsuram cu gîfîiala respiraţiei urcuşul către înălţimile golaşe ale munţilor şi nu-mi puteam alunga din minte adînca semnificaţie pe care acest cuvînt — plaiul — îl are în cele mai adînci cute ale sufletului românesc. El a um-

plut de miez istoria țării timp de milenii, de el s-a legat întotdeauna noțiunea de existență a omului în spațiul carpato-dunărean. Dacă codrii de nepătruns din Dacia Felix strecurau în sufletele unei oștiri romane, prin anii 80 ai erei noastre, „teama de a trece dincolo de groaza pădurilor" — așa cum mărturisește un istoric al epocii — plaiurile Carpaților au închis în ele secretul unei existențe ce avea să mai nedumirească încă multe armate străine.

În forma pămîntului pe care îl priveam acum de pe creștetul munților celor mai de miazănoapte, în așezarea-i pe hartă, în liniile și contururile fizionomiei lui, dezlegam cele mai multe din poruncile ce au dictat, din vremuri de demult, istoria țării. Sînt munții cei mai umani și mai plini de istorie din cîți cunosc pe acest pămînt, căci ei dețin marile răspunsuri la întrebările încă nedezlegate ale trecutului nostru îndepărtat. Un singur cuvînt, cu aceeași semnificație în toate cele patru zări ale spațiului carpato-dunărean, îngemănează geografia cu istoria pămîntului nostru : plaiul. Tot ce se înalță de la firul apei pînă la „golul" muntelui, cu drumuri bătute sau poteci tainice, cu codri și poieni, cu pajiști și luminișuri, înseamnă plai. El a adăpostit dintotdeauna, îndeosebi la ceas de restriște, ființa unui popor care, într-un puternic flux și reflux uman, cobora din plaiuri pe firul văilor, la cîmpie, pe vreme de tihnă, și urca în plaiuri închizîndu-se ca într-o inexpugnabilă cetate ori de cîte ori ceva îi amenința existența. Cetățile dacice se aflau în plaiuri ; tot în plaiuri s-a înfăptuit descălecatul voievodal al primilor domni români care, după secole de ocrotire a ființei naționale la pieptul Carpaților, purcedeau la reîntemeierea țării. Plaiurile ne-au adăpostit și hrănit, dîndu-ne condiția umană în continuitatea existenței.

În Nord, către Rodnele spre care urcam cu aceste gînduri, și în Sud, pe înalta vatră a Mehedinților — punctele extremis ale Carpaților — se întind munții românești cu cea mai mare lățime, în care, deși localitățile își punctează rar existența, viața a fremătat de la începuturile ei ca în doi imenși faguri din prisaca de piatră a Carpaților. Aici, ca și acolo, în Sud, către plaiurile Hațegului, s-ar putea reîntru-

pa perpetuu şi Cronica pictată, şi Columna lui Traian. Căci pe-aici, prin nordul Moldovei, aidoma ca în miazănoaptea Olteniei, s-au scris faptele de vitejie menţionate în Diploma din 1247. Basarabii în Carpaţii Meridionali, Muşatinii în cei Orientali, Litovoi acolo, Dragoş şi Bogdan aici.

Viaţa a pulsat întotdeauna în munţii noştri ; ceea ce pe hartă pare nelocuibil a fost mereu o continuă şi perpetuă vatră de plai din care au coborît în cîmpie, tăindu-şi drum cu securea prin codrii „de groază", cei ce aveau să-şi regăsească neobosiţi, la orice încercare a vremurilor, la orice urgie, calea înapoi spre plaiuri, spre continuitate, spre permanenţă. Prin alte părţi, cu viaţa mai tihnită, lipsită de bejenii şi transhumanţe fortuite, lucrurile s-au desfăşurat altfel, munţii au fost bariere între oameni, doar şesul şi văile găzduiau suflare omenească.

Citind în cărțile munților

Mărturisesc că, ori de cite ori vin în contact cu oamenii pămîntului, cu cei ce își scot pîinea și bucuriile din cea mai veche îndeletnicire a omului — agricultura, prisaca, pomicultura și creșterea animalelor —

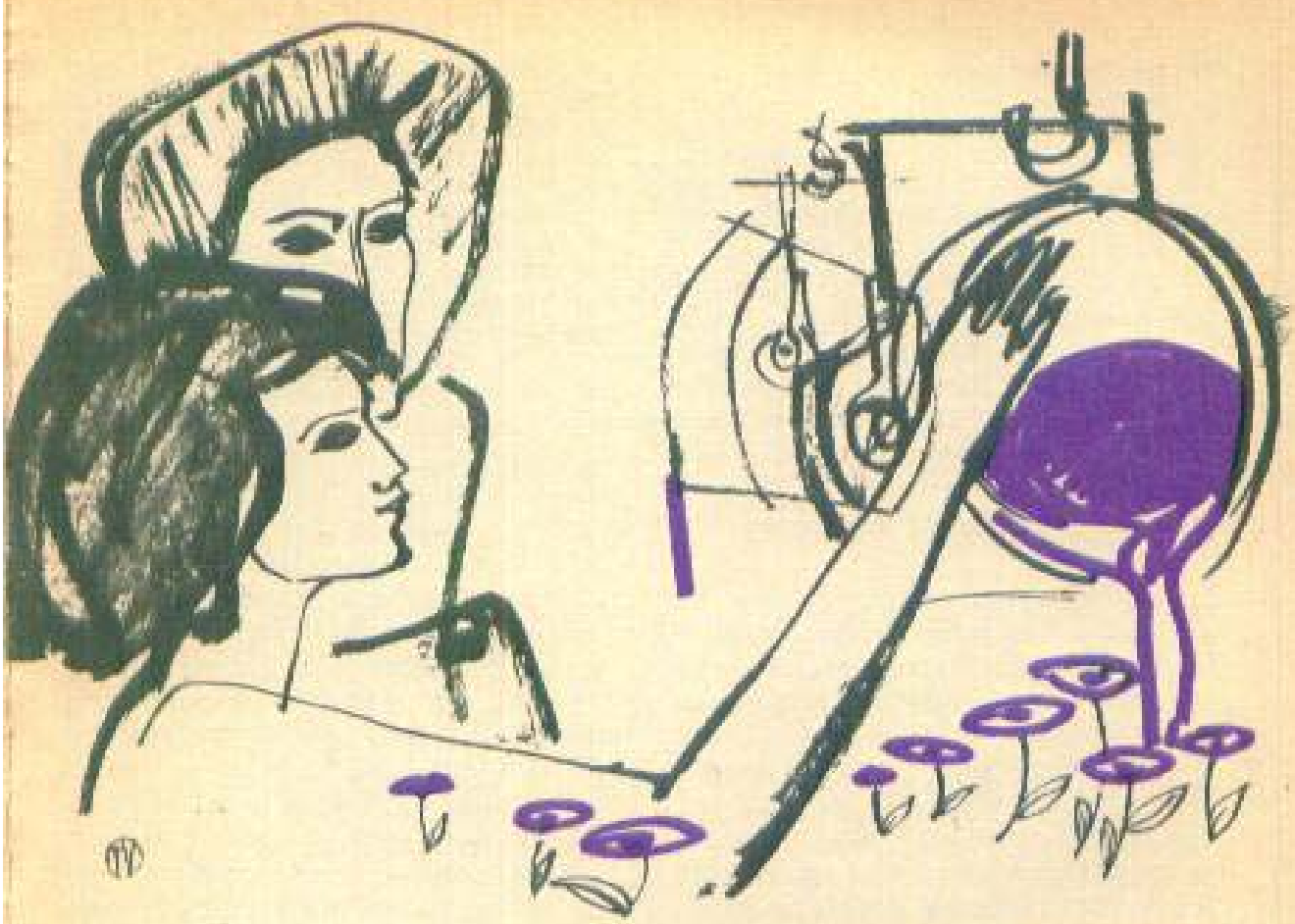

Ilustrații de Traian VASAI

simt sfiicunea inundîndu-mi sufletul și nu prea ușor mă pricep a arunca punțile de legătură ale cuvintelor între ei și mine. Născut și crescut la oraș, printre muncitorii care, deși s-au tras tot din țărani, erau la a doua sau a treia generație de oameni ai fabricilor, am redescoperit întotdeauna viața la țară cu permanențele ei ancestrale ca pe un adevărat miracol. La fel mi se întîmpla și acum, în cei mai frumoși munți de miazănoapte ai țării. Oamenii erau numai bucurie ; o stranie și dezlănțuită sărbătoare a însingurării ciobanilor pe un îndelungat anotimp ce urma să vină strînsese acolo tot satul lui Coșbuc și părea că turmele vor porni spre creste însoțite de întregul alai, cu muzică și chiote de bucurie. Dar nu era așa. Cei ce veniseră să-și petreacă turmele cu ciobanii lor aveau să coboare la asfințit, pentru ca adevărații stăpîni ai plaiurilor carpatine să înceapă a depăna zilele unui alt calendar, cu timpul măsurat după legile păstoritului, pînă aproape de iarnă, la căderea zăpezii.

Se strînseseră în jurul-mi șapte țărani din fostul Hordou, al căror nume de familie era Coșbuc, cîțiva tineri proaspăt întorși din armată cu hainele păstrate în levănțică, femei și fete chipeșe, odihnindu-și pe iarba moale pulpele înroșite de joc, și copii cu ochi mari privind deopotrivă către bătrîni ca spre un trecut ce abia începea să le fie descifrat, și spre un viitor al lor, propriu, altul, dar bazat pe aceleași permanențe. Iar vorbele se depănau molcom și hora se ostoise. Se povestea despre satul Coșbucilor, care a coborît din munți cu sute de ani în urmă și a strîns ca un ghioc pe valea Vișeului, casă lîngă casă, ogradă lîngă ogradă, atît de compact încît doar în drum poți să-ți întorci căruța. Iar oamenii au răsuflat în munte, că din el și-au strîns puterea și el le-a dat cheagul gospodăriilor. Că au oi multe față de cîte aveau cu cîțiva ani în urmă, dar încă puține față de cîte

ar putea ţine, adică atîtea cîte ar „încăpea" în munte... Că muntele nu piere de povara turmelor şi că numai călcătura lor şi îngrăşămîntul lăsat după păscut dau floarea poienilor şi iarba aceea năzdrăvană de care se minuna Cantemir. „Noi cu muntele şi cu turmele am trăit dintotdeauna — îşi depăna vraja baciul Vasile Pintea, capul ciobanilor din satul lui Coşbuc — şi ştim cît de mare ne este puterea după cum ne cîntă plaiul şi pajiştile de tălăngile oilor".

Îl întreb pe Vasile Pintea ce cărţi a citit.

„Am citit în cărţile munţilor noştri, domnişorule dragă, cu lupa de la lanternă, seara, în stînă, că nu prea văz de-aproape... Mi s-au obişnuit ochii cu depărtările, dar vîrfurile degetelor le am în ceaţă... Şi-ascult la radio, că nu mai urcăm fără tranzistor... Aici, puterea noastră sînt vitele, oaia şi cîrezile grase, căci păşuni şi dragoste de ele avem încă, slavă domnului !... Am auzit că unii, prezicători prin ştiinţă şi calcule de-ale lor, domneşti, spun că vom mînca brînză din ţiţei şi lapte artificial. Să fie la ei, acolo !... Eu ştiu că va fi ferice de ţara ce îşi va păstra bogăţiile dăruite de natură, ocrotindu-le şi înmulţindu-le şi care va şti să pună pe masa poporului său ceea ce priceperea şi vrednicia dintotdeauna au învăţat-o să cultive : fructe rumeioare, carne sănătoasă crescută în cîntec de caval, lapte curat mulsă din ovăscior auriu şi firuţă, din timoftică şi mintă, din sînziene şi mălăoaie, din briolă, ghizdei, cerenţel şi trifoiaş... Căci în lumea ce vine, nu titlu de ruşine, ci de mare mîndrie va fi aceia de agricultor, şi puterea ţării va fi măsurată şi prin limpezimea aerului şi dichisealа pămîntului ei, prin străvezimea apelor şi bogăţia plaiurilor şi a codrilor ei. Aia să ştii de la mine, dacă ţi-a fost vreodată ruşine de mămăligă, că noi domni adevăraţi am fost şi domni vom fi dacă nu ne instrăinăm de îndeletnicirile noastre. Să mănînce brînză din dohot cine şi-a spurcat poienile, şi vin din rumeguş cine şi-a otrăvit viile, că noi le-avem pe-alea bune, le vom avea încă în veciii veciilor !"

Şi îi priveam pe ciobanii mei dintre Rodna şi Dorne venind dintr-un trecut de înţelepciune şi urcînd cu turmele lor grase spre a şi le arăta cu mîndrie viitorului. Căci dacă munţii aceştia ne-au fost leagănul civilizaţiei, izvorul baladelor şi legendelor, păstrîndu-şi peste timp ciobanii care şi-au regăsit oile, pot aspira la dăinuirea într-un viitor omenesc.

Culmile ne sînt aproape

Am străbătut în ultimii trei ani, ca trimis al ziarului „Scînteia", drumurile ţării, croite de-a lungul şi de-a latul ei, căutînd să revăd locuri ce-mi erau dragi, oameni cunoscuţi mai de demult. Am călcat locuri pe care nu le mai revăzusem de ani, drumuri străvechi, oraşe şi sate cărora le păstram în memorie o imagine încremenită. Nimic nu mi s-a părut mai reconfortant, mai demn de profunde analize ca acest şir de reîntîlniri cu chipul ţării în măreţul ei marş către viitor.

Deseori, treburile ne reţin cu anii în locurile noastre de muncă, şi din vastul proces de reînnoiri pe care îl trăieşte ţara nu mai capătăm decît imagini disparate, atît cît ne pot reda presa, radioul şi televiziunea sau jurnalele cinematografice de actualităţi. Oricît de cuprinzătoare ar fi acestea, faţă de complexitatea vieţii de astăzi de la noi, faţă de chipul

în continuă transformare al țării, rămîne întotdeauna ceva de trecut în revistă la fața locului, într-o nemijlocită confruntare. Alteori, prea familiarizați cu imaginile în mijlocul cărora trăim și pe care noi înșine le-am creat, realizăm proporțiile reale ale operei noastre prin admirația celor ce ne vizitează țara.

Trăim într-o epocă de supremă autoexigență, în care tot ceea ce clădim, consolidăm, înnoim se raportează la pretențiile superioare ale viitorului. Vorbim încă de astăzi despre anul 2000 și, înainte de orice, ne propunem să clădim, să consolidăm, să înnoim omul, făuritorul societății socialiste multilateral dezvoltate. Oare sîntem mai „bătrîni" cu 30 de ani, noi, cei ce pășeam pragul unei impetuoase adolescențe în August 1944? Calendarul o afirmă, dar pare că se înșeală. De unde această impresie? Probabil că numai din infuzia de tinerețe a celor cărora le vom preda ștafeta spre a prelua greul responsabilității față de viitor, pe umerii lor de copii, astăzi încă firavi, dar mîine umeri de bărbați.

Sîntem peste 20 de milioane, cuprinși într-un destin comun. Sîntem cei intrați pe poarta din față a istoriei, făcuți de istorie și făuritori de istorie.

Actualul cincinal, care a deschis pentru noi cel de-al optulea deceniu al secolului, cu anii săi fierbinți, confruntați cu un nemaiîntîlnit dialog cu timpul, va rămîne ca o treaptă definitorie pe parcursul etapelor către viitorul comunist. Oriunde ți-ai îndrepta privirile pe cuprinsul țării, vezi semnele lumii de mîine. Nicăieri, nici în creierul munților, nici pe întinsul Bărăganului nu mai există locuri „albe", unde să nu se întîmple ceva. Construim pretutindeni, nu numai fabrici, uzine, hidrocentrale, combinate petrochimice, ferme și stațiuni agricole puternice, orașe și sate moderne, ci construim o nouă conștiință și o nouă condiție umană. Creării acestui om nou, într-o țară puternică, i-a consacrat lupta sa de mai bine de o jumătate de veac partidul comuniștilor, creierul și inima României socialiste, care, clipă de clipă, pulsează pentru înfăptuirea celor mai scumpe năzuințe ale întregului popor.

Am cîștigat în mod ferm timpul de partea noastră, l-am supus și l-am obligat să lucreze pentru noi într-un ritm din ce în ce mai accelerat. În competiția pentru viitor ne-am înscris din primul ceas al libertății, urmînd neabătuți jalonele marilor perspective propuse de partid.

Românii au o zicală: „Ziua bună se cunoaște de dimineață". Iar dimineața aceea, cînd soarele răsărea deasupra pămînturilor noastre la ora cinci și douăzeci și opt de minute, anunța o zi bună, rodnică și plină de lumină. De atunci, soarele a răsărit și a apus de peste zece mii de ori, 10 000 de zile fierbinți. Măsura vremii în acest răstimp a fost alta decît cea a calendarului. Pămîntul a continuat să se rotească la fel în jurul Soarelui și al propriei sale axe, împărțind timpul în ani, în luni, în săptămîni, în zile și ore, dar măsura impusă lui de oamenii din spațiul carpato-dunărean a fost alta. Nici o zi irosită din cele peste zece mii cîte ne-a adus Soarele din acea dimineață de neuitat, nici o zi pierdută, nici un ceas, nici un minut petrecut pe apa sîmbetei. Poate că, uneori, aveam dreptul să cerem un strop de răgaz, dar n-am avut timp. Căci timpul, nu numai cel calendaristic, ci și cel istoric, timpul care ne obliga față de viitor a devenit pentru noi un element vital.

Înfăptuirea mărețelor idealuri propuse de comuniști, născute de veacuri de cei mai buni fii ai țării — iată strălucitul răspuns istoric pe care a știut să-l dea poporul român în aceste trei glorioase decenii de luptă și împliniri revoluționare.

Iar culmile ne sînt aproape și binemeritata zi ne bate în ușă cu același răsărit de soare

Ioan GRIGORESCU

ROMÂNIA

în circuitul economic internaţional

Diviziunea internaţională a muncii reprezintă baza pe care se dezvoltă comerţul mondial.

In zilele noastre, diviziunea internaţională a muncii se adînceşte sub impulsul mersului revoluţiei sociale, care transformă înfăţişarea politică a lumii, şi al revoluţiei ştiinţifico-tehnice, ceea ce explică creşterea rapidă a comerţului internaţional şi formele mereu mai variate în care se realizează.

In lumea contemporană, diviziunea internaţională a muncii a atins un asemenea grad, încît participarea la fluxurile de valori materiale şi spirituale de pe arena mondială a devenit o condiţie de bază, fără de care ar fi de neconceput progresul unei ţări. In toate ţările, problemele comerţului exterior şi ale cooperării economice internaţionale se situează astfel în centrul preocupărilor de politică economică.

In acest context mondial, care sînt principalele realizări şi orientări ale poporului nostru — angajat cu toate forţele în procesul istoric de construire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României ?

Iată întrebarea de bază la care documentarul de mai jos încearcă să dea un răspuns sintetic.

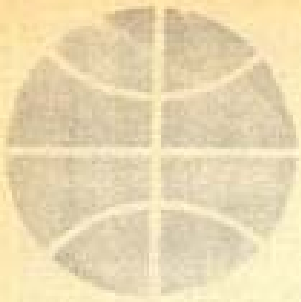

O largă deschidere spre schimburile cu străinătatea

Într-o analiză făcută comerțului exterior al României dinaintea celui de-al doilea război mondial, economistul N. Georgescu-Roegen a calculat că față de raporturile de schimb din 1929, **„odată cu declanșarea crizei mondiale, economia românească începe să piardă anual între 15 și 25 miliarde lei stabilizați. Pierderea totală datorită agravării poziției foarfecelui agricol în perioada 1930—1938 însumează nu mai puțin de 159 miliarde lei stabilizați, o categorică dovadă a eforturilor la care a fost supusă economia noastră în acest interval".** [1]

Un alt economist, Virgil Madgearu — care, ca profesor universitar și de mai multe ori ministru, a jucat în epocă un rol de seamă în evoluția gîndirii economice românești și în orientarea politicii economice a țării — ajungea la o concluzie similară: **„Din evoluția raporturilor de schimb cu străinătatea se constată că balanța comercială n-a izbutit să-și împlinească funcțiunea de a echilibra balanța plăților, decît cu pierderi de substanță națională".** [2]

Principala consecință a condițiilor în care România participa la schimburile internaționale a fost o **tendință de închidere.** În opoziție cu această tendință, după al doilea război mondial, politica de industrializare socialistă — promovată de Partidul Comunist Român — a fost însoțită de o evidentă **tendință generală de deschidere** spre piețele externe.

În ultimele două decenii (1951—1972) comerțul exterior al României a crescut de 11 ori, într-un ritm mediu anual de 11,3% — superior celui care a caracterizat dinamica produsului social (9,7%) și a venitului național (9,6%). [1]

Tendința de angrenare mai intensă în circuitul internațional s-a accentuat în special în ultima perioadă, în legătură directă cu progresele industrializării socialiste. Calculate numai pentru intervalul 1966—1972, ritmurile medii anuale de creștere au fost de 8,8% pentru venitul național, 9,3% pentru produsul social, 11,8% pentru producția industrială și 12% pentru comerțul exterior.

La începutul anilor '40, comerțul exterior al României reprezenta 0,50% din totalul comerțului mondial; în timpul celui de-al doilea război, și ca urmare a consecințelor sale, această pondere scăzuse la 0,37% în 1950. Ulterior, sub impulsul unor ritmuri superioare altor țări și comerțului mondial în ansamblul său, ponderea comerțului exterior al României în totalul comerțului mondial a crescut și reprezintă astăzi 0,60% — nivel ușor superior ponderii deținute de populația țării în populația globului (0,55%).

Cu toate creșterile rapide pe care le oglindesc cifrele citate mai sus, volumul comerțului exterior pe cap de locuitor este încă inferior celui care caracterizează economia țărilor capitaliste dezvoltate și a altor țări socialiste europene.

Este punctul de plecare al orientării spre menținerea în viitor a unor ritmuri înalte de extindere a schimburilor cu străinătatea, spre o participare tot mai intensă și mai eficientă la diviziunea internațională a muncii.

---

[1] N. Georgescu-Roegen: **„Comerțul exterior al României 1919 — 1938"** în **„Enciclopedia României"**, vol. IV, București, 1943, pag. 488.

[2] Virgil N. Madgearu: **„Evoluția economiei românești după războiul mondial"**, București, 1940, pag. 300—301.

[1] Toate datele privind comerțul exterior în perioada construcției socialiste după: Direcția Centrală de Statistică, **„Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, 1973"**.

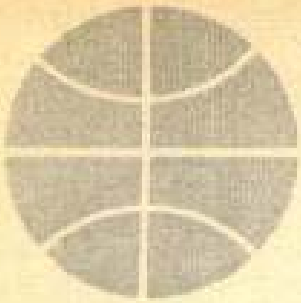

Importuri legate de nevoile economiei naţionale

Dacă facem abstracţie de unele oscilaţii anuale, se poate afirma că în perioada interbelică importul României s-a menţinut la un nivel relativ constant pînă la izbucnirea „marii crize", în timpul căreia se reduce aproape la jumătate, fără a mai reveni ulterior la nivelul din 1929.

Reducerea importului a fost determinată atît de scăderea preţurilor mondiale (care a afectat în mod special produsele de export ale României şi i-a redus capacitatea de cumpărare), cît şi de măsurile adoptate în vederea echilibrării balanţei comerciale.

Structura importului era caracterizată prin ponderea predominantă a produselor finite (74,4% din total în 1938) — în cadrul cărora locul principal era ocupat de bunurile de consum, înregistrîndu-se totodată o creştere treptată a maşinilor şi utilajelor — şi sporirea sistematică a ponderii materiilor prime şi semifabricatelor (care ajung la 20,2% în 1938 faţă de 9—10% în anii marii crize).

În perioada de după război, importul României a crescut în mod constant şi în ritmuri înalte ; dacă se ia ca bază anul 1950, volumul importurilor era de 9,9 ori mai mare în 1972.

În acelaşi timp, sub imperiul politicii de industrializare socialistă, au intervenit schimbări decisive în structura importurilor. Tabelul de mai jos este semnificativ în acest sens :

Importul României pe grupe de mărfuri (% din total)

	1950	1972
— Maşini şi utilaje pentru producţie (inclusiv mijloace de transport)	38,3	46,1
— Combustibil, materii prime minerale, metale	23,5	26,6
— Produse chimice, îngrăşăminte, cauciuc	4,5	5,6
— Materiale de construcţii şi accesorii	1,1	1,1
— Materii prime de provenienţă vegetală şi animală (nealimentare)	21,4	10,4
— Animale vii (în afară de cele pentru tăiere)	x	0,1
— Materii prime pentru producţia alimentară	0,7	2,3
— Mărfuri alimentare	0,3	2,7
— Mărfuri industriale de larg consum	10,2	5,1

Cîteva trăsături care caracterizează importurile României socialiste :

a) Aproape jumătate este formată din maşini şi utilaje pentru producţie, ceea ce reflectă preocuparea pentru o echipare modernă a economiei naţionale.

De la 559,3 milioane de lei valută în 1950, importul de maşini şi utilaje pentru producţie a crescut pînă la 6,6 miliarde de lei valută în 1972.

Creşterea volumului anual al importului de maşini şi utilaje şi a greutăţii specifice a acestei grupe de mărfuri în totalul importurilor României se impleteşte cu lărgirea posibilităţilor industriei naţionale de a participa la înfăptuirea programului de investiţii.

Această participare are două implicaţii principale sub aspectul importurilor României. Pe de o parte, atrage schimbări în structura grupei de maşini şi utilaje importate, în cadrul căreia se poate acorda preferinţă în special echipamentelor industriale complexe şi acelor maşini de înaltă complexitate tehnică rămase încă în afara posibilităţilor de producţie ale industriei naţionale. Pe de altă parte, întrucît a devenit ea însăşi exportatoare, construcţia naţională de maşini măreşte capacitatea de cumpărare a economiei româneşti. Este de notat astfel faptul că, în pofida creşterii susţinute a importului de maşini şi utilaje pentru producţie, gradul de acoperire a acestui import prin exporturi din aceeaşi grupă de mărfuri a sporit de la mai puţin de 10% în 1950 la peste 53% în 1972.

b) Locul al doilea în structura importurilor este ocupat de combustibili şi materii prime de toate categoriile (minerale, vegetale şi animale), care au crescut de la 664,1 milioane de lei valută în 1950 la 5,6 miliarde de lei valută în 1972.

Dezvoltarea siderurgiei — ramură esenţială pentru progresul general al ţării — şi a petrochimiei sînt cei doi factori cu acţiune decisivă asupra locului important pe care grupa materiilor prime îl ocupă în importurile ţării.

De aici decurg totodată o serie întreagă de preocupări de bază în politica noastră economică : intensificarea cercetărilor geologice şi perfecţionarea tehnicilor de extracţie pentru creşterea gradului de acoperire din producţia internă a necesarului de combustibili şi materii prime minerale ; reducerea consumurilor specifice şi valorificarea superioară a tuturor materiilor pri-

Marea poartă maritimă a ţării, Constanţa, unde se înregistrează pulsul în continuă creştere al comerţului nostru exterior

me și a metalului ; lărgirea contribuției agriculturii la acoperirea necesarului de materii prime vegetale și animale ; etc.

e) Creșterile susținute ale importurilor de mașini și utilaje pentru producție, ca și de combustibili și materii prime, au determinat scăderea greutății specifice a importului de bunuri de consum, deși volumul absolut al importului a crescut și la această grupă de mărfuri de circa 5 ori în intervalul 1950—1972.

Exporturi de mărfuri cu valoare tot mai ridicată

Înainte de război, principalele produse de export ale României erau petrolul și produsele petrolifere (43,3%), cerealele (24,4%) și lemnul (11,4%), urmate de legume și semințe (6,8%), animale vii (5,7%), produse animale alimentare (3%) și altele (5,4%). [1]

Petrolul constituia coloana vertebrală a exporturilor României, așa încît, în anumite perioade, pentru a se acoperi necesarul balanței comerciale, era exportat chiar în stare brută.

Cerealele, în pofida nivelului scăzut al producției la ha și al prețurilor mondiale, reprezentau a doua sursă a încasărilor din export.

Axarea exportului pe aceste două grupe de produse a pus în fața economiei românești probleme grave, mai ales în momentul în care a început declinul producției de petrol (1936). N. Georgescu-Roegen nota, în acest sens, la începutul celui de-al doilea război mondial : **„Scăderea producției, deci și a exportului de produse petrolifere, apare cu atît mai îngrijorătoare. Se produce în exportul nostru, pe această cale, un gol a cărui completare nu poate fi făcută decît prin produse agricole. Disponibilitățile de cereale depind însă de condiții aleatorii și**

[1] Procente din totalul exportului României în 1938.

nu se poi valorifica, în actuala situaţie a foarfecelui agricol, la preţuri remuneratorii". [1])

Dintr-o situaţie ce părea fără ieşire, România a început să se smulgă treptat în perioada postbelică, în cursul şi pe temeiul industrializării socialiste, care i-a permis să apară pe piaţa mondială cu o producţie simţitor diversificată, în cadrul căreia ocupă un loc tot mai important produsele industriale finite.

În ansamblul său, exportul României a urmat o linie permanent ascendentă de-a lungul ultimelor două decenii şi a crescut de la 1,2 miliarde de lei valută în 1950 la 14,3 miliarde în 1972 — cînd era de aproximativ 15,4 ori mai mare decît în 1938.

În procesul acestei creşteri impetuoase s-au produs schimbări apreciabile în structura exporturilor, aşa cum rezultă din următorul tabel :

Exportul României pe grupe de mărfuri (% din total)

	1950	1972
— Maşini şi utilaje pentru producţie	4,2	24,9
— Combustibil, materii prime, metale, din care :	33,8	16,5
— Produse petroliere	30,1	5,3
— Produse chimice, îngrăşăminte, cauciuc	1,7	8,2
— Materiale de construcţii şi accesorii	4,4	2,9
— Materii prime de origine vegetală şi animală (în afară de cele alimentare)	28,9	8,6
— Materii prime pentru producţia mărfurilor alimentare	11,6	7,5
— Mărfuri alimentare	14,1	12,5
— Mărfuri industriale de larg consum	1,3	18,9

Cîteva aspecte care se impun atenţiei :

a) România, care înainte de război nu exporta maşini şi utilaje, şi-a sporit exportul acestei grupe de mărfuri de la 53,1 milioane de lei valută în 1950 la 3,5 miliarde de lei valută în 1972 — cînd produsele construcţiei de maşini au acoperit un sfert din valoarea totală a exporturilor. O dovadă în plus a amprentei pe care a pus-o dezvoltarea prioritară a acestei ramuri industriale asupra întregii dinamici şi structuri a economiei naţionale.

Cîteva date suplimentare întregesc imaginea : de la 11 tipuri de maşini exportate la începutul anilor '50 s-a ajuns astăzi la cîteva sute de familii de maşini exportate şi de la 4 ţări la peste 60 de ţări de destinaţie. Exportul absoarbe astăzi peste 20% din producţia de autocamioane şi rulmenţi, peste 30% din producţia naţională de maşini pentru aşchierea metalelor, tractoare şi locomotive Diesel electrice, peste 70% din producţia de autoturisme de teren ş.a.m.d.

Fireşte, apariţia României ca exportatoare de maşini nu este lipsită de dificultăţi, legate de aspra concurenţă de pe pieţele internaţionale dominate de produsele ţărilor cu vechi tradiţii industriale şi înalt nivel de dezvoltare economică. Găsirea căilor de rezolvare a problemelor ridicate de exportul de maşini şi utilaje prezidează preocupările îndreptate spre perfecţionarea profilului acestei ramuri şi mărirea gradului de competitivitate la toate produsele respective ; folosirea mai largă a posibilităţilor ce decurg din adîncirea specializării în producţie cu ţările socialiste membre în C.A.E.R. ; promovarea diferitelor forme de conlucrare în producţie şi comercializare cu firme de prestigiu din toate ţările.

b) Creşteri notabile înregistrează exporturile tuturor ramurilor industriei de prelucrare : industria chimică (îngrăşăminte, mase plas-

[1]) N. Georgescu-Roegen. Op. cit. pag. 482.

tice, fire și fibre sintetice, rășini sintetice, produse sodice, coloranți, cauciuc sintetic etc.) de la 21,1 milioane de lei valută în 1950 la 1,1 miliarde în 1972; industria bunurilor de consum (țesături, confecții, încălțăminte, covoare etc.) de la 17,1 milioane de lei valută în 1950 la 2,7 miliarde de lei valută în 1972; industria alimentară de la 180,7 milioane în 1950 la 1,7 miliarde de lei valută în 1972.

Resursele naturale de origine minerală, vegetală și animală — care înainte de război erau exportate în formă brută sau numai semiprelucrată — sînt valorificate astăzi la un nivel mereu mai ridicat în industriile de transformare, spre a apărea la export ca produse finite.

În afara exemplelor menționate, este semnificativă în acest sens înlocuirea treptată a exportului de lemn și cherestea cu mobilă, plăci aglomerate, furnir etc.

c) Eforturile făcute în direcția valorificării superioare a resurselor naturale se reflectă, bineînțeles, în dinamica unor exporturi „tradiționale". Astfel, la grupa „combustibil, materii prime minerale, metale" se constată că după o creștere a exportului în primele etape ale industrializării (de la 430 milioane de lei valută în 1950, la 2,5 miliarde în 1970), valorile s-au stabilizat în ultimii trei ani în jurul acestei ultime cifre. O tendință similară se constată și la materiile prime de proveniență vegetală și animală (în afară de cele alimentare) stabilizate în perioada 1970—1972 la 1,1—1,2 miliarde de lei valută. În ceea ce privește grupa „materiilor prime pentru producția mărfurilor alimentare", exportul este determinat în principal de nivelul anual al producției agricole (în primul rînd, al producției de cereale), ceea ce-i explică și dinamica: 147,8 milioane de lei valută în 1950 — peste 500 de milioane în 1965 — peste 1 miliard de lei valută în 1972.

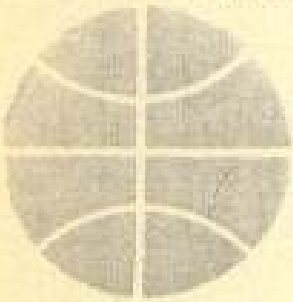

Comerț cu toate regiunile lumii

Deschiderea de noi debușee pentru produsele de export și diversificarea surselor de aprovizionare au lărgit sistematic aria geografică în care se desfășoară comerțul exterior al României.

De la 24 de state (practic) în 1938, rețeaua relațiilor comerciale include astăzi circa 110 state.

a) Locul central în schimburile comerciale ale României revine țărilor sistemului mondial socialist, cu o pondere de peste 53% în 1972.

Ponderea țărilor socialiste în comerțul exterior al României (1972)

— U.R.S.S.	24,5%	— R.P. Bulgaria	2,1 %
— R.D. Germană	6,9%	— R.P.D. Coreeană	0,5 %
— Cehoslovacia	6,2%	— R. Cuba	0,3 %
— R.P. Chineză	4,2%	— Albania	0,2 %
— R.P. Polonă	3,5%	— Mongolia	0,14%
— R.P. Ungară	2,6%	— R.D. Vietnam	0,13%
— Iugoslavia	2,3%		

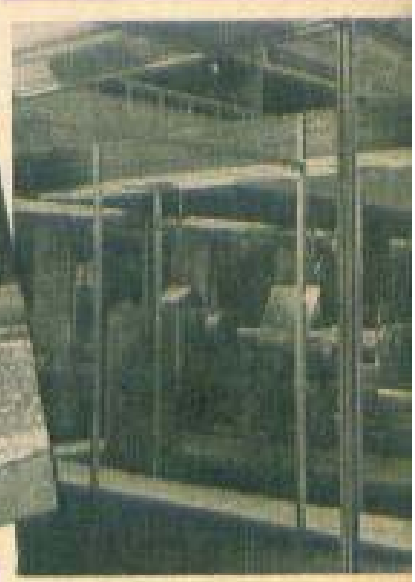

Produsele industriale românești se recomandă de la sine în cadrul competițiilor prilejuite de marile tîrguri și expoziții economice internaționale

În raport cu perioada antebelică, schimbarea fundamentală intervenită — cu consecințe multiple asupra dezvoltării economice a României — privește dezvoltarea relațiilor cu Uniunea Sovietică.

În 1938, „continentul U.R.S.S.", cu care România are o lungă frontieră comună, absorbea abia 0,09% din exportul țării și furniza numai 0,1% din importurile sale. În perioada postbelică, stabilirea și dezvoltarea unor relații de strînsă prietenie între cele două țări au readus lucrurile pe făgașul lor firesc. În 1972 — cînd volumul schimburilor reciproce

era mai mult decît dublu față de 1960 — Uniunii Sovietice îi reveneau aproape 27% din totalul exporturilor României ; în același timp, ea furniza peste 22% din mărfurile importate de țara noastră.

Celelalte țări socialiste din Europa au, împreună, o pondere apropiată celei a Uniunii Sovietice — 23,8% din totalul comerțului exterior al României.

Dintre țările socialiste extraeuropene, primul loc îl ocupă Republica Populară Chineză ; în pofida distanțelor mari, comerțul reciproc

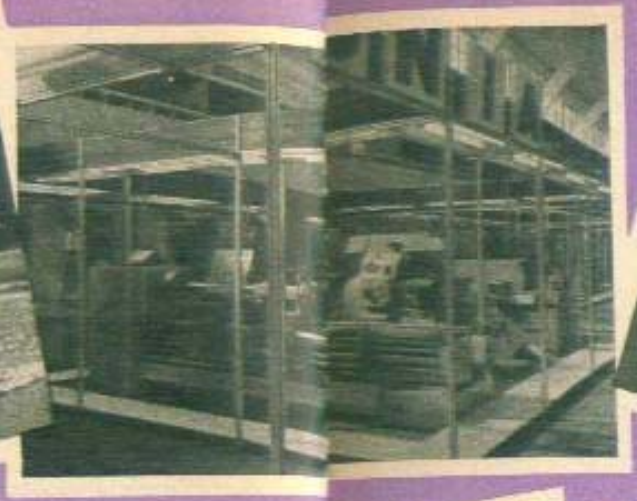

Produsele industriale românești se recomandă de la sine în cadrul competițiilor prilejuite de marile târguri și expoziții economice internaționale

dintre cele două țări a crescut de la 341,6 milioane de lei valută în 1960 la 1,2 miliarde în 1972. Trebuie subliniată, de asemenea, extinderea, an de an, a schimburilor cu celelalte țări socialiste din Asia, precum și cu Cuba.

b) Țările capitaliste din Europa constituie parteneri comerciali tradiționali ai României. În perioada postbelică, schimburile cu aceste țări au fost însă comprimate în mod artificial, ca urmare a perioadei de „război rece", a procesului integrationist din Europa occidentală și a politicilor discriminatorii duse de unele state capitaliste față de statele socialiste.

Tendința spre normalizarea relațiilor internaționale și spre dezvoltarea schimburilor comerciale dintre statele lumii cu orînduiri sociale diferite s-a reflectat în creșterea ponderii acestor țări în comerțul exterior al României, în raport cu perioada „războiului rece".

Cu toate progresele înregistrate în ultimii ani, schimburile României cu țările capitaliste industrializate sînt încă frînate de limitările vamale și nevamale care lovesc exporturile noastre în aceste țări. Pentru normalizarea deplină a acestor relații — în primul rînd cu țările Pieței comune — capătă o importanță deosebită lichidarea oricăror forme de discriminare care mai persistă în comerțul internațional și includerea României în sistemul preferințelor generalizate pe care țările industrializate sînt chemate să-l acorde tuturor țărilor în curs de industrializare.

Principalii parteneri din această grupă de țări rezultă din următorul tabel :

Ponderea unor țări capitaliste în comerțul exterior al României (1972)

— R.F. Germania	9,5%	— Elveția	2,2%
— Italia	5,8%	— Olanda	1,3%
— Franța	4,6%	— Belgia	0,8%
— Anglia	4,0%	— Suedia	0,8%
— Austria	2,3%	— Grecia	0,7%

Dintre țările capitaliste cu înalt nivel de dezvoltare economică, din afara continentului european, pe primele locuri se situează Statele Unite ale Americii (2,1%), Japonia (1,19%) și Canada (0,34%).

c) Un capitol practic nou s-a deschis în comerțul exterior postbelic al României prin dezvoltarea relațiilor cu țările în curs de dezvoltare din Africa, America Latină și Asia.

Cu unele din aceste țări, schimburile au marcat sporuri apreciabile în ultimul deceniu : Iran (de la 0,7 milioane de lei valută în 1960 la 353,8 milioane în 1972), India (de la 89,7 milioane la 202,8 milioane), Liban (de la 39,7 milioane la 269,2 milioane), Libia (de la 0,3 milioane în 1960 la 179,2 milioane în 1972), Algeria (de la 6,2 milioane în 1965 la 189,4 milioane în 1972).

Ca urmare a acestor creșteri, unele țări în curs de dezvoltare din alte continente dețin astăzi în comerțul exterior al României ponderi superioare unor țări europene.

Ponderea unor țări în curs de dezvoltare în comerțul exterior al României (1972)

— Iran	1,2%	— Algeria	0,7%
— Egipt	1,1%	— India	0,7%
— Liban	0,9%	— Libia	0,6%

Totuși ponderea țărilor în curs de dezvoltare în ansamblul lor este încă relativ redusă (sub 9%). Pornind de la posibilitățile de extindere a relațiilor cu aceste țări, în 1972 și 1973 au fost inițiate o se-

rie de acțiuni de cooperare în producție cu țări din Africa și America Latină și au fost întocmite programe speciale de promovare a schimburilor comerciale, astfel încît s-a creat perspectiva ca în viitor ponderea lor să crească în comerțul exterior al României.

O importanță decisivă pentru promovarea relațiilor noastre economice cu țările în curs de dezvoltare au vizitele întreprinse de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Africa (1972) și America Latină (1973), solidaritatea militantă a României cu aceste țări în vederea rezolvării gravelor probleme cu care sînt confruntate pe piața mondială, politica românească de colaborare prietenească cu țările ce pășesc pe calea construcției economice independente.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a dat o expresie deosebit de plastică spiritului care călăuzește politica noastră față de țările în curs de dezvoltare atunci cînd se adresa specialiștilor români din Zambia cu aceste cuvinte : **„Sînteți trimiși aici ca soli ai poporului român pentru a dezvolta activitatea de cooperare, pentru a ajuta pe prietenii zambieni în diferite domenii, în a-și făuri o economie independentă... Ca reprezentanți ai unei țări socialiste, noi trebuie să lucrăm în așa fel, încît să demonstrăm că este posibil să se stabilească în lume, între oameni, între popoare, relații cu totul noi, opuse vechilor relații pe care le-au promovat — și le promovează încă în unele țări — colonialiștii și neocolonialiștii".**

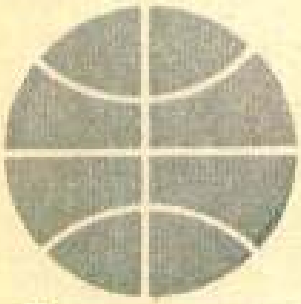

Forme variate de cooperare economică

Promovarea cooperării internaționale în producție reprezintă o constantă în politica economică a României, ceea ce corespunde atît intereselor proprii, cît și condițiilor în care se dezvoltă economia mondială contemporană.

Diferitele forme de cooperare internațională în producție sînt chemate să ușureze creșterea economică a fiecărei țări, să accelereze dezvoltarea comerțului internațional și să introducă un plus de stabilitate și de raționalitate în economia mondială, pe baza avantajului reciproc și a eforturilor pe care fiecare țară le face spre a-și asigura valorificarea superioară a potențialului său economic.

Obiectivele practice care călăuzesc o formă sau alta de cooperare economică (atragerea de către una din părți de mijloace financiare suplimentare necesare realizării programelor proprii de dezvoltare și posibilitatea pentru alta de a valorifica mijloacele excedentare de care dispune ; utilizarea de către o parte a unor capacități de producție disponibile și posibilitatea pentru cealaltă parte de a folosi aceste capacități fără investiții suplimentare ; necesitatea unei părți de a-și pune în valoare resursele naturale de care dispune și a celeilalte părți de a obține resursele necesare economiei sale etc.) nu fac decît să concretizeze o asemenea tendință spre un plus de raționalitate în utilizarea factorilor naționali de producție.

În același timp, trebuie subliniat faptul că formele de cooperare internațională în producție pentru care militează România se disting radical de formele „tradiționale" promovate de imperialism. Ele țin seama de diversitatea lumii contemporane, de tendința tuturor statelor spre o dezvoltare de sine stătătoare și sînt subordonate aplicării riguroase a principiilor independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și avantajelor reciproce ale partenerilor. În acest cadru, ele exclud apariția de „state în state" sau de unități „enclavă",

ca şi de ramuri destinate exclusiv exportului — rupte practic de ansamblul economiei naţionale respective.

În concepţia noastră, formele de cooperare în producţie trebuie să se înscrie, ca elemente organice, în dezvoltarea complexelor economice naţionale ale statelor respective, iar acolo unde acestea au planuri naţionale, să acţioneze ca instrumente ale îndeplinirii acestora. Cu alte cuvinte, cooperarea în producţie este chemată să acţioneze ca o pîrghie nu de menţinere, ci de schimbare a vechii diviziuni internaţionale a muncii şi de egalizare treptată a nivelurilor economice pe plan mondial — într-o viziune largă a interdependenţelor dintre creşterea economică a tuturor ţărilor, a comunităţii de destin a omenirii.

În această concepţie, România a încheiat sute de acorduri de cooperare în producţie privind lărgirea bazei de materii prime sau fabricarea de maşini, utilaje, instalaţii, subansamble, piese şi alte mărfuri, necesare economiei noastre naţionale, ţării partenere sau destinate unor terţe pieţe. Scopul acestor acorduri este definit astfel prin legea de comerţ exterior :

- participarea mai intensă a României la diviziunea internaţională a muncii, în condiţiile dezvoltării independente a economiei naţionale ;
- realizarea în condiţii optime a obiectivelor înscrise în planul naţional unic ;
- îmbunătăţirea şi diversificarea structurii schimburilor comerciale, creşterea eficienţei economice a exporturilor ;
- ridicarea nivelului tehnic al producţiei naţionale prin introducerea rapidă a celor mai noi şi mai eficiente realizări ştiinţifico-tehnice existente pe plan mondial ;
- participarea României la realizarea programelor de dezvoltare economică din alte ţări.

★

Un capitol important în cooperarea internaţională a României îl constituie realizarea împreună cu ţările vecine a unor importante proiecte economice. Exemplul cel mai concludent în acest sens îl oferă construirea de către România şi Iugoslavia a marelui sistem hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier, pe Dunăre.

Rezultat al unei strînse conlucrări între institutele de cercetări şi de proiectări din cele două ţări, al activităţii coordonate a producătorilor de utilaje, al muncii comune în faza de construcţie şi, acum, în faza de exploatare — sistemul hidroenergetic de la Porţile de Fier se impune atenţiei atît prin dimensiunile lucrării la care două state în curs de industrializare s-au putut angaja împreună, cît şi prin modalităţile în care au înfăptuit colaborarea.

Astfel, sistemul hidroenergetic cuprinde două mari centrale electrice — cîte una pe fiecare mal — cu o putere instalată totală de 2050 MW şi cu o producţie medie anuală globală de energie electrică de 10,4 miliarde kWh, care revine, în părţi egale, celor două ţări, sporind în mod substanţial baza energetică a economiilor lor naţionale.

Totodată, prin realizarea sistemului de la Porţile de Fier — care a solicitat din partea celor două ţări eforturi materiale şi financiare considerabile — s-au creat condiţii şi pentru amplificarea şi îmbunătăţirea serioasă a navigaţiei în acest sector al Dunării, în avantajul tuturor statelor care folosesc această cale europeană de transport.

La construirea şi înzestrarea tehnică a obiectivului de la Porţile de Fier a contribuit şi Uniunea Sovietică prin acordarea de asistenţă tehnică şi livrarea de hidroagregate moderne, ceea ce ne face să considerăm această lucrare drept cea mai mare lucrare de colaborare multilaterală realizată pînă în prezent de ţările socialiste.

Experienţa acumulată la Porţile de Fier este pusă acum în valoare de ţara noastră prin construirea împreună cu Bulgaria a complexului hidrotehnic Turnu-Măgurele — Nikopol, precum şi prin construirea împreună cu U.R.S.S. a nodului hidrotehnic Stînca-Costeşti de pe rîul Prut.

În aceeaşi ordine de idei, trebuie subliniată tendinţa ţărilor membre în C.A.E.R. de a construi, prin eforturi comune, capacităţi de producţie pe teritoriul unuia dintre

statele participante, în vederea satisfacerii nevoilor tuturor participanților în anumite produse.

În fond, este vorba de forma livrărilor de utilaje pe credit rambursabil în produse, extinsă de la un cadru bilateral la un cadru multilateral.

Menționăm, în acest sens, participarea României, alături de alte țări socialiste, la construirea în Uniunea Sovietică a unei mari fabrici de celuloză la Ust-Ilim, pe fluviul Angara, și a combinatului de azbest de la Kiembaevsk, cu scopul majorării livrărilor sovietice de celuloză și azbest în țările participante.

Colaborarea multilaterală în cadrul C.A.E.R.

Un loc central în cooperarea economică internațională a României ocupă participarea la formele de colaborare multilaterală promovate în cadrul C.A.E.R.

a) IN DOMENIUL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ȘI TEHNICE, colaborarea multilaterală se realizează prin: institute internaționale de cercetări științifice; uniuni științifico-productive internaționale cu gestiune economică proprie (în special pentru asigurarea cercetărilor din țările participante cu aparatură, materiale, aparate etc.); organizații de proiectare, laboratoare și secții comune; centre coordonatoare pentru realizarea anumitor proiecte (funcția de centru coordonator este îndeplinită de una din organizațiile naționale participante, care dispune de cele mai favorabile premise științifice și organizatorice); colective temporare internaționale, constituite pe lîngă unul din institutele naționale participante la cercetare.

b) ORGANIZAȚIILE ECONOMICE INTERSTATALE au ca principală funcție promovarea colaborării și cooperării între statele participante în diferite domenii ale economiei, în diferite ramuri și subramuri sau cu privire la diferite tipuri de producții.

În funcție de condițiile concrete și de clauzele înscrise în acordurile de înființare, organizațiile economice interstatale se ocupă cu: coordonarea principalelor direcții ale dezvoltării ramurilor respective; coordonarea de perspectivă și curentă a investițiilor care prezintă interes reciproc; elaborarea de propuneri privind specializarea și cooperarea în producție; adoptarea de măsuri comune privind ridicarea calității produselor; convenirea de măsuri pentru raționala folosire a capacităților temporar disponibile în unele țări, ș.a.m.d.

Organizațiile interstatale au o conducere colectivă formată din reprezentanții tuturor țărilor participante, iar hotărîrile se adoptă pe baza principiului unanimității în toate problemele esențiale.

Cu alte cuvinte — ca și în cazul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc — aceste organizații nu au caracterul unor organe suprastatale și activitatea lor nu afectează drepturile suverane ale statelor participante în domeniul planificării naționale. Mai mult, oricare stat participant la o asemenea organizație poate să-și declare interesul sau lipsa de interes față de oricare dintre problemele concrete examinate. Neinteresul unei țări membre față de o anumită acțiune nu poate împiedica țările interesate să înfăptuiască acțiunea asupra căreia convin. Deciziile nu se extind însă asupra țării care s-a declarat neinteresată, dar aceasta își păstrează dreptul de a adera ulterior la deciziile convenite de celelalte țări.

Un exemplu caracteristic de organizație economică interstatală este Direcția Centrală de Dispecerat a sistemelor energetice interconectate ale Bulgariei, Cehoslovaciei, R.D.G., Poloniei, României,

Ungariei şi U.R.S.S. (sistemul energetic al Ucrainei occidentale), înfiinţată prin acordul din iulie 1962. În 1963 a fost pusă în serviciu prima linie internaţională europeană de 400 kV, linia Luduş (România) — Mukacevo (U.R.S.S.) — Lemesany (Cehoslovacia). La începutul lui 1973, sistemele interconectate ale statelor membre în D.C.D. acopereau un teritoriu de 1,1 milioane kmp, cu o populaţie de 110 milioane de locuitori şi un consum de putere electrică de peste 48 000 MW.

Care sînt avantajele ce decurg din funcţionarea acestui sistem? În principal este vorba de: ameliorarea gradului de fiabilitate în aprovizionarea cu energie electrică datorită asistenţei multilaterale în caz de avarii; ameliorarea calităţii energiei electrice furnizate, atît din punctul de vedere al frecvenţei, cît şi din punctul de vedere al tensiunii; reducerea volumului de rezerve de putere în sînul diferitelor sisteme naţionale; îmbunătăţirea regimurilor de exploatare a sistemelor energetice datorită livrărilor reciproce de energie în regiunile limitrofe, măsură care are ca efect reducerea pierderilor în reţelele de transport naţionale şi reducerea sarcinilor de investiţii pentru extinderea reţelelor etc.

Ar putea fi evocat, de asemenea, „Parcul comun de vagoane" al ţărilor socialiste membre în C.A.E.R., care include peste 100 000 de vagoane; ele rămîn în proprietatea naţională a statelor participante şi sînt puse la dispoziţia organizaţiei în vederea raţionalizării circulaţiei în trafic internaţional — spre a nu circula goale şi a face faţă cerinţelor volumului sporit de schimburi reciproce de mărfuri.

c) UNIUNILE ECONOMICE INTERNAŢIONALE au ca principală funcţie organizarea colaborării şi cooperării între organizaţiile participante (întreprinderi, trusturi, uniuni, combinate, institute de cercetări sau de proiectare etc.) în diferite domenii ale producţiei, dezvoltării tehnice, comerţului exterior etc.; concomitent, ele desfăşoară şi o activitate economică comună în domeniile menţionate.

Participanţii la uniunile economice internaţionale îşi păstrează întreaga independenţă patrimonială, organizatorică şi juridică.

Principiile pe baza cărora funcţionează uniunile economice internaţionale sînt similare celor ale organizaţiilor economice interstatale; adaptări corespunzătoare se fac în legătură cu organele de conducere (un organ de conducere generală a uniunii şi un organ de conducere executivă, cu funcţii operative) şi modul de finanţare (din venituri proprii sau din vărsăminte ale participanţilor).

Exemple caracteristice de organizaţii economice internaţionale, la care România participă activ, sînt Banca Internaţională de Colaborare Economică (care efectuează, în ruble transferabile, decontări bi şi multilaterale între ţările membre privind operaţiile lor comerciale, de transport, turism etc. şi le acordă credite pe termen scurt în ruble transferabile, ca şi în devize libere) şi Banca Internaţională de Investiţii (care acordă credite pe termen mijlociu şi lung statelor membre în vederea realizării anumitor proiecte de investiţii).

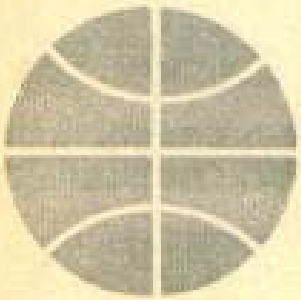

Societăţi mixte în străinătate şi în ţară

Prin legea de comerţ exterior adoptată în 1971, întreprinderile socialiste din România au căpătat, printre altele, şi dreptul de a constitui cu parteneri din alte ţări societăţi mixte, cu sediul în România sau în străinătate.

Au fost înfiinţate primele bănci mixte (franco-română şi anglo-română) şi o serie de societăţi pen-

tru comercializarea produselor românești în Europa occidentală.

De asemenea, în Peru, Kenya, Maroc, Liban, Nigeria au luat ființă societăți mixte, cu participare românească, în domeniul construcțiilor de mașini, industriei miniere, lemnului, materialelor de construcții, agriculturii.

Totodată, în 1973, au luat ființă în România primele societăți mixte cu participare străină. Prin constituirea unor asemenea societăți se urmărește, așa cum precizează Decretul Consiliului de Stat nr. 424 din 2 noiembrie 1972 :

— realizarea unor obiective care să contribuie la dezvoltarea economiei naționale, extinderea, modernizarea și reutilarea unor obiective existente, accelerarea introducerii unor tehnologii moderne, ridicarea nivelului tehnic calitativ al producției și serviciilor, precum și asigurarea unei înalte productivități a muncii ;

— promovarea exporturilor, lărgirea piețelor, diversificarea produselor pentru export și dezvoltarea activității de cooperare pe terțe piețe ;

— promovarea și dezvoltarea activității de cercetare științifică ;

— introducerea metodelor moderne de organizare a producției și conducerii întreprinderilor ;

— formarea cadrelor de specialiști pentru producție, organizarea și conducerea întreprinderilor, inclusiv pentru activitatea comercială.

Societățile mixte sînt persoane juridice române și își desfășoară întreaga activitate potrivit legilor României. De asemenea, societățile mixte își întocmesc programe cincinale și anuale de activitate economică și financiară, care se aprobă potrivit statutului societății. Participarea părții române la capitalul social trebuie să fie de cel puțin 51%. Statul român garantează partenerilor străini transferul drepturilor lor.

În acest cadru legal bine precizat s-au constituit pînă acum : **„Rifil"**, cu participarea firmei italiene „Romalfa" (fabricarea de fire acrilice) ; **„Romcontrol Data"**, cu participarea firmei americane „Control Data Corporation" (producerea de echipamente periferice de calcul) ; **„Reșița-Renk"**, cu participarea firmei vest-germane „Renk" (fabricarea de reductoare de viteză).

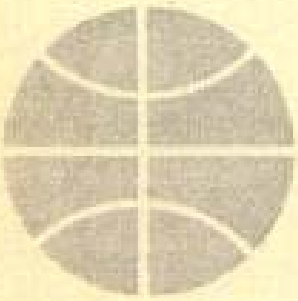

Participare activă în organizațiile economice internaționale

Extinderea continuă a relațiilor economice bilaterale cu toate țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii și participarea activă la înfăptuirea „Programului complex" adoptat de statele socialiste membre ale Consiliului de Ajutor Economic Reciproc în iulie 1971, la București, se integrează cu prezența constructivă a României la viața organizațiilor economice internaționale : instituțiile specializate ale Națiunilor Unite în domeniul agriculturii (F.A.O.), promovării industriale (U.N.I.D.O.), comerțului (U.N.C.T.A.D.) etc. ; Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (B.I.R.D.), Fondul Monetar Internațional (F.M.I.), Acordul general pentru comerț și tarife (G.A.T.T.) etc.

Această prezență dă României posibilitatea de a aduce contribuția propunerilor sale la dezbaterea marilor probleme care se pun pe planul economiei mondiale.

O deosebită semnificație are, în acest sens, **contribuția României la promovarea colaborării economice general-europene, parte integrantă**

a eforturilor îndreptate spre asigurarea securității și cooperării pașnice pe continentul nostru. Așa cum au subliniat în repetate rînduri reprezentanții României, făurirea securității europene — pe baza principiilor reunite în ceea ce s-a numit Carta comportamentului reciproc al statelor — implică, în mod necesar și în strînsă legătură cu aspectele politico-juridice, militare și culturale ale problemei, o largă promovare a colaborării economice multilaterale între toate statele continentului.

Una din caracteristicile epocii contemporane constă în apariția unor interdependențe la scară universală, indiferent de orînduire, de nivel de dezvoltare sau de potențial, indiferent de zona geografică în care trăiește fiecare și de concepțiile filozofice care-l călăuzesc.

Trei factori (dintre care numai primii doi cu acțiune permanentă, înscrisă pe linia dezvoltării civilizației) se cer luați în considerare de la început :

a) Pe măsură ce se amplifică volumul schimburilor de mărfuri și se lărgește sfera cooperărilor economice dintre diferitele țări ale lumii, pe măsură ce fiecare economie națională este mai intens angrenată în aceste fluxuri — crește rolul pe care-l exercită sistemele mondiale comercial, monetar și de credit în creșterea economică a fiecărui participant la viața internațională.

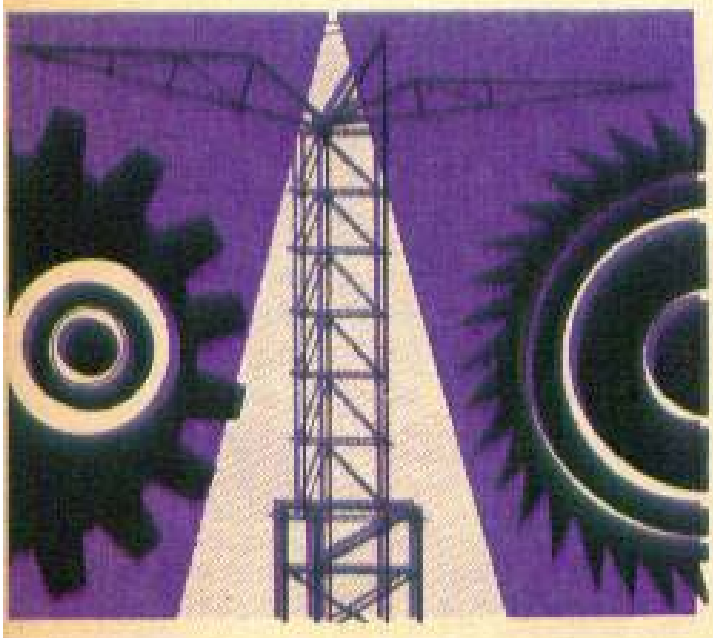

b) Revoluția tehnico-științifică pune pe ordinea de zi probleme care condiționează dezvoltarea pe termen lung a tuturor țărilor și care, în mod obiectiv, nu pot să fie rezolvate nici la scară națională, nici la scară subregională. Exemple caracteristice în acest sens sînt folosirea energiei atomice exclusiv în scopuri pașnice, conservarea mediului ambiant, exploatarea bogăției apelor internaționale și a fundului mărilor și oceanelor, utilizarea pașnică a spațiului cosmic etc.

c) Cursa înarmărilor, care absoarbe anual peste 200 miliarde de dolari, este resimțită tot mai greu de toate țările și frînează capacitatea omenirii în ansamblul ei de a folosi în scopul progresului cunoștințele științifico-tehnice dobîndite ; stocurile de arme nucleare și posibilitatea utilizării lor pun în pericol nu numai pe ipoteticii combatanți, dar și viața tuturor celorlalte popoare (indiferent de sistemul de alianțe pentru care au optat sau de statutul de nealiniere pe care l-au adoptat), pun în primejdie însăși existența civilizației umane.

Pentru rezolvarea unor asemenea probleme cu caracter mondial, România sprijină hotărît toate măsurile care pot consolida rolul Națiunilor Unite, principala organizație cu vocație universală în lumea contemporană. Atenția specială acordată extinderii activității Națiunilor Unite în domeniul economico-social a fost nu o dată subliniată prin inițiativele României și prin luările de poziție ale conducerii de stat a României. **„Organizația Națiunilor Unite** — arăta tovarășul **Nicolae Ceaușescu — are în cîmpul său de activitate numeroase probleme arzătoare ; cred însă că aspectele colaborării economice, tehnice și științifice — care sînt esențiale pentru progresul popoarelor și pentru însăși cauza păcii — ar trebui să ocupe un loc din cele mai importante în preocupările sale".**

În spiritul acestei concepții, urmărită consecvent, România a propus încă din 1957, la sesiunea a

XII-a a Adunării Generale a Națiunilor Unite, adoptarea unor principii cu valabilitate universală de care să se călăuzească obligatoriu toate statele în relațiile lor economice internaționale. Din păcate, materializarea acestei idei a fost tergiversată pînă astăzi.

Ideea își păstrează însă întreaga actualitate și își face treptat drum în conștiința opiniei publice internaționale. Oricît de mari ar fi obstacolele, problema ridicată de România este prea mare și gravă pentru ca omenirea să nu găsească resursele de responsabilitate necesare așezării relațiilor economice internaționale pe temeiul echității față de toți participanții.

Proiectul de Cartă a drepturilor economice și a sarcinilor fiecărui stat — propus de țările în curs de dezvoltare celei de a XXVIII-a sesiuni a Națiunilor Unite, în 1973 — este, între altele, și o dovadă a măsurii în care ideea reglementării relațiilor internaționale pe baza realităților fundamentale ale epocii în care trăim și a comunității de destin a omenirii, a cîștigat teren, s-a dezvoltat de-a lungul unui deceniu și jumătate, a reușit să devină o idee-forță în lumea contemporană.

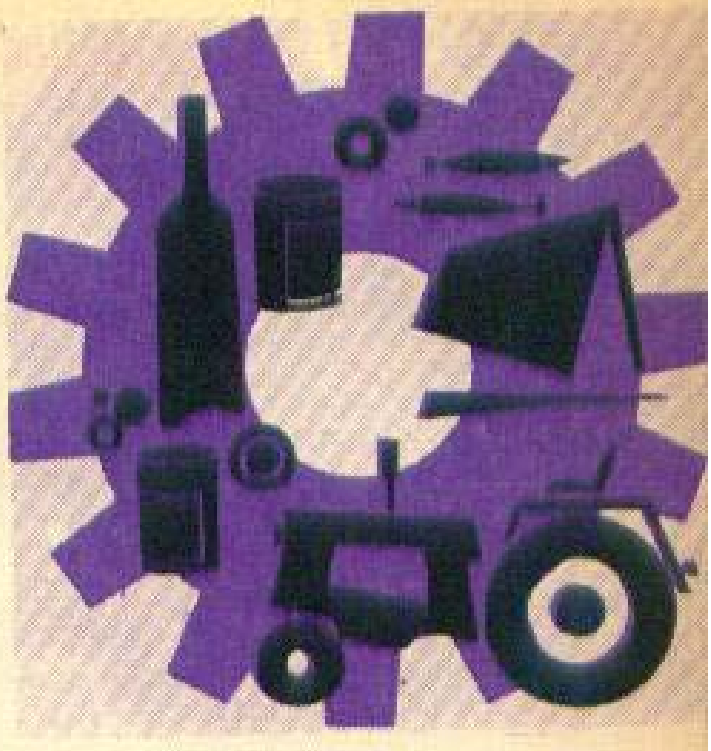

Realizările spectaculoase obținute de România în creșterea rapidă a schimburilor cu străinătatea și în extinderea cooperării economice internaționale au fost posibile datorită dezvoltării impetuoase a economiei naționale, politicii ferme și principiale de promovare a cauzei păcii și colaborării internaționale, măsurilor de perfecționare continuă a mecanismului socialist de comerț exterior.

În cadrul procesului de îmbunătățire a sistemului de organizare, conducere și planificare a economiei naționale s-a pus capăt situației în care de problemele comerțului exterior se ocupau numai un număr restrîns de întreprinderi specializate. Astăzi, întreprinderile, centralele și ministerele producătoare au în planul lor capitole speciale de export; stabilesc direct relații comerciale și de cooperare cu partenerii lor din străinătate; răspund nu numai de realizarea producției, dar și de desfacerea ei — pe piața internă sau pe piețele externe — pînă la încasarea contravalorii mărfurilor livrate; rezultatele activității de comerț exterior se răsfrîng în gestiunea lor economico-financiară.

În același timp, se întărește convingerea că comerțul exterior nu este un scop în sine; rațiunea lui constă în a contribui tot mai activ la dezvoltarea economico-socială a țării. **„Nu vindem pentru a vinde** — arăta tovarășul **Nicolae Ceaușescu — și nu dorim să fim puși în situația ca, pe calea comerțului exterior, să pierdem o parte din plusprodusul poporului muncitor... Tuturor celor care lucrează în acest domeniu le revine răspunderea ca pentru o anumită cantitate de**

mărfuri exportate să primească mărfuri din import în valoare echivalentă".

Desigur, a vinde în condiţii avantajoase înseamnă, în primul rînd, a produce mărfuri de calitate superioară. Dar, în acelaşi timp, înseamnă a cunoaşte bine conjunctura economică, evoluţia preţurilor, fenomenele valutar-financiare şi practicile de marketing de pe pieţele pe care faci afaceri ; a edita cataloage şi prospecte comerciale care să facă cunoscute, cu toate caracteristicile lor, produsele oferite spre vînzare ; a promova forme moderne de comercializare şi a asigura continuitatea livrărilor ; a organiza asistenţa tehnică şi, în special, serviciile „postvînzare" care să stimuleze pe cumpărătorii maşinilor româneşti ; a forma comercianţi experimentaţi şi cu un înalt sentiment al responsabilităţii faţă de cauza intereselor naţionale.

Realizarea marilor sarcini pe care planul pe 1974, actualul cincinal şi dezvoltarea în perspectivă a economiei naţionale le trasează comerţului exterior depinde astfel de munca a sute de mii şi milioane de oameni : de la muncitorii, inginerii şi tehnicienii care proiectează şi produc mărfurile pînă la comercianţii care lucrează direct pe pieţele externe cu cumpărătorii străini ; de la planificatorii care stabilesc nivelul producţiei, exporturilor şi preţurilor pînă la juriştii care definitivează clauzele contractuale şi organizatorii activităţii din întreprinderi, centrale şi ministere.

În această ordine de preocupări, anul care începe pune problema de a se mări (calculat cu preţuri curente, care reflectă deci creşterea însemnată intervenită, în ultima perioadă, în nivelul preţurilor de pe piaţa internaţională) exportul cu 43,5% şi importul cu 38,8% ; de a se îmbunătăţi în continuare structura şi calitatea fondului de marfă în vederea valorificării superioare a resurselor naţionale ; de a se asigura pe termen lung şi în condiţii cît mai avantajoase sursele de aprovizionare cu materii prime ; de a se ridica eficienţa la fiecare operaţie de comerţ exterior ; de a se realiza, pentru prima dată după război, o balanţă de plăţi echilibrată.

Într-o amplă analiză făcută acestor sarcini la Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român şi a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale din 27—28 noiembrie 1973, tovarăşul **Nicolae Ceauşescu** atrăgea atenţia asupra faptului că **„activitatea de comerţ exterior capătă un rol tot mai important în dezvoltarea economică generală, în formarea venitului naţional, în creşterea veniturilor muncitorilor, în ridicarea nivelului de trai al întregului popor. Trebuie să spunem deschis, în faţa întregului popor : fiecare muncitor, fiecare salariat trebuie să ştie că activitatea de comerţ exterior este o parte componentă, hotărîtoare a desfăşurării bune a procesului de producţie, a ridicării nivelului de dezvoltare a ţării, a bunăstării întregii naţiuni. Producţia pentru export, activitatea de comerţ exterior trebuie să fie înţelese de fiecare cetăţean ca o problemă fundamentală a dezvoltării economico-sociale".**

Sublinierea acestor interdependenţe organice este de natură să ridice spiritul de responsabilitate pe toate treptele organizatorice şi în fiecare colectiv de muncă ; să facă pe fiecare cetăţean să înţeleagă că de modul în care ne realizăm, toţi, împreună, sarcinile specifice ce ne revin depinde — în ultimă instanţă — **mărirea sistematică a contribuţiei comerţului exterior la înfăptuirea programului Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate în România.**

Costin MURGESCU

CELEBRI înainte de 30 DE ANI

Există o vîrstă optimă a afirmării ? Marile realizări se dobîndesc doar odată cu trecerea anilor, la „maturitate" ? Întrebările, datele acestei probleme nu pot lăsa indiferent pe nimeni. „O să realizez eu cîndva lucruri mari... mai tîrziu. Acum să-mi trăiesc viața !" — auzim pe cîte un risipitor al energiilor incalculabile ale tinereții. Lista de mai jos, spicuită fără pretenția de a oferi un material complet, invită la reflecție...

KARL MARX (1818—1883) : **Mizeria filozofiei** (29 ani)
FRIEDRICH ENGELS (1820—1895) : **Schiță a unei critici a economiei politice** (24 ani)
MARX ȘI ENGELS : **Manifestul Partidului Comunist** (29, respectiv 27 ani)
V. I. LENIN (1870—1924) : **Dezvoltarea capitalismului în Rusia** (26—29 ani)
VASILE ALECSANDRI (1821—1890) : **Istoria unui galbin și a unei parale** (23 ani) : **Deșteptarea României** (27 ani)
THEODOR AMAN (1831—1891) : **Hora Unirii la Craiova** (26 ani)
GRAHAM BELL (1847—1922) : **A inventat telefonul** (29 ani)
LUCIAN BLAGA (1895—1961) : **Poemele luminii** (24 ani)
GEORGE GORDON BYRON (1788—1824) : **Ceasuri de reverie** (19 ani)
ION LUCA CARAGIALE (1852—1912) : **O noapte furtunoasă** (26 ani)
HENRI COANDĂ (1886—1972) : **Primul avion cu reacție din lume** (24 ani)
GEORGE COȘBUC (1866—1918) : **Nunta Zamfirei** (23 ani) ; **Moartea lui Fulger** (27 ani) ; **Noi vrem pămînt** (28 ani)
MARIE CURIE-SKLODOWSKA (1867—1934) : **A descoperit — împreună cu soțul său, Pierre Curie — elementul radiu** (31 ani)
CHARLES DICKENS (1812—1870) : **Aventurile lui Oliver Twist** (26 ani)
F. M. DOSTOEVSKI (1821—1881) : **Oameni sărmani** (25 ani)
THEODORE DREISER (1871—1945) : **Sora Carrie** (29 ani)
ALEXANDRE DUMAS-fiul (1824—1895) : **Dama cu camelii** (24 ani)
THOMAS EDISON (1847—1931) : **A inventat fonograful** (30 ani)
VICTOR EFTIMIU (1889—1972) : **Înșir'te mărgărite** (22 ani)
ALBERT EINSTEIN (1879—1955) : **Teoria relativității** (26 ani)
PAUL ELUARD (1895—1952) : **Datoria și neliniștea** (22 ani)
MIHAI EMINESCU (1850—1889) : **Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie** (17 ani) ; **Epigonii** (20 ani) ; **Sărmanul Dionis** (22 ani) ; **Împărat și proletar** (24 ani)
GEORGE ENESCU (1881—1955) : **Rapsodiile române** (20—21 ani)
IURII GAGARIN (1934—1968) : **Primul zbor uman în Cosmos** (27 ani)
JOHANN WOLFGANG GOETHE (1749—1832) : **Suferințele tînărului Werther** (24 ani)
OCTAVIAN GOGA (1881—1938) : **Poezii — volumul fundamental** (24 ani)

NIKOLAI GOGOL (1809—1852) : **Taras Bulba** (26 ani)

BOGDAN PETRICEICU HAŞDEU (1838—1907) : **Ion Vodă cel Cumplit** (27 ani) ; **Răzvan şi Vidra** (29 ani)

ION HELIADE RĂDULESCU (1802—1872) : **Gramatica românească** (26 ani)

ERNEST HEMINGWAY (1898—1961) : **Fiesta** (28 ani)

HEINRICH HERTZ (1857—1894) : **A descoperit influenţa razelor ultraviolete asupra descărcărilor electrice, iniţiind cercetările asupra fenomenelor fotoelectrice** (30 ani)

VICTOR HUGO (1802—1885) : **Ode** (20 ani) ; **Notre-Dame de Paris** (29 ani)

NICOLAE LABIŞ (1935—1956) : **Lupta cu inerţia** (21 ani)

MIHAIL LERMONTOV (1814—1841) : **Demonul** (24 ani)

LOUIS LUMIÈRE (1864—1948) : **A inventat cinematograful** (30 ani)

VLADIMIR MAIAKOVSKI (1893—1930) : **Norul cu pantaloni** (21 ani)

MICHELANGELO (1475—1564) : **Hercule** (17—18 ani) ; **Pietà** (24—25 ani) ; **David** (26—29 ani)

ION MINULESCU (1881—1944) : **Romanţe pentru mai tîrziu** (27 ani)

GRIGORE C. MOISIL (1906—1973) : **Teza de doctorat privind mecanica analitică a sistemelor continue** (23 ani)

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756—1791) : **Răpirea din Serai** (26 ani) ; **Nunta lui Figaro** (30 ani)

MODEST MUSORGSKI (1839—1881) : **Boris Godunov** (30 ani)

NAPOLEON BONAPARTE (1769—1821) : **General de brigadă** (24 ani) ; **general de divizie, general-şef al armatei din interior, comandant al armatei din Italia** (27 ani)

ISAAC NEWTON (1642—1727) : **Telescopul cu oglindă** (26 ani) ; **Calculul infinitezimal** (29 ani)

BLAISE PASCAL (1623—1662) : **Prima maşină de calcul** (19 ani)

CIPRIAN PORUMBESCU (1853—1883) : **Balada** (27 ani) ; **Lăsaţi-mă să cînt** (28 ani)

JEAN-BAPTISTE RACINE (1639—1699) : **Andromaca** (28 ani)

MIHAI RALEA (1896—1964) : **Teza de doctorat „Ideea de revoluţie în doctrinele socialiste"** (27 ani)

ARTHUR RIMBAUD (1854—1891) : **Corabia beată** (17 ani)

GIOACCHINO ROSSINI (1792—1868) : **Bărbierul din Sevilla** (24 ani)

MIHAIL SADOVEANU (1880—1961) : **Şoimii** (24 ani) ; **Dureri înăbuşite** (24 ani) ; **Povestiri din război** (25 ani)

FRIEDRICH SCHILLER (1759—1805) : **Hoţii** (22 ani) ; **Intrigă şi iubire** (24 ani)

WILLIAM SHAKESPEARE (1564—1616) : **Richard al III-lea** (28 ani) ; **Romeo şi Julieta** (30 ani)

ION SLAVICI (1848—1925) : **Popa Tanda** (25 ani)

LEV TOLSTOI (1828—1910) : **trilogia Copilăria** (23 ani) ; **Adolescenţa** (26 ani) ; **Tinereţea** (29 ani)

GHEORGHE ŢIŢEICA (1873—1939) : **Teza de doctorat „Asupra congruenţelor ciclice şi asupra sistemelor triplu conjugate"** (26 ani)

PAUL VERLAINE (1844—1896) : **Poeme saturniene** (22 ani)

AUREL VLAICU (1882—1913) : **Avionul monoplan Vlaicu I** (28 ani) ; **primul avion metalic din lume** (30 ani)

RICHARD WAGNER (1813—1883) : **Olandezul zburător** (28 ani)

H. G. WELLS (1866—1946) : **Maşina timpului** (29 ani)

EMILE ZOLA (1840—1902) : **Thérèse Raquin** (27 ani)

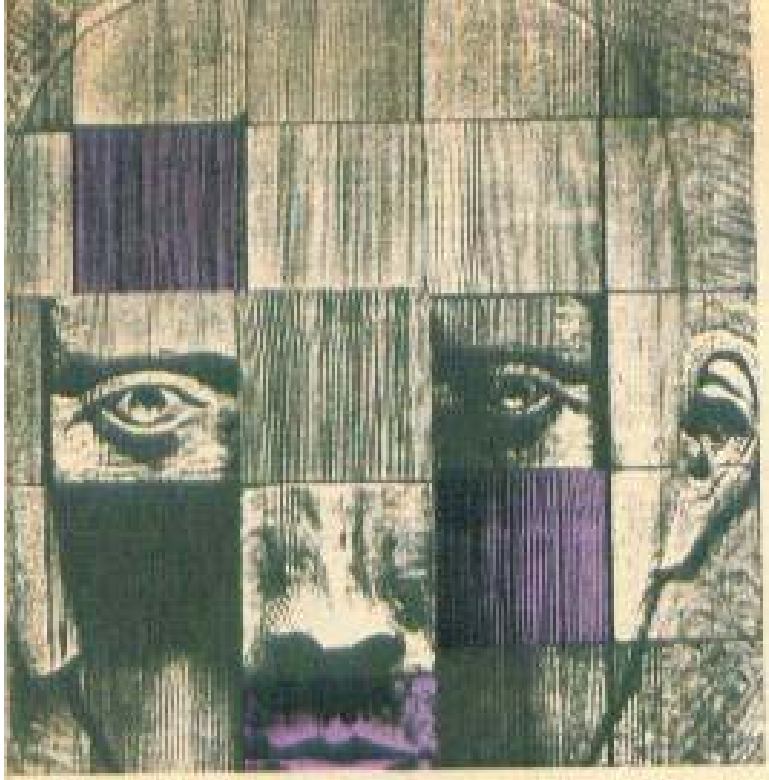

GENETICA în prim-planul actualității științifice

Întrebări tulburătoare în LABORATOARELE MATERIEI VII

- PÎNĂ UNDE POATE FI „CONCURATĂ" NATURA ?
- BIOLOGUL — UN PYGMALION AL ZILELOR NOASTRE ?
- INGINERIA GENETICĂ ÎNTRE CREAȚIE ȘI DRAME DE CONȘTIINȚĂ

Ştiinţa epocii noastre a înfăptuit sau este pe cale de a înfăptui năzuinţe dintre cele mai utopice consemnate de-a lungul istoriei : debarcarea omului pe Lună, transmiterea gîndului şi vocii umane la mari depărtări, transmutarea elementelor, căutată de alchimişti, eliberarea energiei aflate în structura materiei, explicarea tainelor vieţii şi năzuinţa de a crea materie vitală. Biologul a făcut marele său pas de la contemplare la experiment şi „inginerie". În raport cu această uluitoare perspectivă ne găsim în faţa unui larg front de discipline care ne oferă rezultate şi ipoteze spectaculoase — biofizica, biochimia, bioenergetica, bioingineria, bionica şi, poate, în primul rînd, genetica. În lucrările ştiinţifice din ultimii ani se aminteşte adesea dispariţia graniţelor dintre „miracolele" obţinute în laborator şi faptele evocate în romane de ştiinţă-ficţiune, prevenindu-se în acelaşi timp că o parte din aceste realizări au repercusiuni tulburătoare, în măsură să ameninţe echilibrul forţelor naturii.

Enumerarea marilor invenţii ale ultimelor decenii evocă astfel fabula ucenicului vrăjitor ce dezlănţuie pe lume puteri pe care nu mai e în stare să le stăpînească. Savanţi de autoritate ai vremii au ţinut să denunţe primejdiile implicate de aceste mari cuceriri ştiinţifice. Activitatea cercetătorilor nu are numai laturi pur teoretice ; prin aplicaţie directă şi răsfringeri practice, această activitate implică savantului o **responsabilitate etică.** Într-adevăr, orice act uman, oricît de neînsemnat, presupune o conştiinţă morală. Era firesc, aşadar, ca urmînd şirului de savanţi — în aparenţă Casandre rău prevestitoare — prevenind omenirea împotriva activităţilor de cercetare necălăuzite de simţul responsabilităţii morale, un biolog de mare autoritate, James Dewey Watson, laureat al Premiului Nobel, reprezentant al biologiei moleculare, descoperitor al codului genetic, să ia cuvîntul şi să denunţe, la rîndu-i, urmările de ordin etic, social sau demografic ale unora dintre cercetările genetice. Cuvîntul său a suscitat un ecou imediat în lumea biologilor contemporani. De data aceasta nu se mai punea în discuţie consecinţa indirectă şi cu scadenţă depărtată asupra vieţii umane, ci însăşi întrebarea asupra omului, ca individ şi specie.

Care sînt, în linii generale, datele acestei probleme interesînd vital existenţa umană în realitatea ei intimă ? Întrebarea presupune o cunoaştere a sensului general al evoluţiei biologiei în ultimul secol, ajungînd la situaţia actuală de fapt şi, mai ales, la perspectivele de viitor imediat pe care le propune cercetarea genetică.

Biologul la ora intervenţiilor în mecanismul patrimoniului ereditar

Istoria gîndirii biologice a ultimului secol înfăţişează o adevărată revoluţie, ce nu poate fi comparată decît cu răsturnarea concepţiei ptolomeice a structurii sistemului solar de către Copernic. N-am putea, totuşi, reduce orientarea de totalitate a biologiei înaintea jumătăţii secolului trecut la o simplă speculaţie : observaţia amănunţită a lui Linné şi Buffon, începutul studiilor experimentale în secolul XVIII, cuprinzătoarele teorii ale marilor naturalişti de la începutul secolului trecut, cu deosebire Lamarck şi G. Saint-Hillaire, urmaţi de Darwin, au statornicit biologiei o metodă riguros ştiinţifică. Aceste cercetări erau săvîrşite însă dintr-o perspectivă, am zice, exterioară realităţilor intime ale proceselor biologice, cu toate progresele înregistrate de studiul fenomenelor celulare şi embriologice. **Numai prin corelarea studiului vieţii cu medicina, prin dezvoltarea noilor mijloace de investigaţie, cu deosebire microscopia şi, mai ales, prin cercetarea experimentală a ereditătii, s-a putut vorbi de o nouă eră în evoluţia biologiei.**

Către mijlocul secolului trecut, ştiinţa ereditătii se afla în stadiul

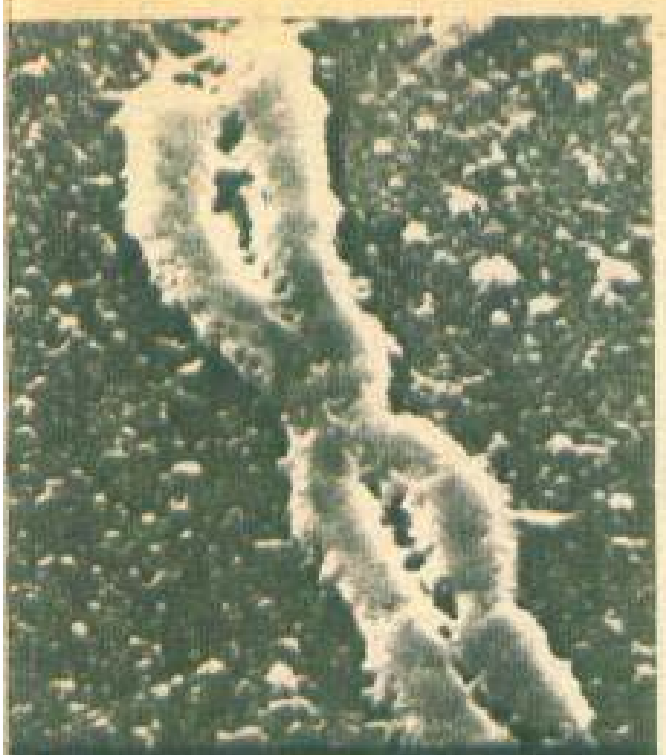

Minusculul **cromozom** (văzut la microscopul electronic) se află în atenţia geneticienilor. Veritabilă „bancă de informaţii", cromozomul închide în el tainele ereditătii

unor speculaţii infructuoase. Cercetătorul era pus în faţa unor fapte care-l nedumereau şi-i interziceau formularea unor legi precise ale transmisiunii caracterelor moştenite. El era redus, asemeni doctorului Prosper Lucas, autorul unui vast „Tratat filozofic şi fiziologic al ereditătii naturale" (apărut în 1847—1850, în cam 1 500 pagini) la constatarea a două categorii de fapte antitetice : „o acţiune de **invenţie** sau de **imaginaţie**, în care natura creează şi improvizează, şi alta de **imitaţie** şi în oarecare măsură de **memorie**, în care natura îşi aminteşte şi se repetă". Se formulează astfel în termeni psihologici procesele antagoniste ale vieţii, ce aveau să fie stabilite de biologia contemporană prin observaţie riguroasă : **variaţia formelor vitale şi transmisiunea caracterelor ereditare, în generaţii.** Dar în afară de această anticipare, întreaga lucrare a doctorului Lucas reprezintă un amestec confuz de speculaţii, constatări generale ale faptelor văzute din perspectiva exterioară proceselor ereditare de adîncime. Se justifică, implicit, aprecierea făcută anterior, în 1844, în „Gazeta medicală a Parisului", cu privire la stadiul din acel timp al studiului ereditătii : „În privinţa transmisiunilor ereditare, nu avem, în realitate, decît nesiguranţă, vag şi obscuritate".

Cercetarea genetică a fost, în principiu, întemeiată între anii 1863 şi 1865, de către Naudin şi Mendel, care au completat observaţia faptelor cu experimentul, săvîrşit la plante. Rezultatele obţinute au rămas fără ecou, pînă în anul 1900, cînd trei botanişti, Hugo de Vries, Carl Correns şi Erich von Tschermak, au redescoperit, independent unii de alţii, legile lui Mendel. Din acest moment, studiul genetic cercetînd fenomenele ereditătii dintr-o incidenţă interioară (prin procesele de adîncime, celulare, experimentale şi statistice, iar mai tîrziu, în ultimele decenii, adîncindu-se şi mai mult perspectiva cercetării, prin studiul molecular) dobîndeşte o semnificaţie esenţială în studiul vieţii, situîndu-se în centrul fenomenelor biologice.

Dacă nu vom putea identifica biologia cu genetica, va trebui să recunoaştem totuşi că **genetica e adevărata cheie de explicare a fenomenelor vieţii, corelîndu-le cu marile procese vitale, cu procesul intim al constituirii organismelor şi evoluţia speciilor.** Organismul, reprezentînd în esenţă un adevărat **laborator de fabricare a proteinelor**, deci a acestor elemente esenţiale din care e constituită materia vie, cum spune cercetătorul Jean de Grouchy, îşi are ca principiu de sintetizare a tuturor proceselor sale metabolice o **informaţie ereditară.** Faptul acesta, fundamental, a fost statornicit de E. L. Tatum şi G. W. Beadle, care au arătat că elaborarea metabolismelor organismului se datorează unor substanţe organice ce provoacă sau accelerează reacţiile, unor **enzime** a căror activitate este călăuzită de procese informaţionale de ordin ereditar.

Prin numeroase descoperiri, genetica actuală, în plină desfăşurare, reprezintă cercetarea ştiinţifică esenţială în studiul vieţii. Semnificaţia acestei răsturnări copernicane de poziţie a biologiei moderne avea să conducă însă la descoperiri înso-

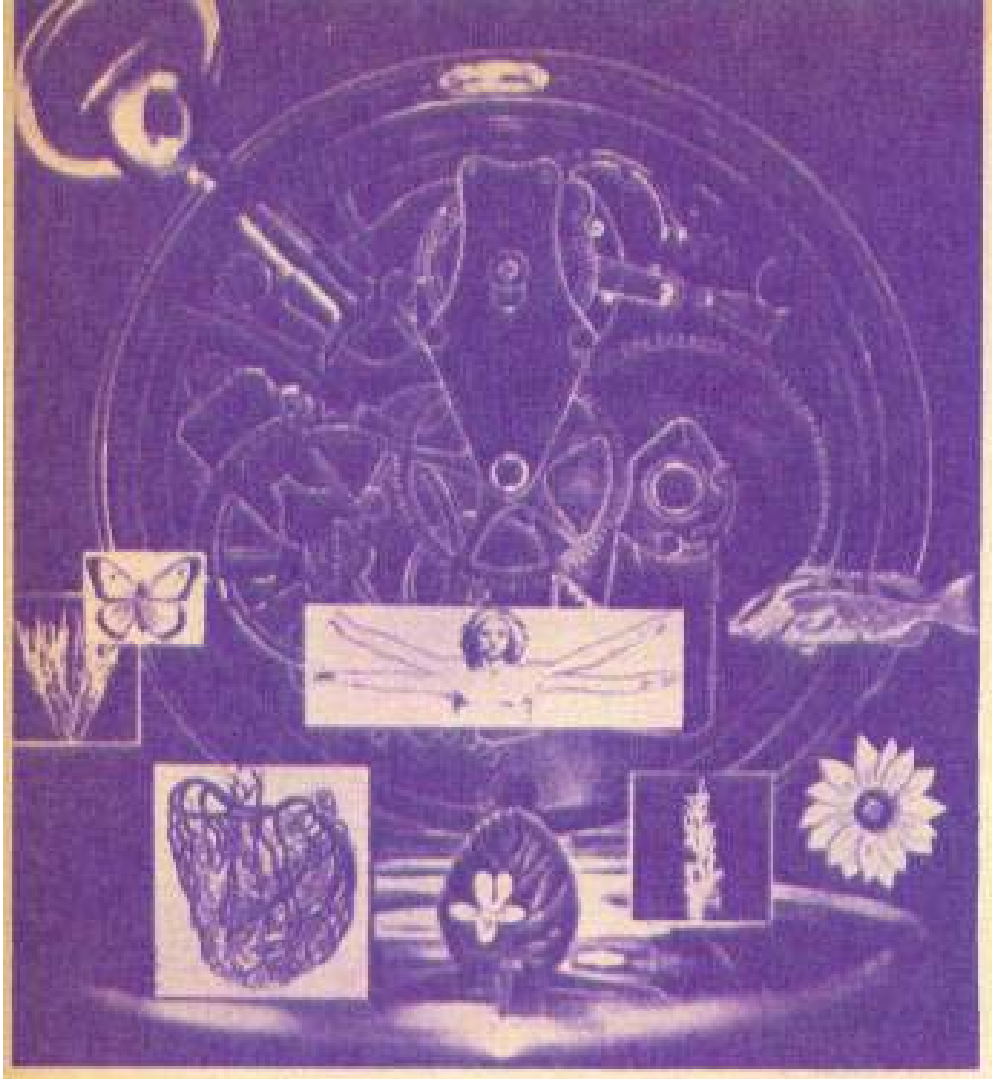

activitatea tranzitivă a omului asupra fenomenelor și structurilor naturale, ci **putința de intervenție asupra vieții și structurii omului însuși, care poate fi schimbat, într-un sens sau altul !**

Neliniștea biologilor se definește limpede : nu cumva se va petrece în acest studiu un fenomen asemănător acelora care au împins la exterminarea, prin activitatea umană, a numeroase specii de animale ? Modificările patrimoniului genic-uman nu vor primejdui însăși viața speciei noastre, sau nu vor putea conduce la grave perturbări de ordin biologic, psihologic, demografic și social ? Alături de o intervenție benefică a biologilor, nu se vor semnala oare efecte secundare, nedorite, sau rezultate care vor scăpa, eventual, controlului ? Și, mai ales, raportînd aceste activități la datele teoretice care le întemeiază : **ne aflăm, oare, în prezent, în posesia tuturor datelor științifice care ne îngăduie intervenții temerare asupra materialului genic al speciei umane ?**

ţite de îngrijorările multor oameni de știință și gînditori. Ne putem întreba : în ce măsură înțelegerea lăuntrică, amănunțită a mecanismelor fizico-biochimice ale vieții poate să dea evoluției biologiei o călăuzire neliniștitoare ? Răspunsul este conținut în înseși datele problemei : **cunoașterea mecanismelor vitale presupune, firește, și intervenția omului de știință în structura vieții.**

Într-adevăr, evoluția biologiei în secolul nostru a parcurs două etape, comportînd, la început, un studiu de **observație** a acestor mecanisme, în care intervenția cercetătorului era limitată, urmată însă de o **experimentare**, prin care **geneticianul poate interveni direct în mecanismul patrimoniului ereditar, pentru a-l modifica.** În esență, ne aflăm în domeniul specific al activității umane, care nu se limitează, după ideea celebră a lui Karl Marx, la cunoașterea naturii, ci conduce la modificarea acesteia. În cauză nu mai este însă, în studiul genetic,

Acestor întrebări de ordin general li s-au adăugat propuneri inumane venite din partea unor savanți, care contravin tuturor principiilor etice. Astfel, Francis Crick a propus ca bătrînii depășind 80 de ani... să nu mai beneficieze de îngrijiri medicale, iar copiii nou-născuți recunoscuți ca anormali să poată fi suprimați în mod legal, în răstimp de două zile după naștere ! Dar de unde garanția înlăturării erorii și cine îi poate da dreptul unui om să suprime alt om despre care, de fapt, nici măcar nu știe prea mult ?

Problema, sub multiplele ei infă-

ţişări, este discutată în numeroase lucrări. Ne oprim asupra uneia din aceste cercetări de sinteză, datorată lui Jean de Grouchy („**Les nouveaux pygmalions.** Au confins de la génétique humaine", Paris, Gauthier-Villar, 1973), în care discuţia este condusă cu autoritate, pe temeiul ultimelor cercetări, deschizînd noi perspective (cf. articol din „L'Avenir de la réproduction" de M. J. Durieux, **Science et Avenir**, iunie 1973, cu bibliografie recentă).

Sabia cu două tăişuri a ingineriei genetice

Mecanismul transmisiunii ereditare are o mare precizie în desfăşurare, în cazurile zise normale, aşadar, în medie statistică. Nu reprezintă, însă, în toate cazurile, simetria ideală pe care o presupune schema teoretică. Vechea formulare a filozofului englez Bacon este concludentă : spiritul uman are tendinţa de a vedea în natură mult mai multă ordine şi simetrie decît se află de fapt. Or, în natură, desfăşurarea reală a fenomenelor nu reprezintă totdeauna schema teoretică ideală. Mecanismele eredităţii oferă, cu o anumită frecvenţă statistică, anomalii, aberaţii, devieri de la normalitate. Rezultatul acestor procese înfăţişează fie pierderi de material ereditar (deleţiuni), fie adaosuri anormale (trizomii, de pildă), fie fracturi sau racolări ale formaţiilor purtătoare de informaţie ereditară, fie gene defectuoase, care se repercutează asupra formării individului adult prin boli ereditare. **Gena, acest element care condiţionează transmiterea şi manifestarea eredităţii, tocmai de aceea se va afla în prima atenţie a specialistului.** Faţă de amintitele devieri de la normalitate, geneticianul contemporan nu poate rămîne pasiv. El nu se limitează la simpla constatare a fenomenelor, dimpotrivă, intervi-

ne activ, operind asupra materialului genetic. Dar, deşi această zonă de activitate este încă oarecum la începuturile ei, primele rezultate obţinute sînt totuşi dintre cele mai încurajatoare.

Se cuvine să semnalăm că orientarea de azi a geneticienilor, chiar dacă unitară în esenţă, ţinteşte în mai multe direcţii ; se pot delimita îndeosebi trei zone de lucru mai importante : a) **profilaxia genetică** ; b) **ingineria genetică** ; c) **creaţia genetică.** Terminologia însăşi fiind nouă şi chiar neobişnuită pînă mai ieri, este firesc ca şi aceste trei căi de lucru speciale, precum şi dificultăţi specifice.

Geneticienii au semnalat pînă în prezent cam **1 500 de boli genetice**, numărul lor fiind în permanentă creştere, iar statisticile arată că numărul indivizilor suferind de aceste anomalii ale mecanismelor genice, traduse prin diverse boli, variază între 3 şi 4 la sută. Vorbind de aceste maladii, ne referim la grave tulburări corporale (nanism, surdomutitate, cecitate, atrofie testiculară, absenţă a caracterelor sexuale secundare, malformaţii viscerale etc.), corespunzătoare, în general, unor grave deficienţe intelectuale (debilitate mentală, imbecilitate, idioţie, dificultate a educaţiei şi de inserţie a individului în viaţa socială). Faptul este preocupant, avînd repercusiuni în viaţa economică şi socială, prin numărul relativ mare al acestor subiecţi afectaţi de anomalii ereditare. (În Franţa, notează Jean de Grouchy, se naşte cam 25 000 copii pe an suferind de asemenea anomalii, ceea ce ridică numărul acestor deficienţi, aflaţi între vîrsta de 5 şi 19 ani, la aproape 700 000 indivizi). Ne aflăm în faţa unor indivizi care vor avea un randament social scăzut şi uneori nul, necesitînd îngrijiri în spitale sau instituţii specializate, personal medical, ca şi mari investiţii băneşti. În faţa acestei stări de fapt, intervenţia examenului medical, săvîrşit pe temeiul cercetărilor genetice, este — practic vorbind — destul de limitat.

Medicul genetician este în măsură să detecteze aceste grave infirmităţi **înainte de naştere.** Metoda merită să fie cunoscută. Fără a intra în amănuntele acestei tehnici, vom arăta că, practicată în anumite condiţii, comportînd precauţii esenţiale, către a patra lună a sarcinii, puncţia lichidului amniotic (care învăluie foetusul) şi examenul cromozomic şi biochimic consecutiv al celulelor şi lichidului acestui material biologic sînt în măsură să detecteze eventualele anomalii genetice ale fătului. Procedeul este complex, de mare tehnicitate, rezervat unor laboratoare specializate. În principiu şi la prima vedere, intervenţia geneticianului ar rezolva dintr-odată o problemă de mare gravitate socială : se detectează anomalia şi se suprimă viitorul copil anormal, în uter. Practic însă, activitatea medicală este înconjurată de mari dificultăţi şi incertitudini, implică numeroase necunoscute şi suscită medicului şi, în general, părinţilor şi societăţii stări de grav scrupul moral.

Cititorul va putea aprecia.

Faţă de numărul de 800 000 de naşteri — pentru a lua exemplul Franţei, ţară dotată cu numeroase laboratoare specializate — cercetarea lichidului amniotic nu poate fi săvîrşită decît în 5 000 de cazuri. Chiar limitat la cazurile suspecte (naşterea anterioară, într-o familie, a unui copil anormal), eficienţa examenului nu acoperă toate necesităţile. Se adaugă lipsa de „fiabilitate", adică de siguranţă absolută a metodei, aflată la începutul aplicării ei şi neconfirmată prin numeroase cazuri, publicate în literatura de specialitate. Se poate întrevedea, după atari exemple, gradul de certitudine sau, mai exact, de incertitudine a tehnicii — ca şi **responsabilităţile morale** luate de medici şi familii, după indicaţiile metodei. Faptul devine cu atît mai tulburător, cu cît atari erori sînt, după Grouchy, frecvente. Cităm : „Erorile săvîrşite **zilnic** (subl. n) în interpretarea studiilor cariotypice, care sînt grave în detectarea anomaliilor cromozomice la indivizii vii, devin dramatice cînd acestea conduc la decizia asupra vieţii sau morţii (unui foetus)".

Dar dincolo de această dramă de conştiinţă a geneticianului care in-

ţelege să intervină pentru a curma o suferinţă — o existenţă infra-animală a unui viitor bolnav, irecuperabil — se mai deschide şi o altă perspectivă, poate mult mai tulburătoare : chiar faptul suprimării eventuale a tuturor acestor viitori infirmi prin avort terapeutic nu va putea îmbunătăţi, decît într-o măsură cu totul neînsemnată, capitolul genetic al speciei umane !

Nu ne putem împiedica, astfel, de a sublinia caracterul spinos al acestei probleme aflate la intersecţia cercetării teoretice şi tehnice medicale, a responsabilităţii etice a părinţilor şi medicilor, ca şi a textelor juridice, impunînd conduitei medicale anume prescrieri. Să ne amintim în aceeaşi ordine de idei, depăşind cazurile anomaliilor cromozomiale, deciziile inumane, de esenţă fascistă, ale unor concepţii eugenice pretinzînd „îmbunătăţirea rasei", în realitate impunînd sterilizarea numeroaselor categorii de persoane zise tarate, prin ceea ce se numeşte o „ereditate încărcată". Persoane suferind de anumite afecţiuni corporale cronice urmau să fie împiedicate de a procrea.

Nu vom discuta aici faptul. Vom aminti un singur exemplu, cutremurător.

Dacă în anul 1769, doi locuitori, căsătoriţi, din oraşul Bonn, suferind de maladii grave, ar fi fost împiedicaţi de a procrea, copilul lor, Ludwig van Beethoven, la rîndu-i măcinat de infirmităţi şi suferinţe fizice, nu ar fi apărut pe lume şi, odată cu omul, nici opera acestuia !

Se va putea aprecia, astfel, riscul moral luat de anumiţi eugenişti, amintind masacrul copiilor debili din Sparta. Problema se circumscrie, în aceste condiţii, la o **determinare ştiinţifică foarte precisă** a tarelor genetice susceptibile de a provoca malformaţii în descendenţi.

Întrebări la fel de grave se ridică şi în legătură cu **predeterminarea sexului.** Realizarea practică a acestei ipoteze va intra poate curînd în sfera posibilităţilor geneticii.

Mecanismul determinării sexului la om şi animale este, în adevăr, de pe acum cunoscut ; explicaţiile, de o naivitate infantilă, emise în cursul istoriei, rod al speculaţiei şi fanteziei necontrolate, sînt, în prezent, înlocuite prin fapte observate la microscop. Fără îndoială, anumite necunoscute dăinuie încă, mai cu deosebire faptul că, în locul unei repartiţii egale a sexelor înăuntrul unei populaţii, **talgerul înclină în favoarea băieţilor : 515 nou născuţi de sex masculin, pentru 485 de sex feminin.**

Explicaţia fenomenului, ca şi procedeele de intervenţie directă pentru determinarea sexului viitorilor copii, în prezent în studiu, vor pune însă, în caz de reuşită practică, serioase probleme sociale. Astfel, institutele de sondaj al opiniei publice — scrie autorul citat mai înainte — au obţinut, cu mare majoritate, din partea părinţilor sau viitorilor părinţi, răspunsuri în favoarea procreării de băieţi, cel puţin a primului sau a primilor doi copii. În acest caz nu ar fi primejduit echilibrul demografic ? S-ar crea evident un grav conflict între libertatea de acţiune a omului, stăpîn pe hotărîrile sale, cu precădere într-un domeniu atît de strîns legat de viaţa lui intimă — sexul viitorului copil — şi structura generală a populaţiei, care-şi află echilibrări compensatorii, asemănătoare armoniei dintre factorii care menţin stabilitatea mediului înconjurător. **Momentul istoric al posibilităţii practice a predeterminării sexului de către părinţi** — subliniază savantul francez — **ar putea conduce**

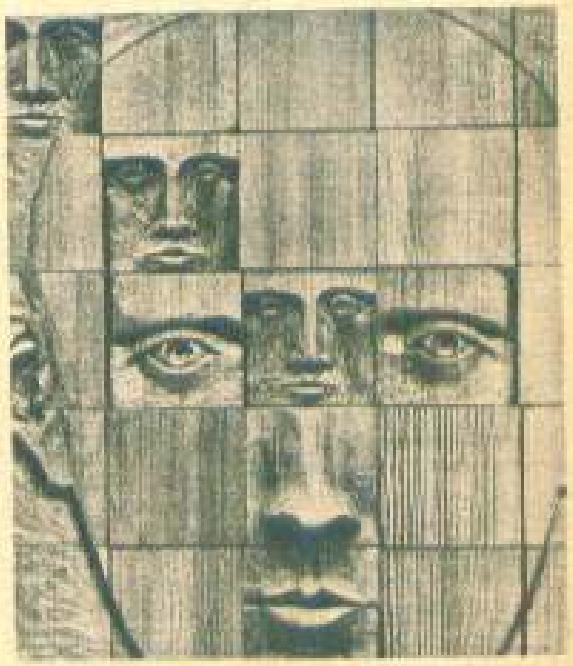

în chipul acesta la un impas, atît de ordin etic, cît și demografic. Iată de ce nu putem ocoli nici întrebarea dacă intervenția geneticienilor în privința predeterminării sexului nu ar aminti, în aceste condiții, fabula ucenicului-vrăjitor ?

Tatonînd misterele vieții...

Prin experiențele urmărite în cursul ultimilor ani, geneticienii, variind condițiile de producere a fenomenelor ereditare, au obținut rezultate spectaculoase. Inseminarea artificială, adică fecundarea săvîrșită direct în uter, cu o sondă sau — cu anumite precauții de metodă — fecundarea unui ovocit printr-un spermatozoid alcătuiesc practici și experiențe curente. S-au obținut chiar și primele diviziuni ale oului, repede întrerupte însă, în lipsa unui mediu biologic adecvat, în stadiul tehnicii actuale ; se poate însă transfera cu ușurință un ovul fecundat dintr-un organism animal femel în altul. S-a putut fecunda un ou în afara organismului, **in vitro**, cum se spune, și s-a putut implanta apoi cu succes într-un uter străin, care, pregătit fiind prin anumite precauții, a putut apoi oferi oului fecundat condițiile necesare pentru o dezvoltare normală. Transferul oului fecundat al unui animal în corpul unui alt animal alcătuiește, în ultimii ani, o experiență, am zice, de rutină, înregistrînd reușite la diverse animale domestice, oaie, porc, capră sau bovine, fiind practicată în cîteva țări în crescătorii. Experimentul comportă interes pentru îmbunătățirea șeptelului.

O altă experiență, inițiată de Whittingham și colaboratorii săi, a reușit implantarea de embrioane de șoareci (congelate la —196° și chiar la temperaturi mai joase) la șoricioaice. S-a obținut, cu o reușită de 60%, nașterea de șoricei normali. Aplicarea procedeului la om are, teoretic, șanse de reușită și, după Marie-José-Durieux, „n-ar fi, probabil, depărtată". Condițiile acestor cercetări variază fără încetare. Tehnica frigului, menținerea spermatozoizilor în viață la temperaturi foarte joase (—170°, prin azot lichid) îngăduie formarea unor depozite speciale și, deci, fecundarea unui ovul, chiar după mai mulți ani. Trebuie menționat că, în ultimul timp, s-au și născut mai mulți copii al căror tată este de fapt un donator anonim. **Rămîne de văzut însă ce consecințe implică inovația — prin eliminarea atît de esențială a climatului familial în care au crescut pînă acum mii și mii de generații de copii !**

Alte experiențe, mult mai spectaculoase, arată măsura în care **biologii actuali mînuiesc materia vitală întocmai ca un material plastic**, provocînd apariția de țesuturi compozite, **„chimere"**, prin folosirea de material embriologic provenind de la animale depărtate între ele prin clasificație zoologică — așa cum sînt, de pildă, șoarecele și puiul de găină. Este experiența anunțată recent la Academia de Științe (iulie 1973) de profesorul Etienne Wolf, săvîrșită de asistentul său Emilio Pugin. Acesta din urmă a reușit să grefeze, în fazele inițiale ale evoluției puiului de găină — ceea ce evită apariția reacțiilor imunitare de respingere — un material embrionar de șoarece, provocînd, prin inducție în corpul-gazdă, la locul dezvoltării viitoare a măduvei spinării, apariția, prin diferențiere, a celulelor embrionare de pui, în celule somatice, vertebre și mușchi.

Acestor „manipulări" ale mecanismelor și substanțelor vitale li se adaugă o intervenție efectivă a studiului genetic în procesele intime ale eredității și chiar o **creare de substanțe genice în laborator.** Jim Shapiro și colaboratorii săi au făcut descoperirea, apreciată de Grouchy ca „fundamentală", a izolării operonului „galactoză" a colibacilului. Însemnătatea depășește limitele obișnuite, întrucît operonul, această unitate genetică funcțională, așa cum au definit-o Jacob și Monod, este format dintr-o genă operatoare și întregul genelor de structuri și determină o sinteză biologică anumită. Pe de altă parte, K. L. Agarval și colaboratorii săi au operat în vitro sinteza genei care determină sinteza acidului ribonucleic de

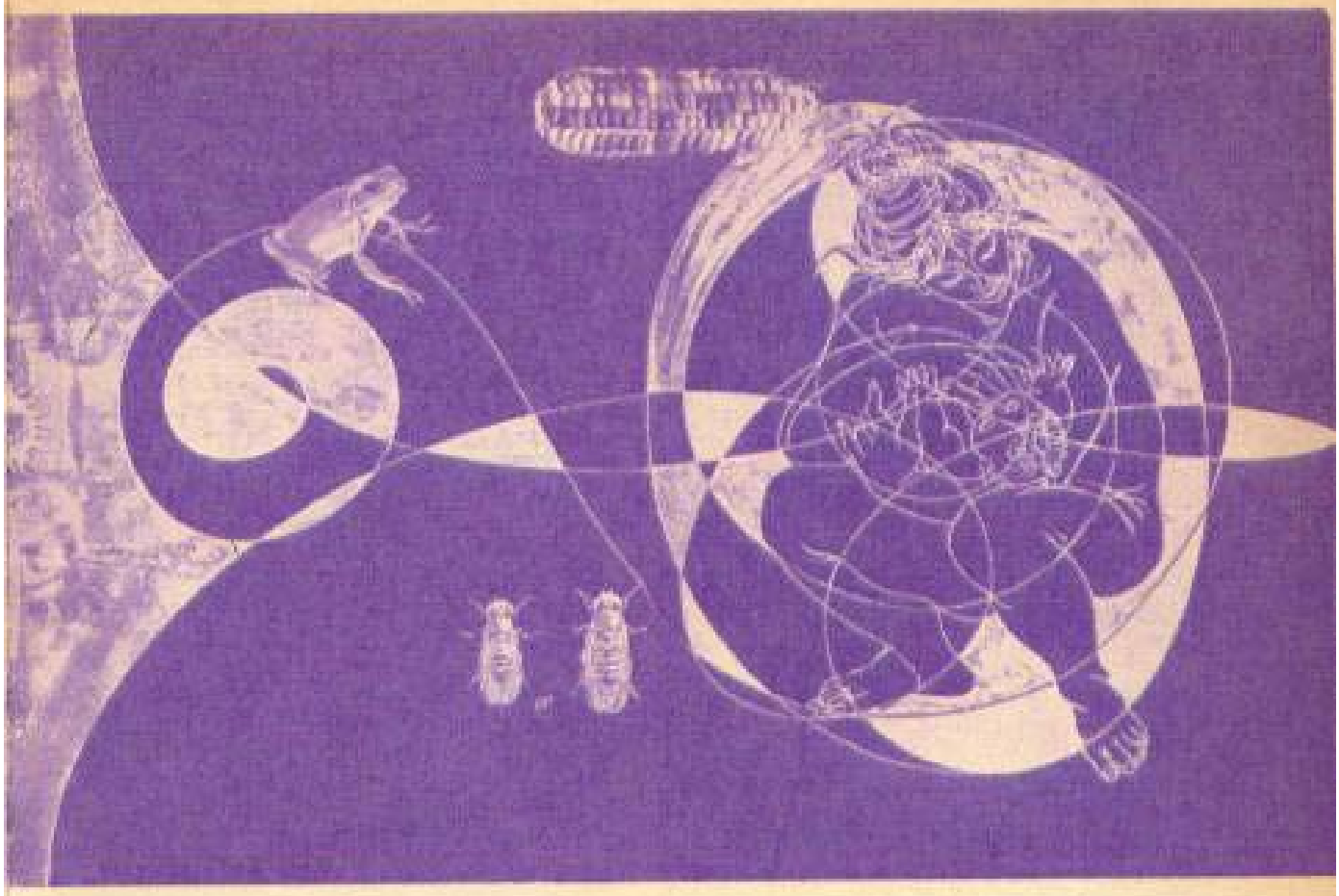

transfert, specific compusului chimic aminoacid numit alanină.

O astfel de frază, încărcată de terminologie uzuală pentru genetician, dar care pe nespecialist îl poate lăsa nedumerit sau indiferent, închide de fapt în ea relatarea unui fapt ştiinţific fundamental în ce priveşte tainele vieţii şi sănătăţii noastre. Să ne amintim că ARN sau acidul ribonucleic (unul din cei patru acizi nucleici, anume cel care sintetizează proteinele), numit de „transfert", conduce acizii aminaţi pînă în ribozomi, unde îi sintetizează în proteine, acestea din urmă reprezentînd substanţa chimică fundamentală a materiei vii. Aşadar, fraza noastră dobîndeşte înţeles cînd ne dăm seama că ea se referă la înlocuirea în organismul animal şi chiar uman a acidului nucleic ARN — purtătorul codului genetic, al memoriei ereditare ; înlocuirea unuia defectuos prin altul sănătos. **Se deschide astfel perspectiva vindecării definitive, prin intervenţia geneticianului, a multor boli ereditare, purtate o viaţă de urmaşi nevinovaţi de „păcatele părinţilor".**

Activitatea geneticienilor este însă întîrziată de numeroase dificultăţi. Fenomenele studiate sînt de o extremă complexitate, iar trecerea de la experimentul în vitro la intervenţia directă — în organismul viu — asupra materialului genetic al unui animal evoluat cum e omul întîmpină mari greutăţi. Studiul este însă în plin mers : de bună seamă, **terapia genică aparţine încă viitorului**, dar izbînzile obţinute pînă în prezent deschid calea cercetărilor de mîine.

Experimentări urmate paralel, dar independent unele de altele, în Polonia şi S.U.A. (A. Tarkowski, Beatrice Mintz), au reuşit să fuzioneze ouă fecundate de şoareci, imediat după primele diviziuni, obţinînd ouă cu îndoită origine. Implantîndu-le apoi în uterul unei şoricioaice, pregătită fiziologic în acest scop, experimentatorii au obţinut indivizi provenind de la patru părinţi, numiţi allofenici, şi avînd, în anumite proporţii, caracterele somatice ale celor patru origini.

Dincolo de limitele îndrăznelii științifice: șapirograful genetic

Experimentatorii nu șovăie în fața nici unei îndrăzneli. **Perspectiva dezvoltării unui copil crescut în eprubetă** — prin crearea unui uter și a unei placente artificiale, irigată automat prin sisteme complicate, imitînd condițiile biochimice și homeostatice ale corpului feminin — **nu reprezintă o imposibilitate teoretică. Realizarea nu aparține însă nici prezentului, nici viitorului previzibil.** Simpla evocare a faptului sugerează însă complexitatea reușitelor obținute pînă în prezent, ca și **implicațiile de ordin social și etic pe care le pun atari experiențe de manipulare a materialului ereditar uman.**

Există o apropiere între activitatea de „inginerie genică", avînd aplicație practică imediată, în tratarea unor anumite defecte genice, și experimentul, în aparență gratuit, dar destinat propășirii științifice pe termen mai îndepărtat. Cele două activități nu sînt divergente, se presupun. Numai prin varierea experiențelor săvîrșite pe microorganisme sau pe animale de laborator, cu tehnică de extremă finețe, se va putea ajunge, poate relativ curînd, la înfăptuirea intervenției directe asupra patrimoniului genic uman, **în scop terapeutic.** Tehnica va fi de o eficiență înmărmuritoare: omul va interveni în laboratorul intim al vieții; el va constata un defect genic — **o genă defectuoasă,** de pildă, **pe care va încerca să o înlocuiască printr-una sănătoasă, prelevată de la un alt organism sau preparată sintetic.** Va repara, în acest mod, un organism defectuos, în dezvoltare, victimă a unei anomalii ereditare, după cum repară un mecanic o mașină stricată. Alteori va interveni în procesul de elaborare a enzimelor, ale căror defecte de elaborare explică existența unor maladii genice.

Cu ani în urmă încă, Linus Pauling, constatînd că **majoritatea maladiilor mentale sînt de origine chimică,** rezultat al unor anormalități genice, calitative sau cantitative, anticipa: **„Prevăd ziua în care o seamă de boli vor fi tratate prin enzime artificiale".** După aproape douăzeci de ani, Jean de Grouchy, recunoscînd că, în prezent, maladiile ereditare scapă oricărei terapeutici genice, susține că tratamentul enzimatic și îndeobște genic reprezintă, teoretic, soluția ideală.

Astfel, multiplicitatea experiențelor efectuate pe căi divergente va conduce la rezultate binefăcătoare, ce vor suprima, cu timpul, dificultățile de ordin practic, ca și scrupulul de conștiință al cercetătorilor, în privința efectelor neprevăzute ale experiențelor lor. Știința este o manifestare culturală în permanentă evoluție. Eventualele consecințe negative pe care le suscită în prezent anumite experiențe și înfăptuiri vor fi integrate cu timpul într-o nouă etapă, mult evoluată, a științei de mîine. **Omul de știință care a reușit să disocieze atomul sau să manipuleze materia ereditară va fi, fără îndoială** — exprimăm o convingere personală — **în măsură să elimine eventualele efecte secundare nedorite și folosințele intempestive ale acestor izbînzi teoretice, punîndu-le cu adevărat în slujba umanității.**

Sînt totuși anume experiențe biologice deosebit de tulburătoare, care pot pune din nou în discuție întreaga problemă a destinului uman, prin posibilitatea de a crea, într-un răstimp relativ scurt, ființe omenești derivînd dintr-un singur individ și care vor fi copii exacte, sub raport genetic, ale individului care a furnizat materialul genic.

Discuția a avut ca punct de plecare rezultatele experimentului săvîrșit de profesorul John B. Gordon de la Universitatea din Oxford, care a reușit să distrugă, prin radiație,

nucleul unui ovul nefecundat de broască, lăsindu-i intactă citoplasma. A înlocuit apoi acest nucleu — printr-o tehnică de mare complexitate și finețe — prin nucleul unei celule intestinale, prelevat de la o altă broască, pe care l-a grefat în locul nucleului din celula inițială. Celula astfel tratată, prin introducerea unui nucleu de celulă somatică avînd, după concepția teoretică general admisă — dar încă nedovedită experimental — o valoare genetică totală, identică la toate celulele organismului, a intrat în diviziune ca și cum ar fi fost fecundată și a generat un mormoloc normal, **identic, sub raport genetic, cu broasca donatoare a nucleului grefat.** Experiențele au fost reluate de Brigg și King, care au plecat de la ouă fecundate și au obținut indivizi adulți și fecunzi. Reușita experienței este de o mare semnificație, teoretică și practică. Se confirmă ipoteza potrivit căreia **nucleele tuturor celulelor unui organism diferențiat adult, masculi sau femel, conțin întreaga informație ereditară a organismului,** independent de organul în care nucleul a fost prelevat. Și se obține, prin grefarea acestui nucleu în celula sexuală femelă — prin evitarea fecundării ovulului printr-un spermatozoid — formarea unor indivizi identici, sub raport genetic, cu individul care a furnizat nucleul.

Un atare proces este asemănător, prin mecanism, cu înmulțirea unor anumite plante — cartoful, de pildă — în care progenitura provine dintr-un individ originar, ai cărui urmași vor avea același genotip. O atare înmulțire se numește **cloning** (clonaj, klon). Gordon, Brigg și King au săvîrșit, așadar, un cloning la o specie animală, obținînd generații de indivizi avînd același genotip, provenind de la un individ patern unic, fără relație sexuală.

Rezultatul acestor experiențe a devenit și mai semnificativ în momentul în care Robert Sinsheimer, președinte al Secției de biologie a Institutului de tehnologie din California, și-a exprimat convingerea că, printr-o tehnică adaptată condițiilor particulare ale ovulului uman (care este, în fapt, mult mai mic și mai puțin maniabil decît ovulul de broască), **s-ar putea obține, într-un răstimp de 10—20 ani, un cloning uman,** fără intervenția unui alt patrimoniu genic. Cu alte cuvinte, R. Sinsheimer afirma posibilitatea ca, pe cale experimentală, să se obțină copii exacte, în număr nelimitat, ale aceluiași individ uman, ales de preferință dintre cei cu calități excepționale.

Nu ne aflăm, așadar, în fața unei ficțiuni literare, asemănătoare acelora închipuite de H. G. Wells în romanul „Insula doctorului Moreau", sau de Aldous Huxley în romanul satiric „Admirabila lume nouă", ci în fața unei perspective posibile științific și, mai mult, avînd un termen relativ previzibil. Ce se poate spune despre acești biologi creatori : că sînt monștri plămădind alți monștri (un fel de Frankenstein, oare ?), sau că ei vor fi ...mîinile de aur ce vor ajuta omenirea ? Nu încape îndoială, menirea științei este căutarea oricăror căi noi, dar tot atît de firesc este **dreptul omenirii de a pune sub semnul întrebării valabilitatea și utilitatea unor asemenea căi primejdioase.** În cazul de față, se ridică de la sine întrebarea : **cui prodest,** cui folosește ? Cînd legendarul sculptor Pygmalion a făcut o statuie de care s-a îndrăgostit, zeița i-a dăruit acesteia viață tocmai pentru preaplinul omenesc incorporat de artist în opera sa de artă. Dar oare un făcător de dubluri umane va fi un Pygmalion ? !

Prin deschiderea de perspectivă pe care o va produce „manipularea" materialului genetic uman, ne aflăm în pragul unor posibilități nebănuite. Perioadei cibernetice și electronice, pe care o trăim în prezent, îi va urma, probabil, **o epocă în care, mulțumită progreselor experimentale ale biologiei, se vor obține noi mijloace de tratament al bolilor, prin substanțe enzimatice de sinteză, în care biologul va fi în măsură să corecteze anomaliile genetice la oameni și animale, ameliorînd, în același timp, valoarea biologică a ființelor ce populează Pămîntul.** Dar cu toate progresele biologiei genetice și deși cercetările sporesc în intensitate în mii de laboratoare ale lumii, începutul acestei noi „ere" nu poate fi consi-

Celula, miraculos laborator al materiei vii. Aici — mărită de milioane de ori, sub formă de machetă

derat ca iminent. Ea este situată **într-un viitor ce nu pare prea apropiat.** Pînă atunci, geneticianul, medicul, omul de știință vor trebui ca, folosind datele genetice actuale, aplicîndu-le conștiincios și cu simțul responsabilității etice, să împlinească preceptul voltairean, exprimat la sfîrșitul romanului „Candide" :

Să ne cultivăm grădina!

...Adică să ne facem datoria, în sfera noastră modestă de activitate. Vom da, în această privință, un exemplu curent, necitind nici un nume răsunător de savant, laureat al Premiului Nobel, ci referindu-ne la activitatea unui medic necunoscut, care a știut să aplice învățămintele științei eredității.

În serviciul său, dintr-un azil de bolnavi mentali, medicul avea, cu mulți ani în urmă, o bolnavă, în același timp înapoiată sub raportul inteligenței și în stare de permanentă agitație, rupîndu-și hainele, lovind, mușcînd sau zgîriind celelalte bolnave sau pe membrii familiei care veneau să o vadă, în răstimpuri. Sora mai mare a acestei bolnave — familia era numeroasă — a prezentat, între timp, un episod psihic morbid, determinat de un traumatism sufletesc, ce a necesitat internarea. Medicul a tratat bolnava care, după un timp, s-a vindecat.

La cîteva luni după aceasta, bolnava vindecată s-a prezentat din nou medicului, alarmată. Rămăsese însărcinată și era terorizată de gîndul de a avea un copil asemănător surorii internate de numeroși ani în azil, cu atît mai mult cu cît ea însăși prezentase simptome de boală mentală. Disperată, femeia a cerut un sfat. Va putea oare să păstreze copilul sau va fi obligată să recurgă la o întrerupere medicală a sarcinii ?

Medicul în cauză știa că bolnava internată și incurabilă nu suferea de o adevărată boală ereditară, ci de efectele unei traume, survenite la mama acestei bolnave, în timpul sarcinii sau nașterii. Mai știa că boala de care suferise pacienta — adică sora bolnavei incurabile — era o reacție „psihogenă", datorită unor conflicte psihice — și nu o maladie „endogenă". A liniștit-o, așadar, pe pacientă, i-a arătat absența oricărei primejdii, stăruind asupra faptului că sarcina, nașterea și îngrijirea copilului vor avea o influență benefică asupră-i.

...La șaisprezece ani după această întîmplare, medicul a fost oprit pe stradă de fosta lui pacientă, însoțită de o fată : era copilul care-și datora existența sfatului medicului care, la rîndu-i, aplicase învățămintele geneticii. Fosta pacientă și-a exprimat cu acest prilej recunoștința pentru fericirea ce o trăia, mulțumită calităților de suflet ale fetei care îi luminau existența.

Ion BIBERI

Prometeu se întoarce la Soare

DOSARUL ENERGETICII MONDIALE

pag. 177

CE NE SPUN ASTĂZI

Evenimentul vulcanic al anului 1973 : erupția „Muntelui Sacru" Eisgafell de pe mica insulă Heimaey din arhipelagul islandez Vestmann, după o tăcere de 5 000 de ani. Erupția s-a produs în lungul unei crăpături care nu este altceva decît apărută la suprafață, deasupra apelor oceanului, a unei porțiuni a rîftului Atlantic.

Marele vulcan al Siciliei, eterna Etnă, a semănat panică în anul 1971: torentul de lavă şi zgură a coborît lent şi implacabil, acoperind case, culturi, şosele. Recent, Etna şi-a reluat activitatea, erupţia sa fiind considerată cea mai violentă din ultimii cinci ani.

VULCANII ?

pag. 321

Marele vulcan al Siciliei, etneea Etnă, a semănat panică în anul 1971 : torentul de lavă și apară a cuprins lani și livezile, acoperind case, culturi, pășuni. Recent, Etna și-a reluat activitatea, erupția se fiind considerată cea mai violentă din ultimii cinci ani.

VULCANII ?

pag. 321

CE NE SPUN ASTĂZI

Evenimentul vulcanic al anului 1973 : erupția „Muntelui Sacru" Helgafell de pe mica insulă Heimaey din arhipelagul islandez Vestmann, după o tăcere de 1 000 de ani. Erupția s-a produs în lungul unei crăpături care nu este altceva decît aparitia la suprafață, deasupra apelor oceanului, a unui portiune a rîftului Atlantic.

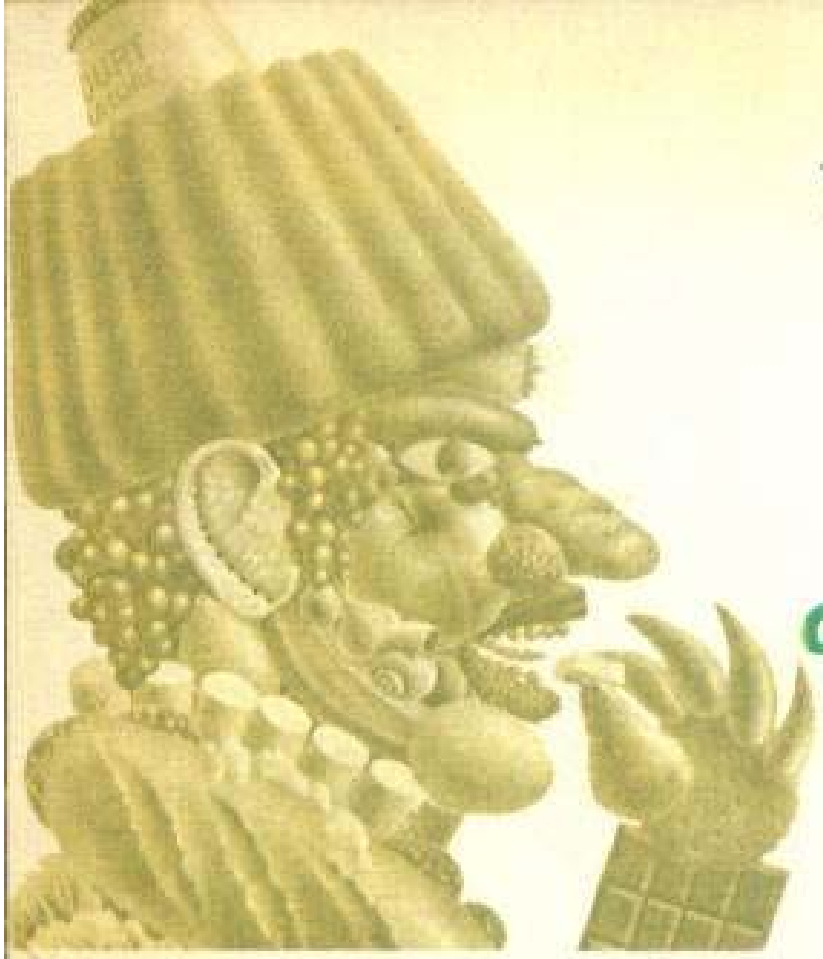

VREM SĂ FIM SĂNĂTOȘI, *dar știm să fim cumpătați?*

pag. 328

„Sintem făcuți din ce mincăm" — în viziunea desenatorului francez Tanguy de Rémur

Să nu uităm... MEMORIA!

pag. 401

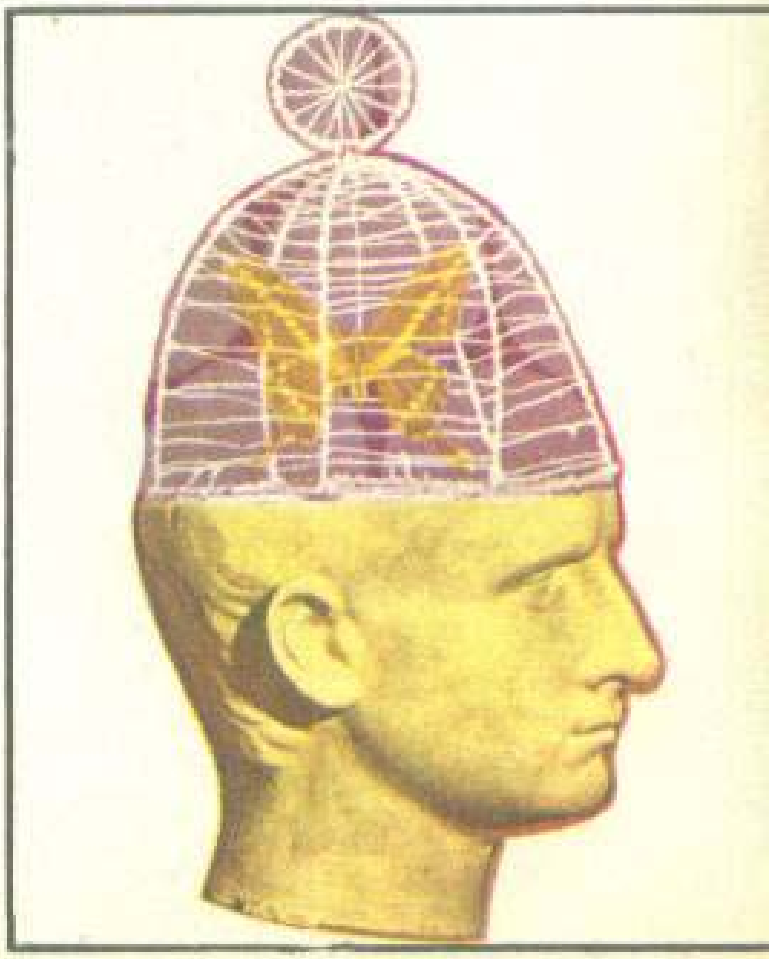

Un colț al planetei noastre din ce în ce mai populate : piața din Abidjan (Coasta de Fildeș)

POLITICA DEMOGRAFICĂ

în atenția omenirii

pag. 131

SAHARA

enigmă a trecutului, enigmă a viitorului

pag. 345

Trebuie să ne mulțumim doar cu „TIMPUL PROBABIL"?

pag. 135

„Lunohod"-ul, cosmonautul automat

De la HOMO SAPIENS la HOMO COSMICUS

Almanahul vă oferă... o călătorie în Lună!
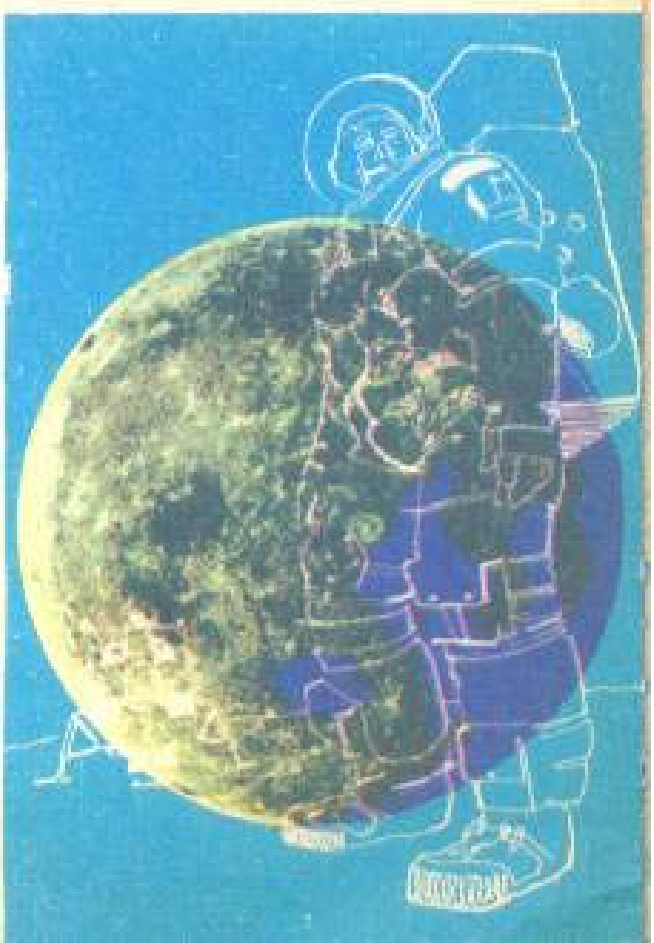
pag. 193